ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

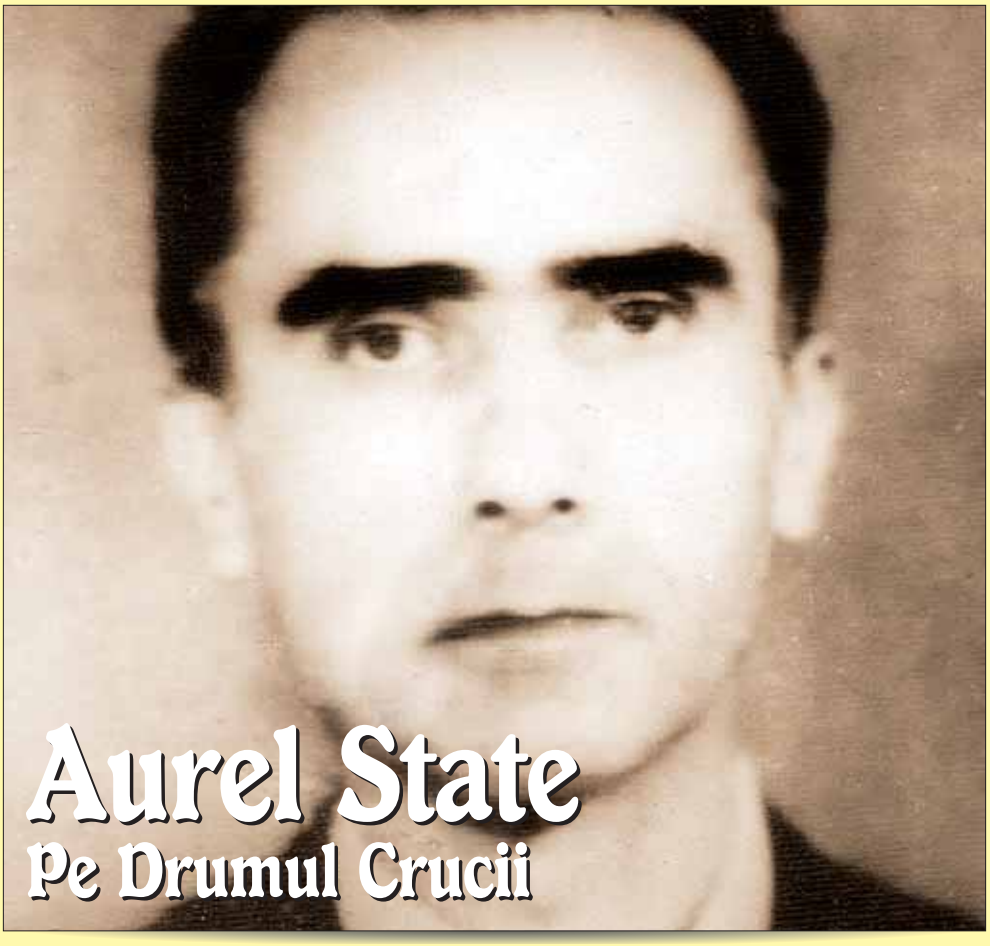

Aurel State
Pe Drumul Crucii

De ce sînt ortodocşii monarhişti
de Claudiu Târziu

70 de ani de la masacrarea românilor de la Fântâna Albă
de Viorel Patrichi

Cultura profană şi viaţa creştină
de Alina Ioana Dida

Timpul în poezie şi în ortodoxie
de Prof. Ioan Popa şi Pr. Grigore Marchiş

an IX ● nr. 99 ● mai 2011 ● 5 lei ● 3 €

www.rostonline.org

Coperta I: Aurel State

sumar

numărul 99 • mai 2011

EDITORIAL

De ce sînt ortodocşii monarhişti
de Claudiu Târziu 3

MARTORI AI VEACULUI

Idei, vorbe, fapte 4

2% pentru Asociaţia „Rost“ 8

Decupaj dintr-o realitate pe care o ignorăm
de Mircea Tarcea 9

Cenzura în regimul comunist
de Alina Ioana Dida 12

POLITICA, LA DESCUSUT

Bomba cu hidrogen a explodat în Parlamentul European
de Viorel Patrichi 16

REPERE

Cel din urmă cavaler
de Marcel Petrişor şi Răzvan Codrescu 29

Repere biobibliografice
de Aurel State 32

A trăit şi a murit ca un erou
de Cicerone Ionițoiu 34

Prefaţă la o mărturie
de Remus Radina 37

Drumul Crucii al lui Aurel State
de Ovidiu Vuia 39

DECANTĂRI

Imaginaţia morală
Russel Kirk 42

Alături de omul care călătorea singur
de Adrian Cherhaț 44

Timpul în poezie şi în ortodoxie
de Prof. Ioan Popa şi Pr. Grigore Marchiş 47

VIA SACRA

Cultura profană şi viaţa creştină
de Alina Ioana Dida 54

POESIS

Divina Comedie a lui Dante Alighieri în noua versiune românească a lui Răzvan Codrescu 58

CEALALTĂ ROMÂNIE

70 de ani de la masacrarea românilor la Fintîna Albă
de Viorel Patrichi 61

Congresul de la Boian
de Ioan Răducea 66

INTERVIU

„Doina şi Ion Aldea-Teodorovici ar fi ţinut vie şi azi flacăra deşteptării naţionale“
Interviu realizat de Ecaterina Luşiţina 68

LA ROST

Tinerii României: întîi îi distrugem, apoi îi criticăm
de Mihail Albişteanu 76

Cazul Ioan Es. Pop
de Răzvan Codrescu 80

OFERTĂ

Revista ROST caută distribuitori în toată ţara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision atractiv. Pentru detalii, luaţi legătura cu directorul publicaţiei, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
revistarost@gmail.com

SENIOR EDITORI
Răzvan CODRESCU
Paul GHIŢIU

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Pr. Antonio ARONEASA
Constantin MIHAI
Pr. Marcel RĂDUŢ SELIŞTE

COLABORATORI PERMANENŢI
Mihail BĂCĂUANU
Flori BĂLĂNESCU
Adrian CHERHAŢ
Pr. Dr. Chesarie GHEORGHESCU
George Popescu GLOGOVEANU
Paul S. GRIGORIU
Const. MIU
Viorel PATRICHI
Teodora ROŞCA
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

EDIŢIE INTERNET
www.rostonline.org
Ionuţ TRANDAFIRESCU

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Tipografia DOCUPRINT & Editura BABEL
Tel-fax: 0234 - 588 930 ☎ 0744 - 774 818
docuprint@clicknet.ro Bacău, str. Letea nr. 30 bis

DIFUZARE & ABONAMENTE
Asociaţia ROST
tel.: 0740.103.621

ISSN
1583-6312

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacţiei.
ROST este difuzată în ţară şi în comunităţile româneşti din Europa, SUA şi Canada.

De ce sînt ortodocșii monarhiști

Nunta princiară de la Londra a reaprins la Bucureşti dezbaterea „republică sau monarhie". Argumentele aduse pînă acum de republicani şi monarhişti au fost de ordin pragmatic. Cele două tabere au vorbit despre competență, cinste, realizări, noblețe, modele de comportament. Ar părea că sînt suficiente criterii de departajare. Dar discuția a ignorat principiul transcendent, cel mai important, în opinia mea.

Claudiu Târziu

Desigur, e util şi să facem un inventar al punctelor tari şi slabe ale republicii şi monarhiei. Am putea începe cu tradiția: România are o mai mare tradiție monarhică decât republicană. Apoi, s-ar cuveni să reținem faptele istorice mai importante, de la regatul României încoace. România a devenit un stat în adevăratul sens al cuvîntului în vremea regelui Carol I, a săvîrşit Marea Unire în timpul lui Ferdinand I, a adoptat cea mai democrată Constituție din Europa interbelică, a pierdut Ardealul de Nord, Nordul Bucovinei, Herța, Basarabia şi Cadrilaterul sub Carol II, a eliberat Basarabia sub Mihai I, pentru a o pierde din nou, dar a recuperat Nordul Ardealului, a ieşit învingătoare din trei războaie (pentru Independență – 1877 – 1878, al doilea balcanic – 1913, în urma căruia a primit Cadrilaterul, şi primul mondial – 1914 – 1918, după care s-a putut reîntregi) şi a fost socotită la învinşi în cel de-al doilea război mondial.

Republica România îşi trece în cont: instaurarea regimului comunist, distrugerea elitelor, dizolvarea culturii țărăneşti, confiscarea marilor averi şi instituirea unui regim de semilegalitate pentru orice proprietate, lichidarea unor drepturi şi libertăți civice, puternica industrializare (bazată însă pe o piață care s-a prăbuşit odată cu totalitarismele din lagărul comunist), accesul la educație al tuturor, înlăturarea democrației, revenirea le democrație, integrarea în UE şi în NATO şi, prin aceasta, asigurarea unei anumite securități şi a unei direcții de dezvoltare.

La capitolul avantaje, iarăşi putem face o listă pe două coloane. În dreptul monarhiei, iată cîteva: un rege este pregătit din copilărie să domnească, spre deosebire de un preşedinte, care adesea te face de ruşine; regele poate fi arbitrul de care are nevoie clasa politică, în tot cazul unul mai bun decît un preşedinte – care va fi mereu legat de partidul său; economisim bani la buget pentru că nu mai facem alegeri prezidențiale; România va avea altă percepție dinspre marile cancelarii ale lumii; modelul aristocratic îi va obliga şi pe politicienii noştri să se poarte mai decent; românii vor avea un „tată" al națiunii după care, în majoritate, tînjesc. În dreptul republicii: un preşedinte ticălos sau bolnav poate fi înlocuit mai uşor (prin demitere sau la sfîrşitul mandatului), deşi şi un rege poate fi silit la o adică să abdice; teoretic, fiecare cetățean are în traistă bastonul de preşedinte, nu trebuie să-i curgă sînge albastru prin vene pentru a ajunge şeful statului; protocolul unui preşedinte este mai puțin costisitor decît cel al unei case regale.

Dezavantajele unuia rezultă din avantajele celuilalt.

(continuare în pagina 7)

Idei, vorbe, fapte

Descoperire: o biserică de sec. X la Alba Iulia

Luna trecută, o echipă de arheologi, condusă de d-na Daniela Marcu Istrate, a făcut o descoperire care ar putea da concretețe de fapt istoric unei legende. La numai 24 de metri distanță de catedrala romano-catolică din Alba Iulia, arhelogii au găsit absida unei biserici de secol X, după toate aparențele – bizantină. Lungimea absidei, de 6 metri, arată că nu este vorba despre o biserică mică. În vecinătatea acestui lăcaş de cult se găsesc 40 de morminte bizantine, care ar putea fi din aceeaşi perioadă. Săpăturile arheologice au fost prilejuite de intenția bisericii catolice de a amenaja acolo o parcare. „Dacă aprecierile noastre inițiale, făcute pe baza unor prime descoperiri,

se confirmă, înseamnă că scoatem la lumină cea mai veche biserică din Alba Iulia, posibil chiar catedrala bizantină în care se presupune că a slujit primul episcop al Ungariei, Ierotei“, ne-a declarat d-na Daniela Marcu Istrate. Potrivit mai multor surse istorice, Sfântul Ierarh Ierotei (canonizat în anul 2000) ar fi fost adus la Alba Iulia de la Constantinopol, în jurul anului 950, de către voievodul maghiarilor din regiune, şi i-ar fi trecut pe mulți unguri la creştinismul bizantin. Pr. prof. dr. Jan Nicolae, de la Facultatea de Teologie din Alba Iulia, preocupat foarte mult de istoria bisericească, ne-a spus că e posibil să ne aflăm în fața unei mari descoperiri. „Foarte mulți se îndoiau de existența unei biserici bizantine la Alba Iulia în primul mileniu creştin. Acum vom avea dovada existenței acestei biserici şi a faptului că ramura răsăriteană a creştinismului a fost adînc înrădăcinată aici. E foarte probabil să aflăm şi că într-adevăr Sf. Ierarh Ierotei a slujit la Alba Iulia“, ne-a explicat părintele Jan. De altfel, sfinția sa (care a şi organizat un simpozion despre Sf. Ierotei, acum un an) a publicat un articol în “Lumina”, în care vorbeşte mai pe larg despre primul episcop creştin al locului, despre conducătorul maghiar Gyula, care s-a creştinat şi l-a adus la Alba Iulia pe Ierotei, şi despre lăcaşurile de cult bizantine de pe teritoriul stăpînit de maghiari în secolul X, teritoriu în care era inclusă şi Alba Iulia. ***(C.T.)***

Două evenimente cu „Rost“ la Cluj-Napoca

Asociația „Rost” a organizat deschiderea expoziției foto-documentare itinerante *Pe drumul Învierii* în Cluj-Napoca, luni, 4 aprilie a.c., ora 16.00, la Biblioteca Academiei Române, şi conferința *Mărturia ortodoxă azi. Lecția secolului XX pentru secolul XXI*, susținută de scriitorul Răzvan Codrescu, teologul Radu Preda şi jurnalistul Claudiu Târziu, marți, 5 aprilie, de la ora 19.00, în Sala Studio a Academiei de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca. Cu această ocazie a fost lansată ediția a IV-a a cărții Piteşti – centru de reeducare studențească de Dumitru Bacu, recent apărută la Editura Christiana din Bucureşti. Ambele evenimente au fost onorate de prezența a sute de clujeni, majoritatea tineri – fapt care arată un mare interes pentru istoria noastră recentă, pentru martirajul din închisorile comuniste şi pentru

lecţia duhovnicească pe care o putem învăţa din înfruntarea forţelor Binelui cu forţele Răului timp de aproape 50 de ani. Expoziţia *Pe drumul Învierii* redă, în documente şi fotografii din arhivele Securităţii, felul în care au fost prigonite pentru credinţa lor şase personalităţi-reper ale Bisericii Ortodoxe Române, în timpul regimului comunist: Pr. Arsenie Boca, Pr. Gheorghe Calciu, Pr. Daniil de la Rarău (Sandu Tudor), Pr. Arsenie Papacioc, Valeriu Gafencu şi Ioan Ianolide. După cum se ştie, ieromonahul Arsenie Boca, cinstit de credincioşi ca Sfînt al Ardealului, ieroschimonahul Daniil Teodorescu (Sandu Tudor) şi Valeriu Gafencu (supranumit Sfîntul Închisorilor) sînt propuşi pentru canonizare de mai multe grupuri de credincioşi. Expoziţia a fost vernisată deja în Bucureşti, Constanţa, Slobozia, Brăila, Galaţi, Tecuci, Chişinău, Iaşi, Vaslui, Târgu Neamţ, Piatra Neamţ, Suceava, Bacău, Arad şi Oradea, iar în aprilie a poposit la Cluj-Napoca, în iunie urmînd să fie la Sibiu, într-un necesar demers pentru o mai bună cunoaştere a istoriei noastre recente şi a realităţii că ortodoxia a plătit un greu preţ de sânge sub comunism. În majoritatea oraşelor a fost dublată de cîte o conferinţă, pe o temă apropiată, susţinută de liderii Asociaţiei „Rost" şi prieteni ai noştri, istorici, teologi şi scriitori. Vernisajul expoziţiei de la Cluj a fost urmat de o conferinţă în care dl Răzvan Codrescu a vorbit despre pătimirile de la Piteşti în contextul ateismului agresiv al regimului comunist; dl Claudiu Târziu – despre cazul părintelui Gheorghe Calciu, care este pilduitor din perspectiva căderii prin tortură şi a ridicării prin credinţă; iar dl Radu Preda – despre necesitatea recunoaşterii martirilor şi sfinţilor din închisori, ca prim pas pentru recuperarea memoriei Bisericii din anii comunismului. ***(R.B.)***

Pretextul Vulcănescu pentru tentativa de oprire a construirii mănăstirii Aiud

România Liberă a publicat un articol pe care nu ştim dacă să-l considerăm o glumă proastă de 1 aprilie (ziua apariţiei) sau o dovadă de neprofesionalism cras: „Mormântul lui Mircea Vulcănescu, identificat la Râpa Robilor", de Claudiu Pădurean. Întîi, pentru că textul nu susţine enunţul din titlu. Doi cercetători *bănuiesc* că ar putea identifica mormîntul lui Vulcănescu. E totuşi altceva decît că l-ar fi găsit. Pe urmă, autorul articolului ne furnizează în premieră o informaţie neverosimilă: cadavrele foştilor deţinuţi politici îngropaţi la Rîpa Robilor ar fi purtat cîte o plăcuţă de metal la gît pe care erau imprimate numerele lor de puşcăriaşi. Dar nici un schelet descoperit pînă acum acolo nu avea vreo plăcuţă de identificare, iar în sistemul penitenciar românesc nu exista această practică a plăcuţelor de identificare – de ce ar fi fost făcute doar pentru morţii de la Aiud? Mai mult, după cum ne-a spus dl Demostene Andronescu, fost deţinut politic la Aiud în perioada 1957 - 1964, în acele timpuri deţinuţii nu aveau nici pe zeghe un număr matricol, ci erau identificaţi după nume. Jurnalistul citează doi cercetători, care la rîndul lor redau afirmaţiile unor foşti gardieni de la Aiud, dar nu le pune nici unora, nici celorlalţi întrebări care să ne lămurească. Asta înseamnă fie neştiinţa de a practica meseria de

gazetar, fie o intenție manipulatorie. În sfîrşit, acest articol, care aparent slujeşte la demascarea caracterului criminal al regimului comunist, ne pare o tentativă de blocare a ridicării mănăstirii şi a centrului de martirologie de la Aiud. Iată de ce. Autorul articolului din RL scrie că s-a început construirea mănăstirii de la Aiud *fără autorizație* şi prin aceasta sînt zădărnicite planurile de descoperire a mormîntului lui Mircea Vulcănescu. Prin urmare, lucrările ar trebui oprite, în interes istoric, pînă la încheierea unor cercetări care nici n-au început. Or era obligatoriu ca jurnalistul să verifice la Primăria Aiud dacă lucrurile stau aşa, nu să transcrie zvonuri preluate de la locuitorii oraşului. La Primărie, ziaristul ar fi aflat că toate autorizațiile necesare sînt date de mult timp Schitului Aiud, căruia îi aparține terenul de la Rîpa Robilor şi pe care se clădeşte mănăstirea. Tot pe zvonuri se bazează corespondentul RL cînd spune că în osuarul de la Aiud au fost adunate rămăşițe pămînteşti din mai multe cimitire, nu numai din Rîpa Robilor. Ceea ce este o altă minciună. ***(B.C.T.)***

Sărbătoarea viermilor de closet

Comunismul, aşa cum merita după toate ororile lui „revoluționare", a fost azvîrlit în 1989, de voie sau de nevoie, în closetul istoriei. Țările civilizate au tras apa peste el şi au deschis larg ferestrele. Țările troglodite – ca „eterna şi fascinanta Românie" – fie că au uitat s-o facă (din pricina turpitudinii mîrlăneşti), fie că n-au putut (din pricina instalațiilor defecte). În materia fetidă nu colcăie astăzi doar viermii bătrîni (ai noştri, dintre noi, pentru noi), ci s-au puit alte generații de viermi de closet, pe care duhoarea nu-i deranjează, ci este mediul lor natural. Viermii şi viermişorii de closet, zămisliți din rahatul Răsăritului şi îngrăşați mai nou cu „splendorile" Apusului, au sărbătorile lor sfinte, pe care le țin mai departe şi de care nu s-ar dezice nici pentru tot aerul din lume: 8 Martie, 1 Mai, 23 August... Zile în care se simt – şi vor să fie – fericiți şi liberi, exhibîndu-şi excrescențele băloase şi cheful de viață (că-i frumoasă şi scurtă, ...tu-i mama ei!). 1 Mai, îndeosebi, este adevăratul lor Paşte (roşu-trandafiriu), Ziua Muncii cinstită prin nemuncă, răgazul descreierisirii consfințit oficial, sabatul walpurgic al viermuielii fără frontiere. Un habitat de rahat, o populație de viermi de closet, o jubilație gregară a duhorii evazive şi petrecărețe... Trăiască 1 Mai – Ziua Internațională a celor ce muncesc, nu gîndesc! Jos moşierii! Jos chiaburii! Jos burjuii! Proletari din toate țările, bețiviți-vă! Clasa muncitoare merge în paradis. ***(R.C.)***

Victor Socaciu ne vrea proşti

Probabil, pentru că nu mai avea ce face cu chitara şi cu corzile vocale, sau pentru că tot românul se visează parlamentar, ministru ori preşedinte, Victor Socaciu s-a lăsat făcut parlamentar. Aici, urmând obiceiurile casei, a dormit trei sferturi din mandat. Apoi, fie pentru că a auzit că vin alegerile, fie pentru că o voce i-a şoptit ceva în creieraş, din somnul a rațiunii s-a trezit direct scriind; posibil cu mâna altuia, el dictând doar ideile, pe care, evident, altcineva le dicta minții lui lenevite. Sau poate s-a trezit direct semnând. Căci cum altfel să înțelegem generoasa, „patriotica", geniala lui idee, transpusă într-un proiect de lege, ca românii, şi aşa în mare parte nărăviți la lenea minții, să nu mai citească subtitrările de la televizor, ci să asculte vocile care dublează în română replicile originale. Adică, să nu se mai obosească românul să învețe să citească sau să învețe oarece limbi străine cu care să se descurce prin lume şi din când în când să corecteze inepțiile traducătorilor de la televiziune. Nu cred că proiectul lui Socaciu era linia principală de atac pentru a transforma complet românul (omul) într-un pitpalac trist de la circ, care deschide gura şi înghite tot ceea ce i se aruncă: fie semințe, fie şuruburi. Cred mai degrabă că el face parte din pregătire, din liniile laterale, neguroase, din frăgezirea opiniei publice deja lipsite în mare parte, prin „educarea tv", de atributul rațiunii proprii.
Din fericire, deocamdată, din ceea ce am văzut pe Hot News, reacțiile potrivnice le-au întrecut

pe cele de la orice altă temă; sute, poate deja mii de mesaje viguroase contra prostiei fudulite parlamentar în aşa zisul proiect de lege. Să citeşti (!) şi să nu crezi; românii încă vor să citească. Poate nici cu lenea nu-i aşa rău: or fi unii care o trăiesc, dar şi mulţi alţii care o simulează, ca să adoarmă vigilenţa duşmanului. Până uită duşmanul să citească. ***(P.G.)***

Osama vs SUA

Osama bin Laden a fost omorât de către un comando al SUA. Foarte bine. Eu credeam că e mort mai de mult şi că restul e doar „strategie". Poate că nu era. Prea puţin important. Absolut deconcertantă este însă împăunarea

americanilor, în frunte cu preşedintele Barack Obama, pe marginea acestei morţi. Unchiul Sam a omorât un purice, un ţânţar, fie, o căpuşă şi strigă cât îl ţin puterile ce mare victorie a obţinut; de parcă ar fi doborât un urs. După 10 ani în care, dacă e adevărată varianta lor, Osama şi-a bătut joc de ei. Poate fi un succes – tardiv – al unui serviciu de informaţii, antitero, de acţiuni speciale, al unui departament, al unui grup de luptă, dar al SUA? Al celei mai formidabile maşini de luptă a planetei? Probabil că ei nu-şi dau seama de mesajul pe care îl propagă în lumea întreagă: Osama vs SUA, Osama s-a bătut de la egal la egal cu SUA. Şi SUA a învins, dar atât de greu, cu atâtea pierderi. Oricine poate face acelaşi lucru. E ridicol şi în acelaşi timp înspăimântător. Pentru că dacă un stat poate fi egal cu un om, atunci vom vedea mulţi alţi Osama tâlhari sau demenţi provocându-l pe unchiul Sam la luptă; acasă la el şi oriunde vor ei. Asta ar fi unu. Şi doi: cam cât mai valorează în aceste condiţii – hai, că lumea nu e încă prea conştientă, dar nu peste mult timp va fi – protecţia americană faţă de ameninţarea altor state, unor grupări teroriste, unor formaţiuni de guerillă? ***(P.G.)***

Editorial

(urmare din pag. 3)

Dar mai importante decît aceste fapte şi atuuri mi se pare a fi raportul fiecărui sistem cu divinitatea. În vreme ce republica este indiferentă faţă de Creator, cînd nu-l neagă de-a dreptul, monarhia are o legătură directă cu Dumnezeu. În ortodoxie, Regele este Uns al Domnului, adică primeşte mirungerea cu Sfintul şi Marele Mir, la încoronare, printr-o ceremonie specială oficiată de Întîistătorul Bisericii locale. Această Mirungere a suveranului semnifică "un mai mare nivel de comunicare a harului Sfîntului Duh". Prin urmare, monarhul primeşte putere de Sus pentru a conduce.

Mi se va replica probabil că şi regele Carol al II-lea a fost Uns şi apoi s-a comportat mai degrabă ca un îndrăcit, decît ca un partener de dialog privilegiat al Domnului. Cei care vor face această observaţie vor fi uitat însă că există şi preoţi, ba chiar şi ierarhi, care îl mînie pe Dumnezeu prin purtarea lor faţă de semeni, dar nu li se mai ridică harul dat la hirtonie. Tot aşa nici regelui nu i se poate lua înapoi harul dat la Ungerea ca monarh.

Revenind, în ortodoxie, puterea politică şi cea duhovnicească sînt exercitate de două persoane diferite, de monarh şi arhiereu, dar amîndoi fac parte din trupul Bisericii şi-l au Stăpîn pe Hristos. Mai mult, monarhul este considerat protector suprem al Bisericii pe pămînt. De aceea, cred că monarhia este singurul sistem acceptabil pentru o ţară cu adevărat ortodoxă. Separarea Statului de Biserică trebuie să însemn numai separarea treburilor politice de cele duhovniceşti, nu înlăturarea Bisericii din comunitatea naţională, or exilarea ei din sfera publică, la nivel de afacere particulară.

Prin urmare, ortodocşi fiind, nu putem fi decît monarhişti.

2% pentru Asociația „Rost“

Dragi prieteni ai revistei ROST, vă îndemnăm să sprijiniți o organizației civică, nonprofit, neguvernamentală, bazată pe voluntariat şi dedicată binelui public: Asociația „Rost“. Prin *direționarea a 2% din impozitul pe venit*, pe care oricum îl plătiți statului, către Asociația „Rost“. În fapt, cereți ca o parte din impozitul plătit să fie cheltuit în favoarea unei organizații care face o lucrare ce vă reprezintă.

După cum ştiți, principala activitate a Asociației „Rost“ este editarea revistei de față, dar a fost în prima linie şi în alte chestiuni care țin de interesul general (organizarea laicatului ortodox sub egida Forului Ortodox Român, apărarea şi promovarea familiei, recunoaşterea sfinților din închisorile comuniste, îmbisericirea tineratului, dezvăluirea adevărului asupra unor episoade de istorie recentă etc.). Mulți ne-ați scris că vă place publicația noastră, iar o parte dintre dumneavoastră v-ați arătat ataşamentul față de asociația şi revista ROST cu diferite prilejuri. Vă mulțumim. Anul acesta o puteți face din nou.

E bine să ştiți că editarea revistei ROST este realizată prin efortul *voluntar* al unui grup de preoți, istorici, sociologi, medici, profesori, ziarişti, în covîrşitoarea lor majoritate tineri. *Nimeni nu este plătit.* Singura noastră răsplată este munca bine făcută şi bucuria de a vedea că dumneavoastră, cititorii noştri, prețuiți această lucrare. Şi e normal să fie aşa, căci ROST nu este o afacere din care să cîştige cineva, ci un proiect cultural, menit unei resurecții morale şi spirituale a românilor.

Sprijiniți revista ROST, pentru a deveni mai bună, mai consistentă şi pentru a-şi putea păstra independența!

Pentru a direcționa 2% din impozit către Asociația „Rost“ – şi implicit către revista ROST – urmați etapele de mai jos.

Notați datele de identificare ale organizației noastre:

Numele: **Asociația „Rost“**
Codul unic de identificare (codul fiscal):
12495302
Contul bancar în format IBAN:
RO25 BACX 0000 0001 0736 3250,
deschis la Unicredit Țiriac Bank,
Sucursala Orizont – Bucureşti.

Dacă aveți venituri de la un singur angajator (un loc de muncă şi un salariu), completați **Cererea 230**, „Cerere privind destinația sumei reprezentînd pînă la 2% din impozitul anual“ pe care o descărcați de pe site-ul Ministerului Finanțelor. La **Capitolul B** veți trece datele Asociației „Rost“ indicate mai sus. La rubrica „Suma“ treceți suma reprezentînd 2% din impozitul pe care îl datorați pe venit. Dacă nu ştiți suma, lăsați rubrica liberă, căci va fi completată de Administrația Financiară.

Cereți firmei/instituției unde sînteți angajați o copie după **formularul 210** „Fişa Fiscală privind impozitul pe veniturile din salarii“. Anexați formularul la Cererea 230.

Cele două documente se depun la registratura Administrației Financiare sau se trimit prin poştă, cu scrisoare recomandată.

Dacă anul trecut ați avut venituri din mai multe surse, utilizați **Declarația 200**, „Declarație specială privind veniturile realizate“ (o veți primi acasă, prin poştă, de la Administrația Financiară sau o puteți descărca de pe site-ul Ministerului Finanțelor). La **Capitolul III**, „Destinația sumei reprezentînd 2% din impozitul pe venitul anual datorat“, punctul 2, „Sponsorizare entitate nonprofit“ completați cu datele Asociației „Rost“ indicate mai sus. La rubrica „Suma“ puneți echivalentul a 2% din impozitul pe venit datorat sau lasați liber, căci va completa Administrația Financiară. Documentul se depune la registratura Administrației Financiare sau se trimite prin poştă, cu scrisoare recomandată.

Important! Data pînă la care trebuie să depuneți declarația pe venit este 15 mai 2011.

Moartea suspectă a unui copil

Decupaj dintr-o realitate pe care o ignorăm

Mircea Tarcea

Ozi din Marele Post. În fața Sfântului Altar, cu adânci metanii părintele paroh al bisericii „Schimbarea la Față" din Hunedoara, Ion Bălăşoiu, rostea o rugăciune. Din locul unde mă aflam îl urmăream absorbit de acel moment.Vocea acestuia parcă venea din alte sfere, cuvintele: „ Dumnezeule cred în Tine şi mă rog Ție, întăreşte credința mea. Te iubesc, dar sporeşte dragostea mea. Mă pocăiesc, dar fă să prisosească pocăința mea", îmi pătrundeau adânc în suflet şi simțeam iradiind puterea mare a credinței Sfinției Sale. Fața îi era plină de lumină, dar parcă şi de o umbră de tristețe încrustată de un zbucium sufletesc, în miezul căruia aveam să pătrund după terminarea programului liturgic, când Părintele m-a rugat să-l însoțesc până în cancelarie, pentru o problemă asupra căreia îşi dorea să cunoască şi părerea mea.

„Domnule Mircea, de când cu moartea fiului meu, nu-mi mai găsesc liniştea. Mă trezesc şi noaptea şi nu pot să mai dorm gândind la cele întâmplate, şi toate amănuntele asupra cărora am reflectat îndeajuns, răsucindu-le pe toate părțile, mă conduc la concluzia că moartea fiului meu nu a fost un accident astfel după cum presa a încercat să-l acrediteze, bazată pe concluziile pripite ale organelor polițieneşti" – mi-a spus părintele

În 14 martie 2010, un cotidian local, *Adevărul de Seară*, publica pe prima pagină o ştire despre un elev de liceu din Hunedoara, din clasa a X-a, fiu de preot, care s-a spânzurat, aducând în prim plan şi unele comentarii ale foştilor lui colegi, mai mult sentimentale şi oarecum contradictorii.

Părintelui Bălăşoiu un preot model, plin de har, îi este dat să trăiască o puternică dramă: fiul acestuia în mod inexplicabil se împrietenise cu membrii unei asociații satanice *Emo*, înjghebată în cadrul liceului Traian Lalescu din Hunedoara. Pentru mine o astfel de noțiune era necunoscută, dar aveam să mă dumiresc prin informațiile obținute pe internet.

După `89, pe lângă alte influențe nefaste din punct de vedere moral, care pătrund în țară, se strecoară şi acest curent Emo, care proliferează

crima organizată şi traficul de droguri, ce îşi găseşte repede adepţii, iniţial în rândul aurolacilor, boschetarilor şi cerşetorilor, care se subordonează lesne unor ritualuri satanice: închinarea la spiritele răului, lui Lucifer, cu practici de blasfemiere a textelor biblice, orgii, consum de droguri, organizaţi în diferite grupări cu denumiri ca „Crucea lui Nero", „Îngerii Negri", „Crucea Vieţii", „Nucleul Wermacht"etc, care îşi găsesc prozeliţi în rândul elevilor de liceu, cu răspândire în toate judeţele ţării mai ales după 1995. Un Emo adoptă un stil de viaţă extravagant, se îmbracă excentric, este mai mult un teribilist care se remarcă prin comportamentul său ostentativ, nu se vrea ignorat, nu este însă un disperat. Mişcarea e creată în jurul muzicii *emoscream*, hardcare music, adepţii ajung la dezechilibre emoţionale care-i împing spre sinucideri. Un Emo, când se încadrează într-o astfel de grupare, depune şi un jurământ, prin care declară că: „ În numele lui Satana voi fura, voi înşela, voi trăda şi chiar voi ucide de va fi nevoie". În general adepţii acestor grupări provin din rândul familiilor dezmembrate, având sentimentul abandonării, al inutilităţii propriei existenţe şi a unor obstacole existenţiale, aparent de netrecut, cu manifestarea unor traume infantile.

Raportându-mă la aceste aspecte, mă întreb ce avea comun din acestea Ionuţ, fiul Părintelui Bălăşoiu?

Aparţinea unei familii aşezată pe coordonate creştine, frecventa biserica, era inteligent, dotat cu spirit de sacrificiu, se îmbrăca decent, fără extravaganţe şi cu un comportament pe linia unei bune educaţii şi cu rezultate deosebite în şcoală. Întrebarea care se pune: de ce totuşi acest final? Să intrăm pe firul evenimentului şi să încercăm să găsim o tâlcuire la ceea ce s-a întâmplat.

Ziua de 12 martie 2010, o zi obişnuită la Teliuc, în care Ionuţ îşi petrece timpul în anturajul unor prieteni din vecinătate, unde obişnuia să descindă adesea şi unde, în după amiaza acelei zile fatale, a jucat şah până spre seară, consumând ceva băuturi nealcoolice.

Se întoarce acasă şi este observat de mama sa că a ieşit din bucătărie şi s-a dus la toaletă, cam de trei ori la scurte intervale, fără însă să manifeste aparent, o stare deosebită. Dispare din casă şi spre orele 22:30, părinţii fiind alertaţi de lipsa sa, tatăl îl caută în şură, unde era garată maşina familiei şi unde acesta mai obişnuia să asculte muzică. Dar, în semiobscuritatea din interiorul garajului, îl găseşte pe Ionuţ atârnat cu o sfoară de genul celei folosită de copii drept coardă de sărit, agăţată de o coadă de mătură, care se sprijinea pe două grinzi. Tatăl intervine imediat prin a tăia sfoara, îl prinde în braţe şi spre surprinderea lui, trupul fiului era cald, fapt ce îl încurajează că îl va putea readuce la viaţă, şi îi face respiraţie gură la gură. Din interiorul acestuia a început însă să iasă un miros greu de suportat. Insistă până în momentul când din gură a început să-i curgă un lichid, ceea ce îl convinge că este mort şi că eforturile sale sunt zadarnice. Alertează familia şi imediat îl anunţă pe şeful de post din comună de cele întâmplate, care se prezintă la faţa locului şi care cu specialişti criminalişti din cadrul Poliţiei Municipale Hunedoara, au efectuat primele cercetări, au făcut fotografii, au ridicat coarda, dispunând transportul cadavrului la Spitalul Municipal Hunedoara, pentru expertiza medico-legală. Introdus într-un sac de dormit turistic, cadavrul este transportat de doi medici soţ şi soţie, cunoştinţe ale familiei şi domiciliaţi în acea comună, cu maşina acestora şi depus la morga spitalului, a doua zi,13 martie, fiind efectuată necropsia de către medicul legist Ovidiu Iulian Folea, din cadrul Serviciului Judeţean de Medicină Legală Hunedoara.

În aceeaşi noapte şi la aceeaşi oră la care îl găsise mort pe fiul său, părintele său l-a sunat pe tatăl celor doi prieteni ai lui Ionuț. I-a spus că s-a întâmplat ceva foarte grav, fără să-i ofere amănunte de cele întâmplate, şi l-a întrebat ce fac copii, la care tatăl lor i-a răspuns că sunt în pat şi plâng. De ce plângeau oare, când încă nu se răspândise vestea celor întîmplate? Preotul Bălăşoiu a fost audiat în 20.03.2010, iar alte declarații au fost luate după această dată, efectuându-se şi audieri în dosarul penal, constatându-se că grupul de tineri în care se afla şi fiul acestuia, se strângeau la un anume Mitrică Remus zis Sică, unde consumau „Joint"-uri, țigări etnobotanice. La data de 05.05 2010 a mai fost efectuată o cercetare de Comisarul Sef Marchidan Vasile de la Biroul de Ordine Publică pentru mediul Rural, propriu zis au fost făcute nişte măsurători, a mai audiat şi reaudiat câteva persoane.

„Care este părerea Dvs? Ce credeți că ar trebui să mai fac?" – m-a întrebat părintele. Am reflectat puțin asupra celor relatate şi i-am răspuns că „ar fi potrivit să mai cunoaşteți şi opinia unor oameni de specialitate cu experiență, eventual a unui avocat şi a unui procuror" . A fost de acord şi a doua zi ne-am deplasat până la Deva, unde prin mijlocirea unei cunoştințe am avut acces la preşedintele Baroului Avocațial Hunedoara, căruia cu o argumentație absolut profesională, Părintele şi-a susținut dubiile pe care le are asupra decesului fiului său. „Referitor la coarda găsită de organele de cercetare penală, din fotografiile făcute se vede că aceasta avea cele două capete libere, iar al treilea a apărut în urma tăierii acesteia, ceea ce ridică semne de întrebare asupra modului în care cel în cauză s-ar fi putut spânzura. Nu se impunea un experiment judiciar care ar fi clarificat pe deplin acest fapt? De asemenea, în zona feței au existat patru urme de lovituri, iar la mâna dreaptă o contuzie între degetul mare şi arătător, precum şi cinci mici tăieturi în formă de evantai pe dosul palmei, care au fost ignorate de medicul legist, acestea nefiind în mod evident o consecință a manevrării cadavrului sau a intrării acestuia în putrefacție, deținînd aspectul unor lividități cadaverice. De asemenea, în raportul medico-legal lipsesc probele de sânge necesare examenului toxicologic, iar alcoolemia de 0,00/1000 cum a fost posibilă? În acelaşi raport se afirmă că a fost secționat craniul prin fierăstruire şi examinat creierul, când în realitate fotografiile depuse la dosar îl contrazic. Am şi mari dubii dacă există la dosar probele histo-patologice.

Susțin totodată că ancheta desfăşurată de organele de cercetare a fost superficială şi târziu începută, a neglijat şi consumul de droguri, deşi există în dosar astfel de documente, iar din anturajul fiului meu, acel Mitrică Remus zis Sică, era cunoscut ca simpatizant Emo şi consumator de droguri. Daniel, prietenul fiului meu din vecini, mi-a relatat o serie de fapte în seara de priveghi, pe care apoi le-a negat. Cum vă explicați faptul că cei care se sinucid prin spânzurare, se ştie că prezintă urme de ejaculare şi materii fecale, pe când indispensabilele fiului meu erau absolut curate. Iată întrebări care îşi aşteaptă răspuns". Domnul avocat l-a ascultat cu răbdare, replicând că o punere pe rol a unui proces necesită cheltuieli foarte mari. „Dar mai aveți copii, părinte?" „Da, mai am încă trei". „În general ştiți că mortul de la groapă nu se mai întoarce". Cu această concluzie finală ne-am îndreptat spre Hunedoara, unde în cursul după amiezii am cunoscut şi opinia unui procuror pensionar, care ne-a prezentat câteva aspecte legate de anumite cazuri de sinucidere pe care în decursul carierei sale le-a cercetat. Şi în final aceeaşi concluzie enunțată şi de dl. avocat.

Am plecat, simțind un gust amar şi gândind că în mijlocul unei lumi răvăşite moral un părinte se frământă şi nu îşi va găsi liniştea până ce adevărul nu va ieşi la suprafață. Lacrimile unei mame îndurerate curg pe lespedea ce acoperă corpul neînsuflețit al fiului său, zi de zi, iar trei frățiori parcurg cu groază drumul până la şcoală şi înapoi în fiecare zi, temându-se să nu fie ucişi.

Argumentele părintelui conduc la concluzia că în mod evident se încearcă muşamalizarea cazului, lipsurile grave din ancheta medico-legală întărind această presupunere. În mod evident toate se leagă şi este cazul unei crime care nu trebuie îngropată, cu toate implicațiile ei.

Mare-i însă Dumnezeu şi El va face lumină peste toate.

Cenzura în regimul comunist

Institutul Național de Studiere a Totalitarismului a organizat în luna aprilie conferința cu tema Incursiune în cenzura sovietică (Glavlit). 1922-1991, *susținută de d-ra Liliana Corobca, cercetător științific la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu" din București. Lucrarea va fi publicată integral în revista* Arhivele Totalitarismului, *ce apare sub egida Academiei Române de 18 ani.*

Alina Ioana Dida

Prof. dr. Vasile Buga, directorul Centrului de Studii Ruse și Sovietice și moderatorul conferinței, a făcut o scurtă prezentare a activității literare și științifice a d-rei Liliana Corobca. Licențiată în litere a Universității de Stat din Chișinău, a obținut doctoratul în filologie la Universitatea din București, cu tema *Personajul în romanul românesc interbelic*. A publicat romanele *Negrissimo* (2003), *Un an în paradis* (2005, tradus în italiană), a editat volumele: *Alexandru Busuioceanu. Un roman epistolar al exilului românesc* (2004), *Poezia românească din exil* (2006), *Golgota românească. Mărturiile bucovinenilor deportați în Siberia* (2009), *Epurarea cărților în România* (1944-1964). *Documente* (2010) și este coautor al *Dicționarului general al literaturii române* de la Editura Univers Enciclopedic.

Liliana Corobca și-a început expunerea cu un scurt istoric al cenzurii din Imperiul Rus, cunoscută din secolul al XVI-lea, care era punctuală, de conjunctură și nu avea caracter instituțional. Cercetătoarea a fost interesată de istoria cenzurii sovietice (comuniste), privită din perpectivă instituțională, ce a durat din 1922 până în decembrie 1991, când URSS și-a încetat existența; totuși, cenzura comunistă începe la trei zile de la revoluția[1] din octombrie, când V.I. Lenin semnează *Decretul presei*: presa „dușmănoasă" era considerată la fel de periculoasă ca „bombele și mitralierele inamice" și de aceea se impuneau măsuri „temporare și extreme" până când se va reveni la „condițiile normale ale vieții sociale".

În febr. 1918 este înființat Tribunalul Revoluționar al Presei, ce avea rolul de a-i pedepsi pe cei care publică „împotriva intereselor poporului re-

[1] Revoluția a avut loc la data de 25 oct. 1917, pe stil vechi, și 7 nov. 1917 pe stil nou. *Decretul presei* a fost publicat în *Pravda* pe 10 nov.

[2] În limba rusă *glavlit* (instituția cenzurii comuniste) a devenit substantiv comun.

voluționar". Începutul cenzurii în URSS este legat de activitatea Cenzurii Militare, care își lărgește foarte mult domeniul de influență după primul război mondial, astfel încât toate publicațiile, desenele și imaginile destinate difuzării, presupuse a conține informații militare, nu puteau apărea fără acordul ei, indiferent de tematică.

Dacă activitatea Cenzurii Militare viza mai ales presa, controlul editurilor particulare și al cărților a fost efectuat de Editura de Stat (*Gosizdat*); și în acest domeniu, inițiativa i-a aparținut lui Lenin (dec. 1920). Alte instituții cu atribuții în cenzură erau Presa Sovietică de Partid și Cominternul. Numărul mare de instituții făcea ca activitatea lor să fie greu de coordonat.

Liliana Corobca a continuat cu descrierea amănunțită a activității *Glavlit*-ului[2], „cea mai importantă instituție administrativă de stat, care a exercitat cenzura în Uniunea Sovietică", înființată în 1922. Glavlit este prescurtarea de la Direcția Generală pentru Literatură și Tipărituri, cum s-a numit până în 1933, când a devenit Direcția pentru Apărarea Secretelor Militare și de Stat în Presă; în 1946 ea a trecut din subordinea *Narkompros*-ului (Comisariatul pentru Educație) în cea a Consiliului de Miniștri al URSS.

Misiunea *Glavlit*-ului a fost să centralizeze controlul asupra tuturor tipăriturilor, radioului, televiziunii și repertoriului artistic. Controlul avea trei etape: cenzura manuscriselor, cenzura materialului tipărit (viza bun de tipar) și postcontrolul (viza bun de difuzat).

Glavlit-ul a contribuit la „formarea *omului nou* și a autocenzurii în rândul creatorilor și la apariția și menținerea Cortinei de Fier, prin controlul și manipularea totală a informațiilor, prin distrugerea fondului de carte și prin blocarea accesului la patrimoniul național și universal".

Prin decretul de înființare *Glavlit*-ul avea obligația să exercite toate tipurile de cenzură (militară, politică, ideologică)[3]; el avea dreptul să interzică publicarea, să reducă tirajul, să desființeze o editură și să-i deferească pe vinovați organelor GPU[4]

În perioada de până la înființarea *Glavlit*-ului existau mai multe organe de cenzură, dar nu era cunoscută cenzura preventivă, „instrumentul principal de control al *Glavlit*-ului până la desființare". Toate *tăieturile* (notele) de pe manuscrise puteau duce la acumularea unui material compromițător (*compromat*) pentru autor, editură, redactor sau cenzorii anteriori, cu toate consecințele.

O secție a cenzurii activa pe lângă poștă și citea tot ce trimit și primesc persoanele private. Dacă cenzorii nu reușeau să citească toate revistele și cărțile, destinatarul pur și simplu nu le primea.

Unul din obiectivele *Glavlit*-ului a fost centralizarea controlului. În componența lui a intrat la început *Glavrepertkom*-ul, Comitetul pentru controlul spectacolelor și al textelor pentru conferințe, creat în 1923 și devenit instituție independentă în 1934. În 1929 s-a înființat *Glaviskustvo* (Direcția Generală pentru Artă), devenit în 1945 Comitetul pentru Artă. Până a ajunge la *Glavlit*, o lucrare mai trecea prin câteva instanțe, astfel încât între instituții se ajungea la o anumită concurență, când doreau să monopolizeze un domeniu. Radiodifuziunea, fondată în 1924, a trecut în subordinea Glavlit-ului în 1935.

Prima operație de anvergură a *Glavlit*-ului a fost epurarea cărților (bibliocidul). La început ele se distrugeau pur și simplu[5], apoi s-au constituit *fonduri speciale* în biblioteci, care nu puteau fi consultate decât pe baza unor aprobări speciale. Fonduri secrete existau încă dinainte de revoluția din octombrie, dar în perioada comunistă ele au ajuns la numărul de 1,5 milioane cărți.

În 1938 politica cenzurii se schimbă: de la controlul conținutului cărții la epurarea autorului; cei numiți *dușmani ai poporului* își vedeau întreaga operă interzisă. În afara epurării cărților se distrugeau toate referirile la autor, aflate în alte lucrări. În doi ani, din biblioteci și librării au fost epurate circa 16.000 titluri (24 mil. exemplare).

Primele încercări de centralizare a apărării secretului de stat datează din 1922. În 1925 *Glavlit*-ul publică în regim strict secret prima listă a „informațiilor care constituie secret de stat și nu

[3] Tot prin decretul de înființare, *Glavlit*-ul interzicea și publicarea și difuzarea de materiale pornografice.

[4] *GPU*, Direcția Politică de Stat.

[5] Cărțile au fost arse în URSS cu 10 ani înaintea celor din Germania nazistă.

Liliana Corobca

trebuie difuzate, în scopul apărării intereselor politico-economice ale URSS". Textul inițial avea 19 puncte; lista era modificată periodic, astfel încât în 1990 ajunsese la 213 puncte. Din 1931 pentru difuzarea în presă a materialelor secrete „antisovietice sau care denaturează realitatea sovietică" autorii puteau fi pedepsiți penal. În timpul războiului, cenzorii erau încadrați ca militari şi se ocupau în principal de apărarea secretului de stat.

Liliana Corobca a citat din lucrarea Raisei Skalei (*KGB – ieri, azi, mâine)*, care arată că vârfurile conducerii comuniste nu aveau studii superioare: Lenin a terminat o nesemnificativă Universitate din Kazan, ca student extern, fără obligația de a audia prelegerile, şi a practicat doi ani avocatura, fără a câştiga vreun proces. Stalin a învățat la un seminar din Tiflis (azi Tbilisi, capitala Georgiei), pe care nu l-a terminat; Kaganovici era cizmar, Voroşilov – lăcătuş. Nici Molotov, Kalinin sau Mikoian nu aveau studii superioare.

În 1944 cenzura sovietică avea deja istorie, experiență şi maturitate, astfel încât, odată cu avansarea Armatei Roşii spre vest, toate țările „eliberate" au fost obligate să-şi constituie instituții de cenzură identice celor din URSS. Aici Liliana Corobca a vorbit despre asemănările dintre naşterea *Glavlit*-ului din URSS şi istoria cenzurii din România.

Şi în România epurarea tipăriturilor a început înainte de constituirea oficială a instituției cenzurii în 1949, Direcția Generală pentru Presă şi Tipărituri. Perioada anilor 1944 – 1949 este foarte puțin cunoscută şi aproape inaccesibilă, pentru că nu există nici un fond arhivistic despre Comisia Aliată de Control. Din 1938 şi până în 1945 cenzura militară a deținut cele mai importante funcții de control în baza decretului-lege din februarie 1938, care a extins starea de asediu în țară şi a fost aplicat până la sfârşitul celui de-al doilea război mondial.

În anii 1950 începe procesul de profesionalizare a cenzorilor din URSS: din 5.000 doar 506 aveau studii superioare.

Cenzorii colaborau cu organele securității; simple *tăieturi* ale cenzorilor erau considerate dovezi de crimă antistatală. Serghei Ingulov, ajuns şef al *Glavlit*-ului, era celebru încă din 1928 pentru afirmația sa: „Critica tebuie să aibă consecințe! Arestări, pedepse judiciare, sentințe severe, nimicirea morală şi fizică..."

Pentru acuzațiile de „agitație şi propagandă antisovietică" şi „difuzarea intenționată a informațiilor false, care denigrează sistemul sovietic" în perioada 1958 – 1987 au fost judecate peste 12.000 persoane. Erau judecați atât autorii, cât şi redactorii, cenzorii, corectorii şi dactilografele, pentru că permiseseră difuzarea informației contrarevoluționare.

De valul epurărilor nu a scăpat nici cenzura. Într-un interval scurt de timp au fost supuşi represaliilor 14.000 CEK[6]-işti din NKVD[7]

În 1938, şeful *Glavlit*-ului, Ingulov, a fost împuşcat, întreaga conducere a fost demisă, iar ca *duşmani ai poporului* au fost judecați şi şefii *Glavlit*-urilor regionale.

Cenzura a distrus sistematic orice urmă activității ei, cel puțin din anii 1960. Chiar în 1990, cu puțin timp înainte de desființare, au fost distruse

[6] CEK-ist, membru al CEKA, acronim pentru *Comisia extraordinară*, denumirea poliției însărcinată cu combaterea contrarevoluției şi a sabotajului în Rusia sovietică, în perioada 1917-1922.

[7] NKVD, *Narodnîi Komisariat Vnutrenih Deli*, inițialele poliției politice din URSS între anii 1934-1941. În 1954 a devenit KGB (Comitetul Securității Statului).

mii de documente, de exemplu *tăieturile* cenzorului în operă. La acest lucru se adaugă faptul că legea arhivelor permite declasificarea documentelor după 30, 50 sau 70 de ani, ceea ce face foarte dificilă reconstituirea activității instituției.

Odată cu venirea lui Hruşciov ca secretar general al PCUS cenzura suferă modificări: este redus aparatul central şi creşte numărul cenzorilor din redacții şi uniuni de creație. Sunt reabilitați o serie de autori, nu neapărat cu reintroducerea cărților lor în biblioteci; unele titluri de la fondul

secret vor trece la libera circulație. Cenzura, ca instituție, va fi retrogadată şi subordonată Comitetului de Stat pentru Presă (*Goskompeciati*).

Mihail Gorbaciov a recunoscut existența cenzurii sovietice într-un interviu în ziarul *L' Humanité*, care a apărut cenzurat în presa sovietică. În iulie 1990, conform decretului *Glavlit*-ului, *Despre lichidarea fondurilor speciale*, toate cărțile au revenit la libera circulație. *Glavlit*-ul este desființat în decembrie 1991.

În cea de-a doua parte a conferinței autoarea a răspuns câtorva întrebări şi comentarii din public, format din studenți, cercetători şi ziarişti.

Ce ne puteți spune despre autocenzură? Deşi în România cenzura a dispărut oficial în 1977, se pare că autocenzura a funcționat mai riguros decât instituția pentru că răspunderea îi aparținea acum celui care semna; este un paradox că desființarea cenzurii a dus la o înăsprire a ei.

O „generația valabilă" de scriitori a apărut în 1960. Oamenii nu se nasc cu autocenzura; ea este rezultatul unei „manipulări şi al propagandei". În URSS se ajunsese ca la un moment dat cenzorii să nu mai aibă ca material de lucru lucrări ale autorilor autohtoni; ei erau nevoiți să-i caute prin sate şi oraşe mici, chiar în rândul elevilor care scriau poezii pentru şcoală.

În România, chiar dacă cenzura s-a desființat în 1977, cenzorii nu au dispărut, ci au fost în parte transferați la Consiliul Culturii şi Educației Socialiste, în parte la Securitate, pentru a lucra la „apărarea secretului de stat". Cenzura a apărut odată cu tiparul, iar în regimul comunist ea a fost legată de cenzura militară.

Cercetarea dvs. se axează pe literatură şi soarta cărților. De ce nu ați făcut referiri la radio şi TV?

Glavlit-ul avea comisii aparte pentru radio şi TV. Documentele lor nu sunt accesibile publicului.

În afară de aspectele politice ale cenzurii existau şi aspecte profesionale, de exemplu regulile lingvistice şi puritatea limbii? Putem vorbi de un aspect pozitiv al cenzurii?

În documentele propriu-zise nu apar aspectele tehnice. Dar din studii reiese că textele erau impecabile din punct de vedere al limbii, lucru explicabil pentru că ele treceau prin mai multe corecturi. În România, chiar dacă instituția se desființase, creatorilor nu le-a fost mai bine pentru că problema nu se afla doar în instituție. Putem fi reticenți față de noțiunea rezistență prin cultură, odată ce un text reuşea să treacă prin „mâinile" a doi-trei cenzori. A scăpa de cenzură e un termen relativ.

În ceea ce priveşte *limba de lemn* (standardizarea limbii şi dispariția metaforei) regula era ca „pe cei proşti să-i corectăm, pe cei buni să-i uniformizăm".

Atitudinea cenzorilor față de fondul literar vechi a variat; la început au distrus cărțile, apoi le-au păstrat pentru a le vinde în străinătate. La indicația lui Stalin dubletele din Biblioteca Sinodală au fost vândute în Germania, iar acum se încearcă o reconstituire a bibliotecii prin studierea acestor exemplare.

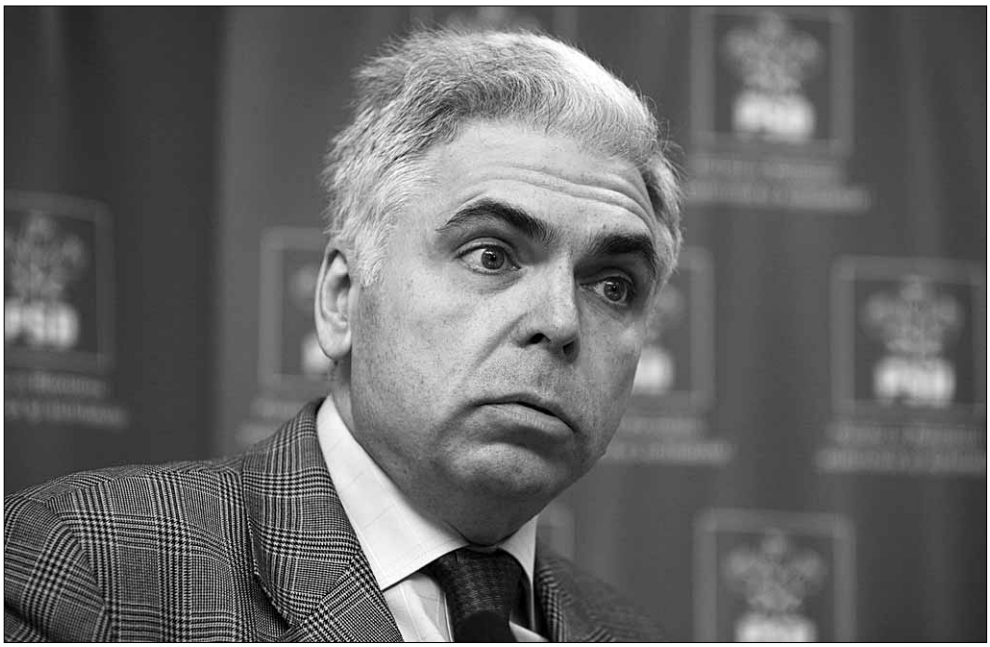

Vedere de pe Centură

Bomba cu hidrogen a explodat în Parlamentul European

Viorel Patrichi

În sfârşit, s-a adeverit ceea ce unii ştiam demult: că Adrian Severin este un băiat aşa minunat, care numai la binele patriei noastre nu se gândeşte. Este un dialectician al şpăgii fiindcă ne-a asigurat că nu e singurul de la Bruxelles, care pune botul.

Toate ca toate, dar să fii prostit de nişte puştani de la „Sunday Times", care s-au dat lobby-işti, este inepție cu premeditare. Pus într-o situație atât de penibilă, el îşi mai poate găsi mântuirea numai dacă reciteşte „Anti-Dühring". Ştie el de ce.

Nu Parlamentul European îi plăteşte leafa de 190.000 de euro pe an Bursucului Veninos. Parlamentul European nu are bani. Tot din România vin acei bani, în timp ce atâția oameni nu au cu ce cumpăra o pâine. Educat în aceeaşi şcoală subțire a lui Adrian Năstase, Adrian Severin a luat foc cu gura: „Este o porcărie extraordinară. Am semnat un contract de consultanță cu pretinşii reprezentanți ai acestei firme, dar acesta nu prevedea depunerea vreunui amendament. Contractele de consultanță sunt legale şi relativ uzuale în Parlamentul European, şi prin asta nu am încălcat nici o lege. Nu am depus nici un amendament!".

S-a aflat însă ulterior ce le trimitea Adrian Severin-Skvoznikov pe e-mail pretinşilor lobbyşti: „Vă anunț că modificarea dorită de către dumneavoastră a fost făcută. Vă trimit deci o factură de 12.000 de euro pentru servicii de consultanță în ceea ce priveşte modificarea codului din Directiva 94/19/CE, Directiva 2009/14/CE".

Individul a avut tăria opiniei să afirme că l-a lucrat Martin Schulz, şeful socialiştilor, fiindcă se temea că-i va lua locul.

Severin ar trebui anchetat și pentru Tratatul cu Ucraina!

Adrian Severin dădea semne de inteligență scăpărătoare încă de pe când lupta contra excesului de hidrogen în apă. A venit un alt scandal provocat de acelaşi neuron stingher: „Lista lui Severin". Personajul pretindea că ştie vreo zece spioni români, care fac jocurile unor puteri străine. Erau şi ziarişti pe-acolo. Spre surprinderea noastră, procurorii nu l-au strâns cu uşa ca să spună despre cine era vorba. Să ştim şi noi pe cine plătim să falsifice legi în Parlament. În fond, spionajul contra României ține de securitatea națională.

Cea mai gravă faptă a lui Adrian Severin a fost negocierea strâmbă a Tratatului cu Ucraina. Acolo miza era uriaşă, comparativ cu o lege birocratică din Parlamentul European. Nu avem dovezi că a fost mituit de ucraineni să procedeze aşa, dar acum suspiciunea planează asupra lui şi în acest dosar îngropat adânc. „Pentru aderarea la NATO..."

Iar dacă pentru 12.000 de euro a putut să coboare atât de mult, adică acolo unde-i este locul, ce ticăloşie era în stare Adrian Severin să facă dacă i se oferea un milion de dolari?

Deputatul italian Francesco Speroni de la Liga Nordului va întocmi raportul de ridicare a imunității lui Adrian Severin din Parlamentul European. Poate îl trimite la Guantanamo.

Până se lămuresc lucrurile, a fost dat afară de la socialişti şi trimis să stea pe locul nr.777 lângă Gigi Becali şi Corneliu Vadim Tudor. Războinicu Luminii l-a avertizat să nu stea pe acel scaun fiindcă 777 este număr biblic: simbolizează perfecțiunea Sfintei Treimi.

Păi Severin ar fi în stare să întoarcă pe dos şi procesul lui Hristos, de la Caiafa la Ana.

„Flexibilitatea morală" a românilor

Pentru mine, mareea de spume informative de la WikiLeaks nu este neapărat o revelație. Nu m-a surprins că un ambasador american, oriunde ar fi trimis, notează scrupulos ce fel de pantofi are intelocutorul pe care l-a invitat la masă şi ce poşetă poartă amanta lui. Un ambasador este un securist cu ştaif şi e normal să-şi facă treaba. Orice detaliu din viața unui politician sau om de afaceri important din țara-gazdă este important pentru el. Trimite nota la Departamentul de Stat, acolo detaliile se procesează împreună cu alte informații, se coroborează apoi pentru a oferi o imagine cât mai apropiată de realitate pentru portretul omului de care se interesează. Pentru asta există calculatoare cu memorie puternică, să bagi acolo tot mapamondul. Nu se ştie niciodată la ce foloseşte un detaliu mărunt.

Nu mă mir nici că-i interesau amprentele oficialilor români, numărul de cont, fie că se aflau la putere sau nu. Americanii, la fel ca toți diplomații lumii, lucrează cu materialul clientului. Şi nu trebuie condamnați pentru asta.

Nu mă surprinde nici că super-puterea lumii îşi permite luxul să lucreze neglijent cu informații atât de delicate şi care pot arunca o altă pată pe chipul Americii. Cum s-a şi întâmplat. Scaraoschi şi-a băgat coada în softul cu informații şi lumea a sărit în aer. Nu mă mir nici că tot scandalul a putut să plesnească şi nu m-aş minuna nici dacă Julian Assange ar lua Premiul Nobel pentru contribuția lui la continuarea politicii de „glasnosti" a lui Mihail Gorbaciov.

M-a frapat însă teribil de neplăcut o generalizare nedreaptă la adresa românilor, o caracterizare notată cu răceala ofițerului de informații. Vorbind despre Mircea Geoană, care şi-a trădat colegii de partid şi i-a turnat la Înalta Poartă, securistul notează: „Pentru unii, Mircea Geoană este un hibrid neverosimil între mecanica de tip american şi flexibilitatea morală românească".

Să ne oprim puțin asupra enunțului. Nu ne interesează personajul în sine aici. Că e bântuit de „flacăra violet" nu mai importă. Este un om mort în politică. Că Mircea Geoană a adoptat „mecanica de tip american" s-a văzut în campania electorală în gesturi, în limbaj. Era obsedat de Obama... De aceea, eu cred că Tataie ar trebui supranumit „Ion Gură-de-Aur".

De ce personajul ar fi însă tipic pentru „flexibilitatea morală românească"? Această generalizare la adresa românilor este o jignire impardonabilă la adresa noastră. Nu m-ar fi preocupat

dacă o auzeam din partea ruşilor, a ucrainenilor, a ungurilor. Dar americanii pot gândi – prin elitele lor – în acest mod despre noi? De ce am avea noi morala mai „flexibilă" decât a lor? Nu vreau să umblu la exemple istorice, mai vechi sau mai noi.

Faptul că politicieni de rang înalt, unii cu pretenţii, ca Vasile Blaga (!), s-au dus şi şi-au turnat conaţionalii la o ambasadă – nu importă care! – nu-i poate permite unui ambasador, fie el şi american, să insulte o naţiune întreagă. Sigur, au fost mulţi care au turnat, inclusiv jurnalişti, şi tot nu este justificată generalizarea.

I-am privit cu multă reticenţă pe cei care urlau în Piaţa Universităţii din Bucureşti: „Cine-a stat cinci ani la ruşi nu poate gândi ca Bush!". Uite cum gândesc alde Bush! Dar eu nu vreau să generalizez fiindcă America este fabuloasă. Însă este la fel de dezonorant să torni la ruşi sau la americani.

L-am văzut şi pe Marian Lupu cum se prețăluia singur în faţa ambasadorului american, fiindcă – nu aşa? – Voronin i-a dat pe tavă zece milioane de dolari numai să voteze un preşedinte comunist.

De unde certitudinea mea că Marian Lupu chiar este român, cu toate că el pretinde că are gândire politică de moldovan...

Şi tot WikiLeaks ne ajută să aflăm ce planuri croiau comuniştii lui Voronin cu partenerii lor de la Kiev: să renunţe la Transnistria în favoarea Ucrainei şi să facă unirea cu România. Ţara nou formată se va numi Roma-Nova! Ştiut fiind că multe popoare occidentale, cu gândire „corectă politic", au adoptat barbarismul „Roma" pentru numele ţiganilor...

Proiectul ar trebui discutat

Oare merită cedată Transnistria pentru a intra în Uniunea Europeană? Cum s-ar comporta Ucraina dacă i se oferă pe daiboj un alt teritoriu la care doar visează? Ce ar face Kievul dacă am cere nordul Bucovinei şi sudul Basarabiei, în schimbul Transnistriei? Ce ar face Rusia? Ar fi bun de urmat modelul cipriot de aderare la UE? Sau unirea este singura variantă de aderare certă la Uniunea Europeană pentru cele şase judeţe din Basarabia?

Putem purta acest dialog deschis, iar diplomaţii americani pot să-şi ia notiţe.

WikiLeaks este un fenomen irepetabil fără ordin...

Berlinul, contra Chișinăului și a Bucureștiului

Până la urmă, WikiLeaks s-a dovedit o mină de aur. Mulţi lideri politici mondiali au avut mari surprize să constate ce imagine aveau printre diplomaţii americani. Unul dintre cei mai dezamăgiţi a fost Vladimir Putin, dar a trecut cu bine testul indiferenţei.

Totuşi, Gerhard Shroeder, prietenul lui Putin şi cancelar al Germaniei, apare într-o ipostază jenantă: a jucat pe mâna Moscovei, contra Chişinăului şi a Bucureştiului. În anul 2005, Traian Băsescu era hotărât „să profite de momentul oportun pentru a da un impuls pentru reglementarea conflictului îngheţat dintre Republica Moldova şi Transnistria", arată o telegramă publicată de WikiLeaks.

Într-un mesaj trimis în 2005 la Washington, de la Ambasada SUA din Bucureşti, se menţiona intenţia autorităţilor române de a înceta să mai joace un rol pasiv în relaţiile cu R. Moldova şi în procesul de reglementare de pe Nistru. „Iar la întoarcerea de la consultaţiile de la Berlin, Băsescu a comunicat reprezentanţilor Ambasadei SUA că Gerhard Schroeder, cancelarul Germaniei, nu a vrut în ruptul capului să susţină nici un fel de propuneri referitoare la Republica Moldova şi Transnistria. Băsescu a afirmat că i-a răspuns lui Schroeder în acest sens că el va rezolva această problemă cu americanii, iar Germaniei n-o să-i placă", se menţiona în documentul Ambasadei SUA din România.

Reamintim că, anterior, acelaşi site WikiLeaks a comunicat că România şi-a manifestat dorinţa de a intra în formatul de negocieri pentru reglementarea conflictului transnistrean în 2008, prin intermediul UE şi SUA.

Este de remarcat faptul că, până de curând, oficialii de top din România şi-au exprimat în repetate rânduri dorinţa de a conecta Bucureştiul la reglementarea conflictului de pe Nistru. Cu toate acestea, pe 25 noiembrie 2010, Teodor Baconschi, ministrul de Externe al României, a declarat

că Bucureştiul participă la procesul de reglementare a conflictului transnistrean numai în calitate de membru al Uniunii Europene. Baconschi a mai declarat că, în locul mecanismului actual de menținere a păcii de pe Nistru, trebuie să vină forțe internaționale de menținere a păcii, sub egida Uniunii Europene.

În acest caz, diplomatul român a adăugat că „România nu este interesată să ia parte la modificarea componenței forțelor de menținere a păcii."

Este evident de ce Bucureştiul nu mai insista să mai participle la negocierile pentru Transnistria. Presiunea venea din alte capitale mai importante. Berlinul a făcut servicii importante Moscovei, inclusiv pe teren politic. Desigur, în virtutea inerției unei mai vechi atracții.

Prin urmare, Gerhard Schroeder a fost admis pe post de consilier la Gazprom pe o leafă pentru care l-ar invidia orice cancelar de la Bismarck încoace. El a pledat pentru Nord Stream, dar se vede că erau şi mize politice, la fel de importante pentru Kremlin.

În consecință, din perspectiva lui Schroeder (a se citi Putin), Chişinăul trebuia să rămână singur în fața celor trei adversari ireconciliabili: Moscova, Tiraspolul şi Kievul. Este clar că basarabenii nu au nici o şansă într-un asemenea context ostil, în care UE şi SUA trebuie să aibă doar rol decorativ, de „observatori".

România nu trebuie să participe la tratative!

Chiar dacă, în Transnistria, majoritatea relativă o formează românii. Chiar dacă mulți transnistreni au deja cetățenia română.

Şi România a cedat presiunilor: nu va participa. Dacă asistăm la o asemenea schimbare de atitudine la Bucureşti, putem presupune că s-a schimbat ceva la Berlin, după venirea doamnei Angela Merkel pe fotoliul de cancelar? Tocmai pornind de la această realitate, înclin să cred că nu.

Şi atunci, trebuie văzută într-o cu totul altă lumină declarația surprinzătoare atunci din partea preşedintelui rus Dmitri Medvedev la Deauville, după întâlnirea cu Anegla Merkel şi Nicolas Sarkozy. Medvedev a spus că succesul negocierilor pentru reglemntarea conflictului tarnsnistrean depinde nu numai de poziția Rusiei, Republicii Moldova, Transnistriei şi a Uniunii Europene, dar şi de poziția României, ceea ce a fost receptat ca o invitație la participarea Bucureştiului la procesul de negocieri.

De unde şi până unde această declarație, dacă România tocmai acceptase rămânerea în umbră, deşi este îndreptățită să ia parte la tratative, cel puțin la fel de mult ca Ucraina şi Rusia? Vorba răspicată a lui Medvedev trebuie citită în altă cheie. Era prea sigur de el, nu era iritat defel. Iar decla-

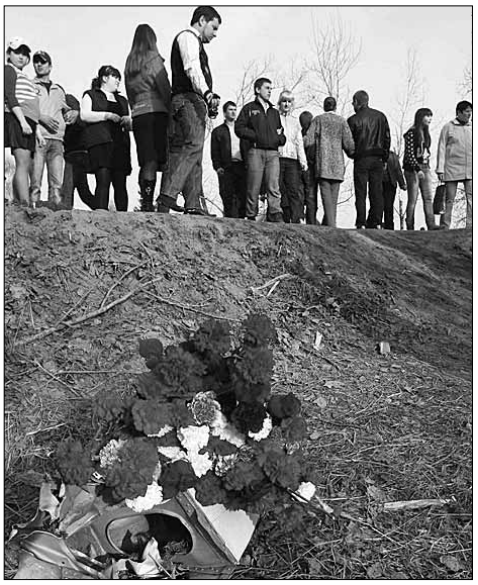

raţia a sunat mai degrabă ca un avertisment. Cum să depindă viitorul negocierilor de România, dacă nu se află în miezul evenimentelor? Simplu, Germania şi Franţa vor cere României detaşarea totală de Republica Moldova, chiar semnarea unui pretins „tratat politic de bază", o nouă garanţie pentru Rusia că unirea nu se va mai face niciodată şi că trupele ruseşti pot să-şi facă mendrele pe Nistru o veşnicie. Aceasta este obsesia Kremlinului, iar Berlinul a intrat probabil în acest joc.

Pentru noi toţi, eu sper să mă înşel.

România se va bate însă pentru a-i sprijini pe românii din Basarabia, iar telegrama WikiLeaks a reţinut esenţialul. Ce ochi trebuie să fi făcut Schroeder când preşedintele român i-a spus verde în faţă că „va rezolva problema cu americanii"?

Rușii iar au dat cu mămăliga în geamul Poloniei

Între Moscova şi Varşovia există o relaţie de tip biblic. Cain şi Abel repetă mereu aceeaşi tragedie. Diferă doar decorul.

La 10 aprilie s-a comemorat un an de la prăbuşirea avionului prezidenţial polonez lângă Smolensk. În urma tragediei, au murit atunci 96 de oameni, inclusiv preşedintele polonez Lech Kaczynski, soţia lui şi mulţi politicieni şi ofiţeri de rang înalt. Delegaţia se îndrepta spre Katîn pentru a omagia memoria cetăţenilor polonezi, împuşcaţi de agenţii NKVD, din ordinul lui Stalin, în primăvara anului 1940.

În dimineaţa zilei de 10 aprilie 2011, o delegaţie poloneză, condusă de Anna Bronislava Komorovska, soţia actualului preşedinte polonez, a vizitat locul tragediei. Preşedintele Poloniei a venit şi el la Smolensk, pe 11 aprilie, pentru a se întâlni acolo cu preşedintele rus Dmitri Medvedev.

Cu toate acestea, vizita a fost umbrită de un nou scandal. În primul rând, pentru că preşedintele polonez nu a venit la pont să depună flori la memorialul celor pieriţi. Cauza acestui gest a fost aceea că autorităţile ruse de la Smolensk au înlocuit pe furiş pe 9 aprilie placa de pe monumentul victimelor catastrofei. Pe placa pusă de rudele celor morţi, scria în limba poloneză că „preşedintele Kaczynski a murit în drum spre a 70-a aniversare a genocidului sovietic împotriva ofiţerilor din armata poloneză, care fuseseră luaţi prizonieri". Acum, textul de pe placa nouă este scris în două limbi - în rusă şi în poloneză. Inscripţia se referă numai la catastrofa aviatică şi nu pomeneşte de cei împuşcaţi la Katîn.

„Noi credem că este o soluţie foarte proastă. Ne aşteptam la mai multă sensibilitate... Considerăm că aceste lucruri vor afecta atmosfera zilei. Aceste măsuri, care nu au fost convenite cu partea poloneză, afectează relaţiile dintre cele două popoare care se află în doliu", a precizat Martin Bosatsky, purtătorul de cuvânt al Ministerului de Externe de la Varşovia.

„Eu sunt pur şi simplu şocată. Acest incident a subminat încrederea noastră în ruşi... Eu cred că totul a fost făcut deliberat pentru a lovi în psihicul nostru", a spus văduva unui politician polonez.

Cu toate acestea, Andrei Evseenko, purtătorul de cuvânt al guvernatorului din Smolensk, a declarat că partea poloneză şi-a dat totuşi consimţământul pentru înlocuirea plăcii memoriale. El a precizat că vechea placă a fost instalată samavolnic de către polonezi în noiembrie 2010. Autorităţile locale au prevenit în repetate rânduri că, la locul tragediei, se va pune o nouă placă în limbile poloneză şi rusă. „Noi i-am prevenit că nu se poate instala samavolnic orice placă pe terito-

riul Federației Ruse. Noi am pus altă placă. Ne uimeşte asemenea reacție", a subliniat Evseenkov. El a precizat că situația se va rezolva pe calea negocierilor fiindcă la Katîn se preconizează ridicarea unui monument pentru ofițerii uciși, construit prin eforturile Poloniei şi Rusiei. În ce priveşte placa comemorativă de la început, s-a propus trimiterea ei la muzeul de la Katîn, dar, după ce polonezii au cerut să le dea placa înapoi, autoritățile de la Smolensk au hotărât să le îndeplinească solicitarea.

Ceremonii de comemorare au avut loc pe 10 aprilie şi la Varşovia. În prima jumătate a zilei, la cimitirul Povonzki, în preajma monumentului victimelor tragediei, a avut loc un miting cu participarea autorităților, printre care se aflau preşedintele, premierul, preşedinții Seimului şi Senatului. A venit şi Jerzy Buzek, preşedintele Parlamentului European. Ceremonia a început cu un minut de reculegere, apoi au răsunat imnul Poloniei şi rugăciunea de pomenire. După terminarea rugăciunii, au fost citite numele tuturor celor care au murit la Smolensc. Apoi reprezentanții autorităților poloneze au venit cu flori la monument.

Între timp, lângă Palatul prezidențial din centrul Varşoviei, a avut loc un miting al Opoziției, condus de Jaroslaw Kaczynski, fratele preşedintelui defunct. Câteva mii de demonstranți purtau drapele poloneze şi bannere pe care scria: „Numai adevărul cumplit de la Smolensk şi de la Katîn ne poate uni, iar minciuna – niciodată!". Protestatarii strigau „Putin asasinul!" şi „Tusk trădătorul!".

Reamintim că, în urma anchetei făcute de ruşi, tragedia de la Smolensk s-a produs „din vina piloților polonezi".

Toate acestea i-au determinat pe polonezi să dea foc unui manechin cu chipul lui Vladimir Putin. Ca într-un ritual medieval.

Fără România, negocierea păcii din Transnistria este imposibilă

Mult trâmbițatul format 5 + 2 (Chişinăul şi Tiraspolul – părți implicate în conflict, Ucraina şi Rusia – puteri garante, OSCE – mediator, SUA şi UE – observatori) s-a gripat complet. La presiunea Uniunii Europene şi a Statelor Unite ale Americii, Rusia admite că trebuie reluate negocierile. Şi nu face nimic. Mai precis, preia datoria de două miliarde de dolari pentru gazul consumat de Transnistria în contul Gazpromului.

Ce declarații politice mai evidente dorim aici?

Este limpede însă că Rusia, care a provocat războiul din 1992, nu are calitatea de putere garantă. Ca să garanteze ce? Menținerea ocupației din Transnistria? Perpetuarea deznaționalizării românilor (moldoveni) din Transnistria? Iar probele abundă.

Pe de altă parte, tratarea mercenarului Igor Smirnov drept partener egal de negocieri este absurdă. Este evident că Rusia, ca „putere garantă", va fi mereu partenera lui Smirnov, iar nu a românilor din Transnistria. Smirnov vrea să mențină acolo paradisul veteranilor din Armata Roşie, însă nimeni nu a întrebat populația majoritară dacă doreşte acest lucru pentru a se izola total de Europa.

Ucraina, cea de-a doua „putere garantă", aşteaptă la cotitură să înhațe Transnistria, dacă nu întreaga Basarabie. A deprins asemenea reflexe aristocratice de la imperiul sovietic. Au dovedit că urmăresc acest obiectiv mai mulți politicieni ucraineni, unii chiar din partidele de guvernământ. În ultimul timp, Kievul a alunecat mult spre Moscova. (Aici a greşit grav Uniunea Europeană, dar asta e o altă discuție.). Față de Chişinău, Kievul manifestă aceeaşi suspiciune vinovată ca față de Bucureşti.

Ca mediator, OSCE nu poate întreprinde nimic într-un asemenea context. În acest caz, Chişinăul este singur într-un cadru de negocieri ostil. Cu Moscova la timona tratativelor, se poate hotărî orice. Rusia respinge transformarea Statelor Unite şi a Uniunii Europene în puteri garante, care, oricum, ar putea să joace mai adecvat un asemenea rol.

Şi dacă Rusia şi Ucraina rămân aşa de strâns lipite de Smirnov – fiecare din alte motive, mi se pare normal ca alături de Chişinău să vină Bucureştiul. Nu se poate să rămânem indiferenți față de numeroşii transnistreni care au cetățenie română. După cum este normal să sprijinim eforturile Chişinăului pentru conservarea civilizației

româneşti în regiune. Sigur că propagandiştii neostalinişti vor riposta mereu în maniera specifică: românizare, expansiunea teritorială a României, fasciştii! Nimic mai fals. Unirea, atunci când se va face, este problema românilor din Basarabia. Ei trebuie s-o hotărască, iar noi nu le putem refuza acest drept natural.

Ideea participării românilor la pacificarea Transnistriei este veche, dar Alexandr Kozîrev, ministru de Externe după războiul din 1992, a respins categoric un asemenea lucru normal.

Iată însă că un ajutor pentru noi se iveşte de unde ne aşteptam mai puţin. Pe 31 martie, la forumul „UE-Moldova" de la Chişinău, diplomatul ucrainean Alexandr Cealîi, fost ambasador al Ucrainei la Bucureşti, a declarat că România trebuie să intre în formatul de negocieri pentru reglementarea conflictului transnistrean. Cealîi crede că Bucureştiul, cu interesele sale de jucător geopolitic important în regiune, trebuie să-şi pună semnătura pe documentul final privind soluționarea conflictului.

În caz contrar, consideră diplomatul ucrainean, va exista primejdia ca România să nu recunoască indirect rezultatele tratativelor la care ea nu a participat, ceea ce va contribui la tensiuni în regiune. Cu alte cuvinte, Cealîi, ca orice om sovietic, mizează pe o soluție contra românilor în aceste tratative, iar prin participarea la negocieri, România ar fi silită să accepte rezultatele.

Evident, este o cu totul altă abordare şi nu se mai poate vorbi aici de respectarea drepturilor naționale ale românilor. Mai ales că Smirnov i-a spus deschis unui comisar european că nu există minorități naționale în Transnistria.

În concluzie, fără acceptarea României în formatul de negocieri, este pierdere de vreme. Rusia nu are interesul să tranşeze nodul de pe Nistru prea curând, mai ales că în 2012 vor fi alegeri prezidențiale. Dar şi Smirnov are alegeri prezidențiale în 2011 şi e normal să pară mai scorțos ca de obicei. I-a transmis lui Vlad Filat invitația să facă „o vizită oficială" la Tiraspol. Dacă nu am şti de unde vine, am depune un efort inutil să demonstrăm că este o gogomănie diplomatică. În mod normal, Vlad Filat s-a supărat, dând de înțeles că nu face vizite oficiale „acasă".

Ştia Smirnov că va provoca iritare cu pretenția lui imperială? Ştia şi a făcut-o deliberat.

De ce tace Traian Băsescu?

Când se întâmplă să-şi dea cu părerea apăsat, în stilu-i caracteristic, o cohortă de ziarişti şi politicieni de Bucureşti îl întreabă pe Traian Băsescu de ce vorbeşte. A plecat Sarkozy în Odiseea din nori după Gaddafi, de ce tace Traian Băsescu? El de ce nu se duce? Când – în sfârşit – a spus că nu avem dotările necesare unui război modern pe picior, de ce nu a plecat la luptă cu acel Ulise de la Paris?

Dacă se întâmplă nişte lucruri stranii pe meleagurile patriei, aceiaşi îl somează să vorbească. Au pus de-un ceardaş ungurii prin Transilvania, de ce tace Traian Băsescu? L-au spânzurat pe Avram Iancu în fața copiilor, de ziua Ungariei, de ce tace Traian Băsescu?

M-am obişnuit cu asemenea porniri sadomasochiste de pe malurile Dâmboviței. Nu mă aşteptam totuşi să văd că şi unii ziarişti ruşi s-au contaminat. „Strategii" de la „Nezavisimaia Moldova" ne avertizează că Ungaria şi România pun pe jar continentul fiindcă acordă cetățenie pentru conaționalii din țările vecine. Nu mă pot abține să nu dau un citat mai amplu din ziarul amintit.

„Preşedintele român Traian Băsescu, cu miopia lui politică specifică, a continuat să prezinte Parlamentului român ce mare succes are planul lui de românizare a populației din R. Moldova şi din regiunile Odesa şi Cernăuți din Ucraina.

Problemele nu puteau să aştepte prea mult. La celălalt capăt al României, în Transilvania, a început să ticăie o bombă cu ceas – autonomia teritorială a ungurilor. Mecanismul cu ceas al bombei «ungureşti» a început să sune amenințător. La început, pe 1 ianuarie 2011, Parlamentul ungar a adoptat Legea cetățeniei, conform căreia, ungurii din străinătate pot dobândi cetățenia patriei lor istorice. După adoptarea legii, consulatele Ungariei de pe teritoriul României încep să strângă în grabă declarații. Ceea ce este surprinzător este faptul că nu oamenii obişnuiți s-au grăbit să depună aceste declarații. Primii care s-au dus la consu-

late au fost reprezentanții administrației publice locale şi majoritatea membrilor UDMR, partid care este totuşi în coaliția de guvernare. Adică în primele rânduri ale luptătorilor pentru «dreptate» s-a aflat aşa numita elită politică şi administrativă a României.

Între timp, autoritățile româneşti îşi bagă capul tot mai adânc în nisip, dând impresia că nu se întâmplă nimic deosebit. Şi Laszlo Kover, preşedintele Parlamentului de la Budapesta, a vorbit deschis, fără urmă de jenă despre dorința «naturală» a ungurilor de obținere a autonomiei teritoriale, pe care Ungaria o sprijină total şi necondiționat.

«Această dorință, a precizat reprezentantul oficial de la Budapesta, este întemeiată moral şi este susținută de Cel de Sus, şi totdeauna va fi sprijinită de Guvernul Ungariei». Iar aceste cuvinte au răsunat clar nu oriunde, ci pe teritoriul României, în oraşul Târgu-Mureş, unde domnul Laszlo Kover se afla în vizită oficială şi unde i s-a înmânat Ordinul Gabor Aron, instituit în memoria victimelor revoluției ungare din 1848. Fără să se sinchisească de funcția pe care o ocupă în Guvernul României, domnul Kelemen Hunor, actualul ministru al Culturii din România, a vorbit la unison cu Laszlo Kover şi şi-a exprimat sprijinul deplin pentru autonomia teritorială a ungurilor.

Poate cineva să argumenteze că tăcerea autorităților române e justificată de normele lumii democratice în care trăim?

O astfel de declarație ar putea fi acceptată dacă aceste manipulări subterane de acordare a cetățeniei române moldovenilor şi ungare – maghiarilor din România nu ar avea şi scopuri mult mai primejdioase, capabile să destabilizeze situația nu numai în regiune, dar şi pe tot continentul european.

Şi, în sfârşit, ultima picătură: pe 15 şi 16 martie, Parlamentul de la Bucureşti şi-a tras o vacanță cu prilejul... Zilei revoluției ungare! În documentele oficiale ale Senatului României, se arată că în aceste zile parlamentarii nu au lucrat fiindcă se aflau în circumscripțiile electorale. Extrem de periculos este motivul neoficial al întreruperii activității Parlamentului României.

Parlamentarii UDMR au plecat toți in corpore în Transilvania de Ziua Ungariei, care este marcată aici anual la 15 martie. Preşedintele Traian Băsescu păstrează şi aici o stranie tăcere diplomatică, luând o pauză numai de el înțeleasă. El nu s-a exprimat pe această temă, nici chiar după ce la Bucureşti a fost răspândită declarația lui Mircea Geoană, preşedintele Senatului, în care acesta spune că declarația lui Kover este periculoasă, că poate să afecteze relațiile bilaterale" – scrie „Nezavisimaia Moldova".

Aflăm cu acest prilej că adevăratul motiv al tăcerii lui Traian Băsescu este aniversarea unirii Basarabiei cu România, pe care au pregătit-o liderii de la Chişinău.

Sigur că aceste lucruri nu au nici o legătură

între ele. Pe de altă parte, ar fi aberant să-l spânzurăm şi noi pe Kossuth Lajos la Gyula. După cum, ar fi imposibil să ne dezicem de elitele de aur ale Basarabiei, care, în 1918, au făcut posibilă reîntregirea noastră naţională. Ei au fost primii care au ales acest drum spre Ţară, înaintea transilvănenilor şi a bucovinenilor. Cum am putea să uităm?

În ce priveşte războiul din Libia, reacţia lui Traian Băsescu a fost iarăşi corectă. Nu cred că europenii trebuiau să atace o altă ţară musulmană, după hachiţele lui Sarko. De dragul democraţiei? Atunci de ce nu atacăm şi Coreea de Nord, unde Kim al II-lea a făcut mai multe tragedii? Adevăratele motive ale acestei noi aventuri militare nu se cunosc. Altfel rămâne de neînţeles de ce Sarko s-a supărat brusc, după ce abia se împrietenise cu Gaddafi.

Şi apoi, cum să botezi o operaţiune militară bine gândită şi, mai ales, ţintită, „Odiseea în zori"? Odiseea înseamnă „rătăcire". E adevărat, este primul front de anvergură din istorie, condus de două femei. Loviturile aeriene asupra Libiei sunt supervizate de generalul Margaret H. WoodWard, comandantul aviaţiei americane din toată Africa. Blocada maritimă contra Libiei, la care participă şi România cu fregata „Ferdinand", este coordonată de viceamiralul american Margaret Klein.

Fără să fiu un fan Gaddafi, am convingerea că nu trebuie să distrugi un rău printr-un rău mai mare. Ca să-l spânzure pe Saddam, au murit un milion de irakieni şi vreo 5.000 de americani. Merită? Sigur nu. Iată de ce cred că Traian Băsescu a tăcut când se impunea şi a vorbit când şi ce trebuia.

Medvedev vrea să exorcizeze Europa

Până de curând, credeam că tandemul Putin-Medvedev este beton. Cine încerca să afle care dintre ei va candida la preşedinţie, să distingă măcar o umbră de îndoială în relaţiile lor, se izbea de un zâmbet misterios, urmat de un „e prematur...".

Ei au avut însă preocuparea să se diferenţieze treptat şi aproape insesizabil. Putin este gândirea rece, precisă şi pragmatică, prin care a repus imperiul rus pe picioare şi a oprit scindarea. Deocamdată. Omul forte, care a atras Germania, Italia şi Franţa în siajul Rusiei şi l-a pus la punct pe George W. Bush, care a fost nevoit să renunţe la invitarea Georgiei şi a Ucrainei în NATO. O eroare politică destul de gravă din partea europenilor fiindcă, dacă nu s-ar fi făcut acel pas îndărăt la reuniunea Alianţei de la Bucureşti, trupele Kremlinului nu mai puteau invada Georgia. Autentic om de stat, Putin a bătut cu pumnul în masă la Bruxelles pentru ca UE să accepte monopolul Gazpromului pe continent. Barroso a tăcut politicos, dar europenii nu vor accepta să rămână captivii Rusiei în domeniul energetic.

Medvedev este reprezentantul unei noi generaţii de politicieni, un internaut care s-a profilat subit, după ce la Casa Albă a apărut Barack Obama, campionul „resetărilor". Până atunci, pasiunea lui Medvedev pentru lumea virtuală nu era aşa de evidentă. El vrea să pară băiatul de dialog, înclinat spre concesii şi pasionat de reforme sau de „forme fără fond". Aşa s-ar putea explica şi mimetismul în re-constituirea Văii Siliciului lângă Moscova, cu denumirea Skolkovo. Îi place să fie comparat cu ţarul Alexandru al II-lea fiindcă Stolîpin era prea mic. Asemenea ţarului Petru I, el doreşte sincronizarea Rusiei cu marile epopei tehnologice din Vest şi a lansat „modernizaţia".

Până acum, cei doi lideri ruşi au preferat să coexiste pentru a evita incoerenţele de la vârful puterii. Recent, au scăpărat primele scântei.

Mai întâi, a fost Libia. Rusia s-a abţinut la Consiliul de Securitate, când s-a votat practic pentru operaţiuni militare punitive. Dar nu a uzat de dreptul de veto. Aşa a dorit Medvedev.

Vladimir Putin a criticat rezoluţia Consiliului de Securitate al ONU asupra Libiei. Premierul crede că documentul permite invazia străină într-un stat suveran. Putin a numit rezoluţia „incompletă şi dăunătoare", un document care aminteşte de „chemarea medievală la cruciadă".

La rândul său, Medvedev a subliniat că Moscova nu consideră rezoluţia incorectă. În acest mod a explicat preşedintele faptul că Federaţia Rusă nu a uzat de dreptul de veto la votul din Consiliul de Securitate.

„Dacă astăzi am strânge din umeri şi am zice că nu am înţeles ce am făcut, ar fi nedrept, fiindcă noi am luat această decizie deliberat", a expli-

cat preşedintele. „Noi toţi trebuie să luăm parte la negocieri ca să înceteze acest conflict, să nu permitem aprinderea vâlvătăilor, iar prevederile din rezoluţia 1973 sunt orientate în acest sens. În ce priveşte eforturile noastre de mediere, puterile noastre de menţinere a păcii, noi ne vom folosi cu mare plăcere de aceste posibilităţi, dacă se va ajunge în această direcţie, noi avem relaţii bune în lumea arabă", a menţionat el.

Medvedev l-a plesnit imediat pe Putin şi cuvântul nu este prea neacademic aici. „Ceea ce caracterizează situaţia actuală din Libia ne determină să evaluăm foarte atent situaţia. În orice caz, este inadmisibil să folosim expresii de tipul «cruciade creştine», care, de fapt, evocă unele ciocniri dintre civilizaţii", a spus şeful statului. În caz contrar, „totul se poate termina cu mult mai rău decât se întâmplă astăzi şi trebuie să reţinem acest lucru".

Dacă nu este un joc al aparenţelor – şi nu cred că e – situaţia ne îndreptăţeşte să credem că Medvedev nu s-a consultat cu premierul Putin când a decis că Rusia nu trebuie să se opună Odiseei lui Sarko din Libia.

A doua mutare a lui Medvedev mi se pare mai consistentă şi vizează adevărată reformă morală în Rusia prin rescrierea istoriei sovietice. Să ne amintim că tandemul era solidar în 2010 contra oricărei tentative de reinterpretare a epocii staliniste, chiar dacă preşedintele s-a dezis oficial de mai multe ori de căpcăunul georgian.

Şi iată ce surpriză şchioapă ne oferă Kremlinul.

Consiliul pentru dezvoltarea societăţii civile şi pentru drepturile omului de pe lângă preşedintele Federaţiei Ruse a recunoscut răspunderea Uniunii Sovietice pentru genocid şi pentru declanşarea celui de-al Doilea Război Mondial. Acest consiliu a publicat „Propunerile pentru stabilirea unui program naţional privind comemorarea victimelor regimului totalitar şi de reconciliere naţională."

Autorii documentului au ştiut să folosească perfect pasiunea lui Medvedev pentru „modernizaţia": „Fără conştientizarea socială, întemeiată pe experienţa tragică a Rusiei din secolul al XX-lea, este imposibilă avansarea societăţii ruse spre modernizarea reală.

Experienţa istorică atestă că modernizarea poate fi un succes numai în cazul în care şi elita naţională şi toată societatea sunt unitare într-un sentiment cetăţenesc general de răspundere în faţa istoriei. Iar acest sentiment – sentimentul de stăpân responsabil al ţării – este imposibil să reînvie nu atât de mult dinspre lumea exterioară, cât dinspre noi înşine, fără să spunem adevărul cu privire la ce a făcut poporul nostru însuşi în secolul al XX-lea.

Ascunderea adevărului despre trecut ne privează de posibilitatea de a ne respecta propria istorie, fără de care nu vom crea condiţiile pentru patriotismul adevărat; prin urmare, vorbele despre modernizare vor rămâne intenţii bune. Una din cele mai importante modalităţi de a depăşi înstrăinarea reciprocă a oamenilor şi a elitei este recunoaşterea deplină a dezastrului rus din secolul al XX-lea, a victimelor şi consecinţelor unui regim totalitar, care a condus URSS în cea mai mare parte acestui secol. (...) Numai recunoaşterea totalitarismului ca un fenomen malign poate fi fundamentul pentru ridicarea societăţii şi a ţării.

Primul şi cel mai important aspect este modernizarea conştiinţei societăţii ruseşti prin recunoaşterea tragediei poporului din timpul regimului totalitar. Să se încurajeze crearea în societate a sentimentului de responsabilitate pentru sine, pentru ţară. În acest sens, accentul principal nu se va pune pe acuzarea acelor înaintaşi ai noştri care au executat genocidul, care au distrus credinţa şi morala, ci pe venerarea şi perpetuarea memoriei victimelor regimului.

Al doilea aspect este asigurarea susţinerii programului de modernizare a ţării din partea celei mai educate şi active părţi a populaţiei. Dacă numai o parte din programul propus se va realiza - ridicarea de monumente pentru victimele totalitarismului în oraşe şi în locurile în care au fost îngropaţi acei oameni, crearea unor muzee memoriale - deja acest lucru va ridica şi mai mult autoritatea moral-politică a conducerii actuale a ţării".

Stalin bântuie rău minţile strategilor de la Kremlin, care au gândit exorcizarea la nivel continental. Să ne amintim că existau „teoreticieni" emanaţi prin Bucureşti, care considerau că toţi românii ar fi vinovaţi de instaurarea şi de crimele comunismului. Dacă păcatul de moarte se disipă în mase, atunci pare să fie mai suportabil pentru co-

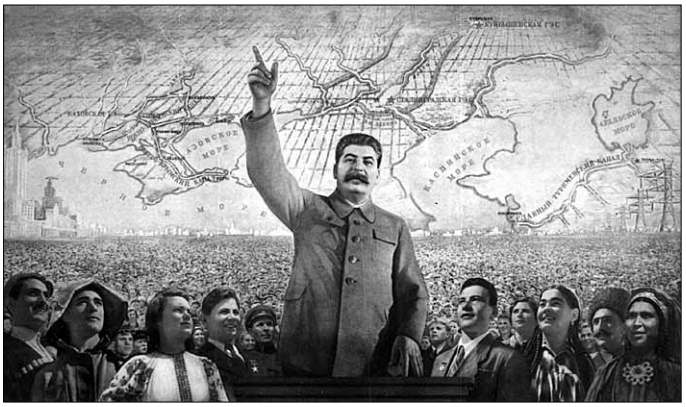

manditari şi torţionari. Românii au trecut prin acest experiment tragi-comic, acum e rândul ruşilor.

Şi cum spuneam, la ritualul de exorcizare trebuie să participe în primul rând „ Rusia care a suferit cel mai mult", urmată de toate ţările care au făcut parte din „lagărul socialist" şi, de ce nu, de toate statele occidentale. Fiindcă au făcut posibilă naşterea totalitarismelor. Este aici o logică de fier: „Al treilea aspect este consolidarea tendinţelor unificatoare de pe teritorioul fostei URSS şi, pe cât posibil, din fostul «lagăr socialist», prin conştientizarea unui trecut tragic comun. Programul trebuie să aibă un caracter general pentru aceste ţări. Dar acest program trebuie iniţiat de Rusia, ţara care a suferit cel mai mult dintre toate ţările care au supravieţuit totalitarismului.

Al patrulea aspect – consolidarea prestigiului internaţional al ţării. Condamnarea regimului totalitar de către preşedintele nostru, îngenunchierea premierului nostru în faţa crucii de la Katîn au jucat un rol pozitiv evident.

Recunoscând că toată Rusia este «un mare Katîn», începând să acordăm primele semne de recunoştinţă pentru victimele regimului totalitar, de bună voie, fără nici o constrângere, ţara noastră poate să-şi atragă respectul din partea oamenilor normali şi a popoarelor lumii.

(...) Acest program de cinstire a memoriei victimelor trebuie să dobândească un caracter internaţional: el trebuie să devină general pentru toate ţările din CSI şi pentru ţările baltice, şi, dacă e posibil, şi pentru alte ţări care au intrat în «lagărul socialist». Toate au fost victime, iar printre călăii lor au fost, de asemenea, reprezentanţi ai tuturor naţiunilor." (În perspectivă, programul ar putea să aibă un caracter mai larg, general european: toată Europa a fost victimă, toată Europa este vinovată de tragediile secolului al XX-lea - pentru cele două războaie mondiale, pentru cele două totalitarisme).

Este edificator şi mă opresc aici. Ce vină au avut românii sau polonezii în declanşarea urgiei? Ca să amintesc doar de naţiunile cele mai crunt lovite de ciocnirea celor două imperii. În condiţii de libertate, românii şi polonezii ar fi optat vreodată pentru cel mai smintit experiment contra naturii umane, aşa cum a fost comunismul?

Aşa înţelege Kremlinul nevoia de penitenţă a Rusiei în faţa lumii. Mai să juri că este aici o propensiune creştină spre pocăinţă. Să bagi însă toată Europa sub acelaşi patrafir mă face să cred că Medvedev încă nu e pregătit să respecte tragedia celorlalte popoare europene.

Vlad Filat a tras toată spuza Alianţei pe turta lui

Dacă mai era vreo îndoială că Vlad Filat este acum cel mai puternic om politic de la Chişinău, această impresie a fost spulberată de recenta vizită a vicepreşedintelui Joe Biden. Oricât am căuta noduri în papură – şi ele chiar există – meritul acestui moment politic este al lui Vlad Filat, care l-a invitat pe Joe Biden şi, aş îndrăzni, fără să vreau să stric buna dispoziţie a nimănui, al lui... Traian Băsescu. Cunoscătorii ştiu de ce.

În afară de faptul că Vlad Filat chiar este o prezenţă agreabilă, comparativ cu buturuga Vo-

ronin, premierul de la Chişinău este un om de dialog pragmatic. Deşi mă tem să folosesc prea lesne un asemenea cuvânt care, frecvent, este vecin cu oportunismul în politică. Dacă un „căldicel" nu vrea să întreprindă nimic în politica statului, să o scalde, să ocolească limbajul tranşant (cum face tot mai rar Mihai Ghimpu), să nu se complice, minţindu-i până şi pe alegătorii lui, doar ca să-i fie doar lui şi clanului bine, o dă pe... pragmatism. Sper ca – pentru viitorul lui şi al românilor din R. Moldova – Vlad Filat să nu ajungă acolo.

Joe Biden a folosit un limbaj paralel, al privirilor, al gesturilor, din care un om atent putea deduce satisfacţia că a găsit aici un partener plăcut şi previzibil, fără ocolişuri. De altfel, chiar dacă îi voi irita pe unii, singurul prieten important pentru ambele state româneşti este America. Nu i-am văzut pe Merkel sau pe Sarkozy atât de categorici în ce priveşte viitorul european al conaţionalilor noştri. Iată un cec în alb greu de obţinut şi pe care Alianţa nu trebuie să-l piardă. Chişinăul şi Bucureştiul nu vor avea argumente în faţa Moscovei, fără sprijinul direct al Washingtonului.

Dar să nu ne amăgim. De ce ar face America un asemenea gest? De dragul nostru? Din raţiuni economice? Nu, din motive strategice evidente. Vectorii democraţiei occidentale trebuie să treacă peste Nistru, spre Ucraina şi Rusia. Iar aici reamintesc discursul lui Biden de la Bucureşti. America, la fel ca întreaga lume, are nevoie de modernizarea Rusiei şi a Ucrainei, de vindecarea acestor ţări de propensiuni imperiale, iar nu de distrugerea lor.

Şi Vlad Filat a fost partenerul excelent pentru Biden să spună din nou aceste lucruri simple pentru Kremlin.

În cursul întâlnirilor cu autorităţile Moldovei, vicepreşedintele american i-a încredinţat pe reprezentanţii Chişinăului că problema reglementării conflictului de pe Nistru s-a discutat în cursul vizitei sale de la Moscova şi la întâlnirile de-acolo cu liderii ruşi, a spus premierul Vladimir Filat. El a afirmat că acest lucru „cântăreşte mult" pentru Chişinău şi confirmă importanţa pe care o acordă Washingtonul acestei probleme. Premierul moldovean şi-a exprimat satisfacţia că, în timpul vizitei la Chişinău, Biden a confirmat intenţia administraţiei americane „de a fi împreună cu Republica Moldova în găsirea unei soluţii, dar cu respectarea drepturilor suverane ale statului nostru". Biden nu a cerut Rusiei să-şi retragă armata de pe Nistru, dar problema s-a discutat cu uşile închise. Nu a solicitat nici statut de mediator pentru SUA şi pentru UE la negocierile asimetrice privind conflictul de pe Nistru.

Joe Biden a purtat acest dialog discret cu Vlad Filat, între patru ochi. Chiar dacă Marian Lupu şi-ar fi dorit acelaşi lucru, el este totuşi interimar, nu e preşedinte ales. Iar Mihai Ghimpu este numai lider de partid. Prin urmare, singurul care deţine o funcţie executivă deplin legitimă este Vlad Filat, care degajă o anume forţă bine strunită. Şi încă mai are timp să se maturizeze.

Marian Lupu şi-a făcut vreme să se ducă de trei ori la Moscova, dar şi la Bruxelles. Într-un târziu, a ajuns şi la Bucureşti, dar fără vreun impuls patriotic, ci doar mânat de interes. Vlad Filat şi-a învins repulsia şi a discutat despre alegerea preşedintelui cu Voronin, un criminal care trebuie judecat pentru morţii din aprilie 2009. La fel a procedat când s-a dus să discute cu ventrilocul Smirnov. Nu este simplu să faci asemenea gesturi şi să laşi loc de bună ziua chiar şi cu ticăloşii careţi vor răul.

Voronin s-a supărat pe sat când a auzit că Biden nu are timp pentru el şi a refuzat să mai vină la întâlnirea cu oaspetele.

Ecourile vizitei vicepreşedintelui american la Chişinău continuă să se facă auzite în presa de la Moscova. „Moldova, spre deosebire de Ucraina, este o ţară care nu are nevoie de mari resurse. Rusia avea toate şansele ca, folosind mijloace puţine, să transforme Moldova într-o vitrină filorusă. Putea să fie o poveste de succes. Moscova a ratat această oportunitate. Acum, Statele Unite au luat în serios acest proiect", conchide ziarul „Kommersan".

„Biden aduce Moldova înapoi în Europa", scrie şi „Nezavisimaia Gazeta", adăugând că „opinia despre partenerul de peste Ocean s-a schimbat la Chişinău". Vizita lui Biden este considerată simbolică în Moldova, care este cunoscută acum ca o ţară mică sub umbrela unei mari puteri.

„În numele preşedintelui Obama, vreau să spun că acesta este un adevărat privilegiu să fiu

aici în aceste momente de reale transformări. Libertatea pluteşte în aer. Democraţia este în curs de dezvoltare în ţările care de generaţii nu au cunoscut nimic altceva decât regimul autoritar. În această regiune SUA au lucrat timp de 20 de ani din momentul prăbuşirii URSS, pentru o Europă integră şi liberă. Încă nu sunteţi acolo, dar vă spun că vom fi alături de Moldova până la sfârşit", a promis Biden. Asemenea vorbe mari ar fi sunat strâmb rostite lângă Marian Lupu. Sigur, el va fi preşedinte şi să dea Dumnezeu să evolueze frumos...

Iată ce scrie „Nezavisimaia Gazeta", un ziar care a sperat până în ultima clipă să revină Voronin şi-a lui ceată: „Trebuie amintit că Filat, liderul Partidului Liberal Democrat, conform ultimelor sondaje de opinie, este considerat politicianul numărul unu în republică. Acest lucru, după cum s-a văzut, l-a înţeles şi Biden care a apărut în faţa locuitorilor din Chişinău nu alături de Marian Lupu, preşedintele interimar al statului, ci de premier.

Biden nu s-a întâlnit cu comuniştii.

Iar acest lucru a fost perceput în Moldova ca o susţinere necondiţionată a Alianţei de guvernare pentru Integrare Europeană, în care intră liberalii, liberal-democraţii şi democraţii. Se ştie că, spre deosebire de comunişti, care s-au aflat la putere 8 ani, alianţa liberală pledează pentru aderarea rapidă a Moldovei la UE, urmată de alipirea la România".

Să vă audă Dumnezeu, Marian Lupu şi Vlad Filat, fiindcă de Mihai Ghimpu nu mă tem!

„Statele Unite cred că viitorul Moldovei este în Europa, voi sunteţi un stat european şi trebuie să fiţi în Europa", a mai spus Biden. După care a venit promisiunea: „Viitorul Transnistriei este numai în componenţa Republicii Moldova".

Nu-l cunosc pe Vlad Filat şi nu am motive personale să-i aduc omagii nefondate. Am vorbit cu el o singură dată, când a fost invitat la o emisiune la Naţional TV. Mi-a făcut o impresie bună şi am zis atunci că trebuie să mai aştept să văd ce este dincolo de aparenţe. Mi s-a părut un spirit abscons, nu lunecos... Iată ce scrie un alt gazetar rus de la „Kommersant" despre vizita lui Biden :

„Cel care a cules roadele triumfului din acea zi a fost, fără îndoială, premierul Vladimir Filat, care l-a lăsat în plan secund pe Marian Lupu, spikerul Parlamentului. [...] După opinia experţilor, Vladimir Filat a izbutit să-şi fortifice definitiv rolul de primă personalitate în stat".

Cred că acum, dacă preşedintele ar trebui ales de „întregul popor moldovenesc», Vlad Filat l-ar spulbera pe Lupu.

Cel din urmă cavaler

„Cavalerul fără teamă şi fără prihană": acesta este numele de care se învrednicise cîndva Făt-Frumosul de la Soare-apune. Dar cînd Apusul „a apus", preschimbîndu-şi măreţia cavalerească în rafinată opulenţă, cavalerul pare să se fi strămutat către Soare-răsare, unde îl aşteptau alte şi alte încercări. Parcă diavolul însuşi i s-a pus de-a curmezişul cu oferta unui nou pariu: „Îl cîştigi, vei fi peste Iov; îl pierzi, vei coborî sub Faust..."
În marea aventură a veacului XX, aici în Răsărit, cavalerul s-a aflat faţă în faţă cu diavolul lăsat parcă liber să se atingă chiar şi de sufletul său. Dumnezeu a mizat totul pe el, iar el le-a înfruntat pe toate în numele lui Dumnezeu, avîntîndu-se în ultima şi cea mai cumplită dintre Cruciade...
Undeva la Godeni, în inima Muscelului, o bătrînă se ruga pentru el sub icoană: „Dă-i, Doamne, putere să treacă peste toate şi nu-Ţi lua degetul de pe el, cum nu Ţi l-ai luat de pe Moise..." Aşa se ruga, plîngînd, bătrîna din Godeni pentru fiul ei, robul lui Dumnezeu Aurel, vînătorul de munte...

Marcel Petrişor
Răzvan Codrescu

„Drumul crucii" avea să înceapă pentru Aurel State în beciurile Poliţiei din Cîmpulung. Directorul Şcolii Normale îşi luase mîna protectoare de pe cel mai bun elev al său, iar Siguranţa Statului credea că îşi face datoria. După o săptămînă de torturi, declaraţia a rămas însă aceeaşi: „Nu ştiu nimic". Nici un cuvînt în plus. Doar privirea senină a celui ce a ştiut încă de la 18 ani că adevărata luptă nu e cu lumea, ci cu sine însuşi. Nici mai tîrziu, cînd călăii s-au schimbat şi torturile s-au perfecţionat, Aurel State n-a putut fi îngenuncheat. Aceeaşi privire senină şi acelaşi răspunss: „Nu ştiu". Sau, cînd totuşi era limpede că ştie: „Ştiu, dar nu vă spun. Încercaţi să aflaţi de la mine!". Şi Securitatea noului regim a încercat în fel şi chip, căci ea nu putea să creadă că există pe lume şi cavaleri de neînvins.

Aurel State nu a îmbrăcat niciodată cămaşa verde, dar nu s-a dat înapoi să sufere alături de cei ce, făcuţi din aceeaşi plămadă cu el, au mers, pe calea lor, spre aceleaşi idealuri: Neamul Românesc şi Credinţa în Hristos. Fiind un credincios discret, dar nedezmînţit, viaţa lui s-a desfăşurat întreagă între icoana Mîntuitorului, la care se ruga maica batrînă din Muscel, şi icoana României Mari, pe care feciorul din Godeni a purtat-o în inima lui pînă la moarte.

Atunci, în beciurile Poliţiei din Cîmpulung, concluzia a fost: suspect de legionarism, dar neincriminabil din lipsă de probe... Dosarul X.Z. 47...

Intrat în 1940 la Şcoala de Ofiţeri de Rezervă, este repartizat în Batalionul de Vînători de Munte de la Sinaia. În 1941 cere să plece voluntar pe Frontul anticomunist. Ia parte la luptele din Crimeea şi se numără, în 1942, la loc de frunte, printre cuceritorii Sevastopolului. Pentru nenumăratele lui acte de eroism, este decorat mai întîi, ca elev-plutonier, cu Virtutea Militară, pentru ca apoi, avansat sublocotenent, să i se confere Ordinul Mihai Viteazul şi Crucea de Fier (cu frunză de stejar).

Dinapoi îl urmărea însă Dosarul X.Z. 47 (pe care între timp va apărea şi calificativul de „fanatic"), iar dinainte îi rînjea moartea. Nu s-a temut niciodată de ea, căci îl purta înainte „nevoia de a aprinde stelele pe cer". Acolo, în „ciucurele Crimeei", cade rănit în 1944, apărînd neînfricat fortăreaţa pe care o cucerise cu atîta vitejie. A ştiut să cîştige şi să piardă luptînd, cu demnitatea aceea

eroică pe care o purta în sîngele lui româno-macedonean.

În vara lui 1944 avusese loc marea trădare, la care a refuzat să fie părtaş, păstrîndu-şi onoarea militară, aşa cum a procedat toată floarea oştirii române. A urmat, deci, prizonieratul: ani lungi şi grei prin sălbăticiile asiatice, pînă la capătul lumii...

„În februarie 1949, Ana Pauker semnează în numele Guvernului Român o convenție cu Uniunea Sovietică, prin care România acceptă ca cetățenii români acuzați de «crime săvîrşite pe teritoriul sovietic» în timpul războiului să fie judecați în Uniunea Sovietică. Avînd această acoperire formală, autoritățile sovietice trec imediat la acțiune. În simulacre de procese, constituind cea mai flagrantă jignire posibilă adusă ideii de justiție, toți inculpații, fără excepție, sînt condamnați la pedeapsa maximă: 25 de ani de muncă forțată. După condamnare, împreună cu camarazii lor germani aflați în aceeaşi situație, vor fi transportați în regiunea Vorkuta, una dintre cele mai cumplite insule ale «Arhipelagului Gulag», unde urmau să execute pedeapsa, muncind în minele de cărbuni.

Zona de lagăre de muncă Vorkuta se află în nordul Munților Urali, la poalele Munților Pai Noi, la 300 de kilometri dincolo de Cercul Polar şi la 300 de kilometri de țărmul Mării Barents. Temperatura de minus 40 de grade Celsius nu este o excepție. Dar mai ucigătoare decît clima şi munca forțată («cîrtițe sub aurore boreale») a fost obligația deținuților politici de a conviețui în aceleaşi formațiuni de muncă şi în aceleaşi barăci cu deținuții de drept comun.

În timp ce guvernul comunist al României i-a abandonat total pe cetățenii săi aflați în detenție în Uniunea Sovietică, Konrad Adenauer, şeful guvernului german, întreprinde în zilele de 9-13 septembrie 1955 o vizită la Moscova, avînd ca unic obiectiv repatrierea celor peste zece mii de prizonieri de război germani condamnați în Uniunea Ssovietică sub învinuirea de «crime de război». Insistențele sale sînt încununate de succes. Obține amnistierea lor, şi cum amnistia nu putea fi doar parțială, decretul îi va cuprinde şi pe prizonierii de război români. La sosirea în patrie, prizonierii de război germani vor fi primiți aşa cum se cuvenea, ca adevărați eroi. Guvernul german le creează toate condițiile, atît materiale, cît şi morale, de a-şi putea reface viața. Ce se întîmplă cu camarazii lor români? Pînă la frontiera Republicii Populare Române călătoresc ca oameni liberi, bucuroşi că-şi vor revedea patria şi familiile. La frontieră vor fi însă preluați în stare de arest de către Securitatea română şi încarcerați la Jilava. Vor fi judecați din nou pentru aceleaşi capete de acuzare pentru care fuseseră condamnați şi apoi amnistiați în Uniunea Sovietică şi vor zace în temnițele comuniste pînă în 1964, cînd Gheorghiu-Dej a golit închisorile printr-un act de grațiere. Recunoştința patriei comuniste!" (*Puncte cardinale*, anul I, nr. 12, decembrie 1991, p. 5).

Ajunşi acasă,, eroii deveniseră „monştri" şi „bandiți". Ce să facă o lume de viermi cu cavalerii întorşi din Cruciadă?! Pe dosarul lui Aurel State, bunăoară, se pusese pecetea nesupunerii absolute: fanatism legionar!

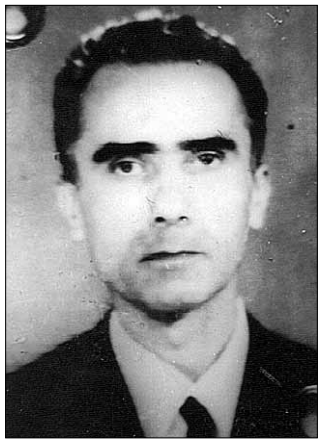

Iarăşi privirea senină şi răspunsul cavaleresc: „N-am fost legionar. Dar, dacă vă temeți atît de tare de ei, vă rog să mă considerați unul de-al lor!". Şi cavalerul crucii fu chemat să dea socoteală... Întrebări absurde şi grosolane despre oameni şi întîmplări din vremuri demult trecute, chinuri fizice şi mai ales sufleteşti... Şi atunci, vai, răbdarea ajunse la capăt!

Aurel State s-a aruncat, în plină anchetă, de la ultimul etaj al clădirii arestului din fosta stradă Uranus. Dar un înger îi cenzură saltul şi căzu în patru labe, ca o felină! „Am vrut să sar în gol, dar m-am împiedicat de aripa unui înger", spunea.

După opt luni de comă, cu 120 de fracturi în tot corpul, cu şuruburi şi plăci metalice pe sub piele, omul continuă să înfrunte istoria; frînt a fost, dar înfrînt – niciodată!

Abia în 1964 ieşi din bezna temniţelor, fără nici o pată pe suflet. De la el nimeni nu a reuşit să scoată nimic, prin nici un mijloc, aşa cum nu reuşiseră să scoată, de pildă, nici de la un Arsenie Papacioc, îngerescul duhovnic de la Techirghiol, sau de la un Alexandru Ghica, prinţul de sînge al demnităţii legionare.

Pe Aurel State l-au hărţuit neîncetat şi după aceea. Se înscrisese la Litere şi terminase primul, căpătînd post de profesor de limba germană la un liceu din Bucureşti (de unde avea să se şi pensioneze). Avea rude sus-puse (un văr, Proca, chiar ministru al Sănătăţii), care nici în cele mai grele şi nici în cele mai destinse clipe n-au catadicsit să-i întindă vreo mînă de ajutor, grijulii ca nu cumva, avînd de-a face cu un „duşman al poporului", să le zboare scaunul de sub fund... Dar pe vărul său Aurel State nu l-a vorbit niciodată de rău, iar cînd îl vorbeau alţii, indignaţi, îi lua mereu apărarea, pretinzînd că-l „înţelege"... Era incapabil să urască pe cineva, oricît rău i-ar fi făcut.

Îşi risipea puţinii bani cu generozitate, spre a-şi ajuta prietenii aflaţi în nevoie. Avea, ce-i drept, şi această mică trăsătură curioasă: dacă îţi împrumuta zece mii de lei, uita să ţi-i mai ceară înapoi; dar dacă îţi împrumuta zece lei, te bătea la cap să-i înapoiezi ori de cîte ori te întîlnea („Măi Marcele, tu mai ştii că ai să-mi dai zece lei?")! Lui îi ajungeau cîteva sute de lei pe lună. Suferind cu stomacul (avea să moară de ulcer perforat), mînca aproape numai pîine cu miere şi, uneori, pe lîngă ceai, şi ceva lapte. Cînd îi veni oferta unei pensii din Germania, ca deţinător al Crucii de Fier, o refuză cu noblеţe: „Idealurile pentru care am luptat eu nu se pot plăti cu bani. Prea tîrziu şi prea nepotrivit v-aţi adus aminte de noi..."

Trăia singur într-o garsonieră de la marginea Bucureştilor. Traducea cu multă migală din germană şi rusă. Acolo şi-a scris şi cartea în care mărturiseşte despre sine şi despre lumea prin care a trecut. Ultimul ei titlu a fost *Drumul crucii*. Trei tomuri: experienţaa frontului, experienţa prizonieratului la ruşi, experienţa temniţelor comuniste de acasă. Pentru această carte fu hărţuit din nou (reuşise să expedieze o copie în Germania, unde a şi apărut, fără ca el să mai fi avut mulţumirea de a o vedea pînă la capăt tipărită).

La 17 noiembrie 1983 a pornit în ultimul său marş, spre Cer, să-şi închine spada Celui ce mizase pe el. Pînă în ultima clipă n-a fost auzit atribuindu-şi sieşi vreun merit. Îi plăcea să creadă că rugăciunile mamei sale îl salvaseră în toate împrejurările...

Oare cînd i se va retipări cartea în România (căci ediţia modestă, de la începutul anilor '90, a trecut, practic, neobservată)? Ce sublimă lecţie de rectitudine cavalerească poate afla în ea tînăra generaţie! Căci cine nu va căuta acolo „literatură", va găsi în ea tot restul, cu asupra de măsură.

Un lucru e cert: că a cîştigat pariul.

În urma lui rămîne zîmbetul atotştiutor al Bunului Dumnezeu.

***

RUGĂ PENTRU EROUL AUREL STATE

Vezi-l, Doamne, Tu cum trece
pragul lumii, slab şi drept,
răstignit pe crucea rece
care-i spînzură în piept –
voievod fără coroană
Ţării lui de peste vis,
suflet fără de prihană,
sînge fără de zapis!

Vezi-l, Doamne, şi-i trimete
să-i petreacă paşii, linii,
ale îngerilor cete
spre Crimeile luminii,
că din noaptea lumii tale
a pornit pribeag spre cer,
strîns în giulgiul lui de zale,
CEL DIN URMĂ CAVALER!

Vasile A. Marian
(Răzvan Codrescu),
18 noiembrie 1983

Aurel State. Repere biobibliografice

Aurel State (29 aprilie 1921, Godeni, județul Argeş - 20 noiembrie 1983, Bucureşti), primul dintre cei patru copii ai Elisavetei (născută Proca) şi ai lui Ion State, tâmplar, urmează ciclul primar în comuna natală, Şcoala Normală „Carol I“ din Câmpulung, absolvită în 1940, apoi Şcoala Militară de Ofiţeri de Rezervă din acelaşi oraş, iar între 1965 şi 1970, la Bucureşti, Facultatea de Limbi Străine, secţia germană. Va funcţiona ca profesor la Şcoala Generală nr. 85 din Bucureşti.

La numai 20 de ani, Aurel State pleacă voluntar pe frontul antisovietic, în linia întâi, cu Batalionul Vânători de Munte din Sinaia. Luptă la Sevastopol, în euforia ofensivei pentru eliberarea Basarabiei, şi, datorită actelor sale de eroism, este avansat, în 1943, sublocotenent, iar în 1944 e decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul“ şi cu „Virtutea Militară“. Rănit, este trimis în ţară, dar cere grabnic Marelui Stat Major întoarcerea în luptă, chiar odată cu începutul retragerii din faţa contraofensivei ruseşti. Combate gherilele de partizani din munţi, ceea ce, în 1944, când cade prizonier, îi va aduce condamnarea la moarte, într-un tribunal militar sovietic, pentru „crime de război împotriva populaţiei civile”. Pedeapsa îi va fi comutată în 25 ani de lagăr.

Tranzitând, înainte şi după proces, numeroase închisori şi lagăre de prizonieri, de la Simferopol, Oranki şi Mânăstârca la Vorkuta, dincolo de Cercul Polar, în Siberia şi Donbas, rezistă peste un deceniu tratamentului de exterminare; protestează repetat prin greva foamei sau în scris către guvernul URSS şi către Comitetul Central al PCUS, reclamând respectarea demnităţii umane şi cerând repatrierea promisă prizonierilor de război după ruperea alianţei cu Germania. E însă consemnat, ca urmare a sfidării propagandei pentru înrolarea într-una din diviziile româneşti, „Tudor Vladimirescu“ sau „Horia, Cloşca şi Crişan“, formate în cadrul armatei sovietice. Întors în ţară în decembrie 1955, după patru ani de front şi 12 de prizonierat, urmărit continuu de Securitate, petrece doi ani în sanatoriile din Moroieni şi Brebu.

În 1957 e admis la Universitate, dar în februarie 1958 se vede arestat sub acuzaţia de „uneltire legionară” (o etichetă pusă fără vreo probă, doar ca să-l înfunde, Aurel State nefiind legionar) câteva zile după participarea la funeraliile poetului naţionalist George Fonea, camarad de front şi de lagăr. Condamnat la 18 ani de temniţă, cunoaşte tortura din beciurile Ministerului

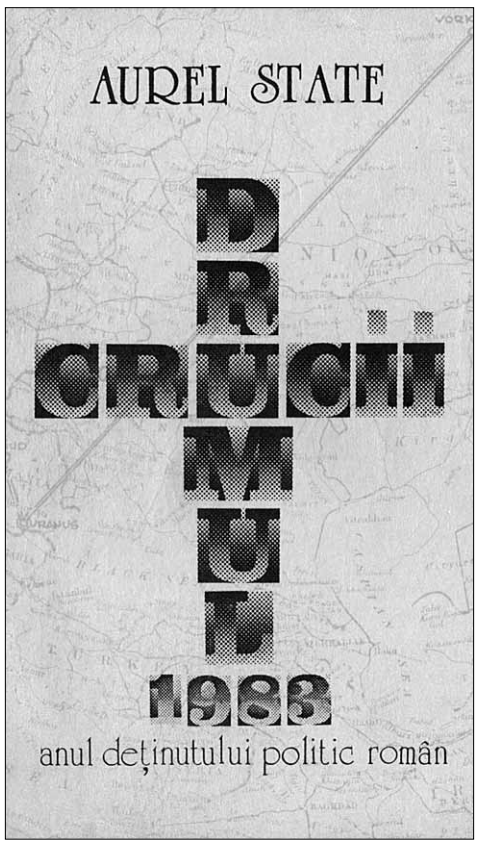

de Interne, din închisoarea Uranus, mai târziu „reeducarea“ din zarca Aiudului. La Uranus ratează o tentativă de sinucidere prin saltul în gol de pe acoperişul închisorii şi, după luni de comă, rearticulat cu verigi de metal, este redat, în cârje, calvarului carceral. Va fi eliberat în 1964, când ultimii deţinuţi politici sunt graţiaţi.

În anii următori scrie proză mai ales „pentru sertar“, între care romanul autobiografic *Drumul crucii*, al cărui manuscris izbuteşte să îl trimită peste graniţă, traduce, împreună cu Ileana Mălăncioiu, *Sfârşitul bufniţelor* de Hans Magnus Enzesberger (1974) şi publică, în colaborare, versiunea românească a romanului *Data Tutashia* de georgianul Ciabua Amiredjibi (1981).

E denunţat că a trimis *Drumul crucii* în Occident şi, pentru ultima oară, arestat şi torturat în martie 1983. Moare după câteva luni, în condiţii suspecte, la Spitalul Florească. În acelaşi an *Drumul crucii* e publicat, parţial, de Editura Coresi din Freiburg. În ţară, revistele „22“, „Viaţa românească“ şi „Luceafărul“ prezintă abia după 1989 fragmente, cartea apărând integral în 1993, într-o ediţie precară. Volumul de poeme *Către Ieronim* de Ileana Mălăncioiu a transpus figura de erou tragic a lui State într-un simbol al etosului suferinţei.

Ca mărturie totală asupra gulagului – cel sovietic alături de cel al comunismului românesc, rival în oroare – *Drumul crucii* se impune ca o carte singulară în literatura detenţiei, abundentă mai ales după 1989, de la N. Steinhardt, Paul Goma, Teohar Mihadaş şi Ion Ioanid la Marcel Petrişor, Costin Merişca sau Florin Constantin Pavlovici.

State scrie o proză nonfictivă, dar cu formula compoziţională şi stilistică saturată de convenţii literare, derivând, stângaci şi crispat, din romanul interbelic: cartea începe brusc, în cursul unui dialog, alternează studiat secvenţele temporale – prezentul războiului sau al detenţiei şi, în amintire, anii recenţi de licean, mustind de idealism şi năzuinţe –, portretizează livresc, proiectează în simbol peisaje, gesturi şi destine, dezvoltă reflecţii de eseu politic. Numele şi evenimentele sunt însă riguros exacte.

Cu reuşite inegale, această literaturizare „barocă“ a notaţiei relevă însă o tensiune a elevaţiei şi un reflex al discreţiei care dă „haină nobilă“ experienţei imunde. State are sobrietatea dicţiei unui Ion Ioanid, nu însă şi fluenţa lui narativă. Notabil ca literatură e registrul memorialistic al vocii narative.

Într-un gen saturat de scriitură *horror*, State preferă, ca şi N. Steinhardt, retrospecţia înseninată de spiritualizare. Aşa cum titlul cărţii evocă parcursul iniţiatic al suferinţei, naraţiunea ei focalizează nu fiziologia durerii, ci procesul moral al experienţelor-limită, „eshatologia detenţiei“, cu întreţinerea reflexelor demnităţii şi reedificării interioare în proximitatea morţii, sub umilinţă şi tortură.

Prozatorul are simţul grandorii şi al sacrului, profanat deopotrivă în lumea fizică şi în cea morală. Înţesată de muniţie şi cohorte duşmane, frumuseţea magică a panoramelor alpine sau marine ale Crimeii se transferă în teatrul de război al unor încleştări sălbatice, iar stepa rusească sau tundra siberiană, sub geruri, zăpezi, ploi nesfârşite, devin spaţiul unei imense reţele concentraţionare, strivind sordid sute de mii de destine umane, cu foamea de viaţă exacerbată insuportabil. Zona vie a cărţii e dată de comunicarea acestor trăiri extreme, cu subite glisări între spaimă şi eroism, patos al iubirii de viaţă şi furor suicidar, percepţie a tragicului şi detente comice.

Capitole precum *Balul de operă* (denumirea de cod a operaţiunii de acoperire a retragerii armatei române din Crimeea), relatând abandonarea Batalionului Vânătorilor de Munte la Chersoneţ, în goana îmbarcării trupelor, şi căderea în prizonierat, sau *Asediul cetăţii fără turnuri*, despre regimul din lagărele Oranki-Mânăstârca şi teroarea recrutărilor pentru divizia „Tudor Vladimirescu“, ori *Ultima întoarcere acasă*, *Tărâmul ochelarilor orbi* şi *Straşnicul inchizitor* ating cote remarcabile ca proză de război şi a lumii penitenciare.

Opera

• *Drumul crucii*, prefaţă de Remus Radina, Freiburg, 1983; ediţia I-II, Bucureşti, 1993.

Traduceri

• Hans Magnus Enzensberger, *Sfârşitul bufniţelor*, Bucureşti, 1974 (în colaborare cu Ileana Mălăncioiu);

• Ciabua Amiredjibi, *Data Tutashia*, Iaşi, 1981 (în colaborare cu Marcel Petrişor şi Adina Niculescu).

A trăit și a murit ca un erou

Cicerone Ioniţoiu

Omul rămâne *om* când şi-a câştigat dreptul la neuitare şi când gândul îl plimbă să stea de vorbă cu cei ce nu mai sunt, dar au rămas deschizătorii lui de drum luminos în viaţă. Şi neamul rămâne pe veci când cei veniţi din negura istoriei au ştiut prin vorbă şi faptă să-şi cinstească înaintaşii.

S-a întâmplat ca-n acest pământ binecuvântat şi frământat, podit cu oseminte din hotar până-n hotar, să se-nscrie epopeea noastră râvnită chiar şi de vecini pentru acurateţea şi vrednica ei conservare.

Privind peste ţară şi în adâncurile de la nord de „Piemontul Cotmenei - Gruiurile Argeşului“ sufletul se umple de bucurie rememorând fapte şi oameni care de la Bărbat Vodă au străbătut istoria, veac după veac, cu aceeaşi dăruire demnă de evocări pilduitoare.

Ultima jumătate de secol ne-a hărăzit şi învrednicit pe unii să fim actori, pe alţii martorii unor astfel de oameni care au marcat nu numai istoria, ci şi pe noi, cei care le-am urmărit traiectoria spre veşnicie.

Pe aceste locuri s-a născut şi cizelat o pleiadă de oameni legaţi de acelaşi obiectiv, salvarea ţării din ghearele cotropitorilor şi uneltele lor, apărând demnitatea naţională.

Printre ei ca într-o constelaţie apar nume ca: Ion Mihalache, Toma şi Petre Arnăutoiu, Aurel State, Tudor - Vily Popescu, Elisabeta Rizea, Gheorghe Arsenescu, Petre Ţuţea, Grigore Dumitrescu, Dumitru Apostol, Iosif - Toma Popescu, Const. Stănescu şi multe astfel de „stânci“ de temelie a veşniciei neamului.

Omul predestinat să facă fală neamului românesc s-a născut pe 29 aprilie 1921 în comuna Godeni din judeţul Argeş, într-o pitorească zonă de la poalele Iezerului. În acelaşi timp şi în aceleaşi locuri a venit pe lume şi Toma Arnăuţoiu, o altă figură de legendă din lupta de eliberare de sub jugul străin.

La 20 de ani, pe Aurel State îl găsim plecat la drum pentru dezrobirea Basarabiei şi Bucovinei

de Nord, iar în 1943 săvârşind acte de vitejie şi înălţat la gradul de sublocotenent, în Crimeea. Şi tot acolo a fost rănit, dar imediat ce rana s-a vindecat a cerut să plece pe front, renunţând la concediul medical. În luptele crâncene de la Sevastopol, când din toate părţile, de pe uscat, din cer şi de pe mare se revărsa focul ucigător ce prevestea Apocalipsa, pe 12 mai 1944, Aurel State, alături de mii de neînfricaţi soldaţi români, a căzut prizonier. Cu cât ne depărtăm şi analizăm acele vremi de groază, cu atât mai clar se conturează adevărate figuri intrate pentru veşnicie în istoria neamului nostru. În acele momente, când peste tot se auzeau vaietele răniţilor şi disperarea altora, Aurel State a auzit şi un cuvânt profetic în preajmă: „E adevărat că nu pot mântui pe nimeni alegând între viaţă şi moarte, dar ce vor gândi aceşti nefericiţi tot restul vieţii, amintindu-şi că în ceasul de cumpănă eu îi părăsisem?“. Erau cuvintele ofiţerului George Fonea, un erou în acele lupte, care refuzase şansa de a se salva, deşi avusese loc în ultimul avion ce părăsea Crimeea. Pe deasupra, acest brav ofiţer îşi pierduse şi un ochi în acele încrâncenări pe viaţă şi pe moarte cu duşmanul.

Aurel s-a ataşat acestui comandant şi pe drumul surghiunului, care era îngrozitor de greu,

când pentru „nacialnicii“ ce-i forțau să meargă mai repede, George Fonea devenise inutil şi era „invitat” să iasă din rând şi prin semne îi arătau că-l „termină“ repede, să nu se mai chinuie. Aurel State a intervenit cu vorbe blânde: „Lăsați-l c-a fost om bun, nu-l împuşcați, poate scapă cu viață.“

Împreună, aceşti doi şi-au legat destinele pe viață. Împreună au avut nefericirea să asiste la „prăbuşirea omului prin om“ şi la Oranki şi în lagărele de exterminare ruseşti.

Acolo, când „se vindea curent sânge de frate pe un blid de terci“ pentru a nu muri, sau pentru a veni în țară înaintea celorlalți, Aurel State a asistat la filipica căpitanului Tudor (Vily) Popescu, adresată obraznicei „înalte doamne“ Ana Pauker: „Cu ce drept tu, străină de neam, acuzi de trădare pe cei în suferință şi dai lecții de simțire românească acelora pe care patronii tăi i-au ținut în iad şi care nu vor să folosească, în ciuda amenințărilor cu moartea, şansa ce le-o dați de a ieşi de aici cum au făcut-o nefericiții care te urmează? Mie, celui lovit şi batjocorit, nu mi-a trecut prin minte să-ți etichetez crezul şi lupta ta, dar tu o faci sălbatic şi neruşinat.“

Solidar până la sacrificiu cu cei ce apărau onoarea românească sub diabolicul regim comunist al Uniunii Sovietice, Aurel State a trecut din tortură în tortură, prin nesfârşite greve ale foamei, protestând împotriva muncii de exterminare, în care omul înjugat era biciuit de câinii lui Beria şi hăituit de fiarele lui Stalin.

Acolo a trăit durerile şi speranțele cu oameni ce şi-au cinstit menirea în viață, în slujba aproapelui şi a onoarei, alături de George Fonea (poetul prizonierilor), Achile Sarry, Radu Mărculescu, Vasile Stoenescu, Puiu Atanasiu, Nicolae Ispas.

Destinul a făcut să schimbe locurile de tortură, dar nu şi starea de decădere morală a celor vânduți diavolului roşu, deoarece, ajuns pe pământul strămoşesc, atât de dorit, a găsit aceleaşi locuri de supliciu, doar cu paznici schimbați în mai rău. Fapt ce l-a determinat şi pe Aurel State, ca şi pe alții, să denumească etapa de până-n 1948 drept „perioada romantică a închisorilor.“

Cu perseverența cunoscută şi consecvent prieteniilor cimentate în vremuri tragice, Aurel a rămas alături de George Fonea până la mormânt. Atunci când eroul George Fonea a plecat spre veşnicie, Aurel State a adus membrii Asociației Nevăzătorilor de la Vatra Luminoasă (tovarăşii lui de muncă) şi l-au îngropat înfăşurat în tricolor. Aurel şi foarte mulți camarazi ai săi, înfrățiți în gulagurile ruseşti, au fost arestați, învinuiți de crima de ajutor, deoarece îndrăzniseră să-şi înmormânteze „poetul lor“ în coşciug cumpărat de ei şi cu brațele pline de flori.

Pe 12 februarie 1958, s-a pomenit jucat în picioare de căpitanul Gheorghe Enoiu, călău renumit din procesul lui Pătrăşcanu, care îl socotea organizatorul înmormântării şi-i cerea să-i spună pe toți cei care participaseră, pe toți cei pe care-i anunțase şi pe cei ce fuseseră cu mortul prin Siberia. Nemaiputând îndura şi voind să salveze pe alții, Aurel a fugit pe acoperişul închisorii din Uranus (Calea 13 Septembrie) şi s-a aruncat în gol, căzând pe trotuarul străzii ca o masă de carne.

Adunat într-o pătură, a ajuns la spitalul Văcăreşti, unde doctorii au început să-l cârpească şi să-i lege oscioarele cu sârme, încingându-l ca într-o plasă.

În timp ce era purtat de pe o masă de operație pe alta şi se ruga de doctori să-l lase să moară, prietenii lui, aproape o sută, erau împărțiți pe loturi şi judecați la fabrica de procese, după chinurile îngrozitoare ale anchetelor, repartizându-le pedepse între 15-25 ani, iar la cinci dintre ei pedeapsa capitală.

Aurel State a fost disjuns, aşteptându-se ca doctorii să-l salveze. După vreun an de zile, când a reuşit să se ridice, cu un picior mai scurt şi în cârje, a şi fost luat şi dus la „fabrică“, unde i s-au dat 18 ani de muncă silnică şi a fost aruncat într-o dubă care l-a transportat la Aiud.

În “reeducarea” de la Aiud, vede, ascultă şi nu-i vine să creadă. Ceea ce Rusia nu reuşise, aici se realizase, fără nici o palmă, fără nici o înjurătură.

El îşi oferise viața pentru onoarea de a rămâne om. Aici, acum, avea impresia că halucinează. Oameni ce cândva se pretinseseră cineva şi-ți dăduseră sfaturi dojenitoare, cu morga omului fără de cusur, acum se străduiau să te învețe contrariul, să te forțeze să faci ce făceau ei fără pic de jenă. Asculta buimăcit: „Torța tinereții mele am plecato spre pământ. Am urmat calea nebuniei. Crima transformată monstruos în ideal şi metodă,

repudiată de mine în procesul de conştiinţă ce mi l-am făcut în decursul anilor, este reafirmată recent de... Conştient de cele săvârşite odinioară împotriva ţării mele şi admirând cele ce văd împlinite în epoca actualelor prefaceri (socialiste), sunt fericit să mărturisesc ruperea mea definitivă de trecut şi vechile idei. Dorinţa sinceră de a contribui efectiv la opera de construire a României comuniste îmi este şi va fi mereu suportul moral al vieţii de acum!“

Aurel State a plecat în război la 20 ani, ca voluntar, însufleţit de ideea eliberării Basarabiei. A fost rănit de mai multe ori şi a primit mai multe ordine şi medalii, între care "Mihai Viteazul". Căzut prizonier, a fost judecat în U.R.S.S. pentru că a participat la luptele cu partizanii şi a fost condamnat la moarte, pedeapsă preschimbată ulterior în 25 ani de detenţie. Lagărele prin care a trecut (închise cel de la Workuta, situat dincolo de cercul polar) sunt înfăţişate cu un deosebit simţ al concretului. Personajele (reale) ale cărţii - şefi de lagăre, ceasovoi, prizonieri (germani, maghiari, români, polonezi), gardieni, deţinuţi - sunt văzute fără prejudecăţi, prin prisma unor replici şi întâmplări edificatoare. Privirea sa asupra războiului este aceea a unui luptător care n-a putut accepta întoarcerea în ţară pe tancurile ruseşti. Repatriaţi după 12 ani, prizonierii sunt preluaţi la Ungheni în vagoane închise, păzite de Securitate, care îi va ancheta şi le va urmări fiecare mişcare. În 1958 va fi arestat, din căminul studenţesc în care locuia. Anul 1964 îl va găsi la Aiud, în Zarca, printre cei care nu acceptaseră reeducarea.

Aceste memorii au fost scrise înainte de 1980. Primul volum a apărut în 1983 la Coresi Verlag din Freiburg, cu ocazia amnistiei deţinutului politic din România. S-ar putea spune că au fost scrise cu preţul vieţii, întrucât expedierea lor în străinătate a fost descoperită şi autorul a fost anchetat şi bătut până la lichidare.

ISBN 973-43-0126-8 Lei 810

Apostrofat de călăul criminal Gheorghe Crăciun să-şi fixeze poziţia, Aurel State s-a ridicat anevoie şi, proptindu-se în cârje, i-a răspuns fără şovăire: „Sunt destul de educat ca să mai am nevoie de aşa ceva!” “Şi aprins (mă făcuse bandit care nesocoteşte realizările regimului), strigai că nu mi-e teamă de el, şi dacă grija lui e să-şi dobândească epoletul de general, a mea este să rămân *om*, iar în privinţa realizărilor îngrămădirile de bolovani nu înseamnă nimic, atâta vreme cât oamenii sunt batjocoriţi ca în Aiud.“

În forfota ce s-a stârnit, un deţinut politic, tot mucegăit de închisoare, s-a repezit, i-a desprins mâna de pe cârje şi i-a sărutat-o.

Acesta a fost eroismul suprem al lui Aurel State în faţa foştilor de tot felul, îngropaţi în mocirla nemerniciei şi decăderii umane.

„Zarul“ sorţii l-a făcut câştigător pe Aurel State, care s-a eliberat odată cu toată lumea, în 1964, dar cu fruntea sus.

Acum şi-a adus aminte de îndemnul lui Mateianu: „chiar gângav să spună ceea ce pământul tace“. Aurel State, ajuns în cârje acasă, s-a apucat să aştearnă pe hârtie, ca supravieţuitor, pentru „viitorul neştiut“. Şi a făcut-o cu dăruire şi a trimis manuscrisul în lumea liberă, mărturie despre ce a fost şi n-ar trebui să ai fie. Dar Securitatea, această instituţie barbară, a aflat şi a început să-l cheme şi pe el, şi pe Florin Fonea (fratele poetului), să-i toace ca la securitate şi să-i trimită să aducă manuscrisul lui şi al poeziilor lui George Fonea.

Din martie 1983 a început acest calvar şi, ajungând vestea la Paris, Remus Radina a făcut un apel intitulat „Jos mâinile de pe Aurel State“, pe care l-a adresat forurilor internaţionale, presei şi radiourilor din străinătate, care l-au difuzat. Aceste monstruozităţi comise de mercenarii lui Ceauşescu au continuat până ce l-au omorât pe Aurel State şi l-au internat în stare gravă în spital pe Florin Fonea, care a avut acelaşi sfârşit tragic.

În timp ce manuscrisul zăcea uitat, prăfuit pe rafturile străine, Remus Radina, cu răvna şi tenacitatea cunoscută, a reuşit să recupereze perlele lui Aurel State şi să le boteze *Drumul Crucii*, un nume ce într-adevăr reprezintă viaţa acestui martir.

În timp ce Nicolae Constantinescu, directorul editurii Coresi, îl tipărise şi era la legat, în străinătate a ajuns vestea dureroasă că Aurel State a fost omorât de al treilea călău. După ce scăpase din ghearele lui Stalin, ieşise în cârje din cele ale lui Gheorghiu-Dej, a fost exterminat de Ceauşescu.

Apariţia cărţii *Drumul Crucii* a fost ca o lumânare aprinsă la căpătâiul lui Aurel State, iar la Bucureşti nici mort nu era lăsat să se odihnească. Prietenii şi cunoscuţii au fost chemaţi şi avertizaţi să nu meargă la cimitir pentru a-l conduce pe ultimul drum. În schimb a fost prezentă Securitatea, care a filmat asistenţa, fără jenă, fără respect faţă de un om integru pe care l-a omorât. Au făcut-o pentru a intimida pe supravieţuitori aşa cum au făcut-o şi la moartea eroului George Fonea.

Două vieţi care şi după moarte i-au înfricoşat pe călăi. Şi nu au fost singurele.

Perioada dictaturii comuniste este plină de sânge şi de crime.

P.S. În Piteşti s-ar merita ca o stradă să poarte numele Aurel State.

Prefață la o mărturie*

Remus Radina

Exemplară existența profesorului Aurel State! Și exemplare existențele eroilor săi! Aurel State s-a născut în comuna Godeni (lângă Câmpulung-Muscel), în anul 1921. În anul 1940 a absolvit cursurile Școlii normale din Câmpulung și s-a înscris la Școala militară de ofițeri de rezervă.

Invadarea Basarabiei și Bucovinei răneşte sufletul tânărului câmpulungean. Conştient de primejdia ce pândeşte poporul român din partea sângerosului imperiu sovietic, State pleacă voluntar pe front, la vârsta de 20 de ani. Ajuns în prima linie, el întreabă pe locotenentul Georgescu de ce s-a angajat voluntar într-o luptă pierdută.

Răspunsul lui Georgescu ne arde inimile: „Când se va instala peste noi samavolnicia inamicului, desfigurându-ne copiii noştri, va trebui să ştiu că am luptat ca să preîntâmpin siluirea!"

În anul 1943, State este înălțat la gradul de sublocotenent. Rănit, este trimis în concediu, dar merge la Bucureşti, la Marele Stat Major, şi cere înapoierea urgentă pe front.

Maiorul Evolceanu îi spune că „toți se pierd de-acum fără rost, acolo."

Dar, după cum ne mărturiseşte State, lui i se părea „că nu-i tot una dacă într-o cauză pierdută chiar, în loc de o mie cad o mie unu".

Reîntors în Crimeea, aceasta este încercuită de trupele sovietice. În noaptea de 11/12 Mai 1944, căpitanul George Fonea refuză invitația faimosului maior Zigler de a se salva cu el în vedeta rapidă pusă la dispoziție de cartierul german: „E adevărat că nu pot mântui pe nimeni alegând între viață şi moarte, dar ce vor gândi aceşti nefericiți tot restul vieții, amintindu-şi că în ceasul de cumpănă eu îi părăsisem?"

La câteva ore numai, o schijă îi stinge lumina ochiului stâng. Cum George, aiurit, îşi căuta pistolul la centură, bunul Georgescu îl dezarma la timp.

Trebuie să precizez că Regulamentul serviciului interior al armatei regale române obliga pe orice militar să nu cadă prizonier. Mulți luptători au tras concluzia că trebuie să se sinucidă, decât să cadă în mâinile inamicului. Şi au făcut-o!

George Fonea este capturat de sovietici în ziua de 12 mai. În aceeaşi zi este capturat şi Aurel State, care va spune: „Prin viață trecuse o zi care-mi pângărise tinerețea". Urmează tragedia prizonieratului, cu tot cortegiul de nenorociri. Pentru a ne da seama de suferințele fizice îndurate de prizonierii români în Uniunea Sovietică, voi reda un singur citat: „Lingeam de sete buloanele metalice şi sârma ghimpată din fereastra vagoanelor acoperite cu chiciură din respirația noastră".

Dar suferințele sufleteşti au fost mult mai distrugătoare. Voi cita cuvintele zguduitoare ale sublocotenentului Mateianu: „Au sosit mesagerii lui Stalin ca să recruteze soldați şi ofițeri pentru divizia «Tudor Vladimirescu». Dar acel început a împărțit victimele în două tabere dușmane şi de atunci se vinde curent sânge de frate pe un blid de terci. Să treci de partea dușmanului care ți-a ucis pe-ai tăi şi continuă să te chinuiască, doar ca să fii lăsat să înghesui pe alții la troaca cu tărâțe fierte".

State ne spune apoi că prizonierii finlandezi n-au cunoscut "amărăciunea dezbinării. Erau în continuu termenul de comparație în blestemul (cel mai crunt din toate) care macină neamul nostru."

Acelaşi "blestem al dezbinării" care macină şi nefericitul nostru exil. Dacă privim cu ochi lucizi, vom constata că numai un pumn de oameni (mereu aceiaşi) aruncă sămânța dezbinării în exilul nostru românesc. Ei fac jocul dușmanilor neamului românesc.

După cum mi-a mărturisit State, nici el şi nici George Fonea nu au aparținut unei grupări politice, dar a existat în prizonierat o mare familie a bunilor Români, care au rămas uniți până la moarte.

Mateianu a mai spus camarazilor săi:„Cel care va supraviețui şi viitorului neştiut, reîntors acasă, să spună oricum, chiar gângav, ceea ce pământul tace!"

* Prefață la cartea *Drumul Crucii*, de Aurel State, Ed. Coresi, Freiburg, 1983

Este Aurel State cel care şi-a asumat această grea sarcină, cu toate că nenorocirile îl vor urmări fără încetare.

Viaţa lui a fost un aspru „drum al crucii“, cum a fost şi drumul neamului românesc în ultimii 40 de ani. Întors din prizonierat după 12 ani, este arestat la 12 Februarie 1958, pentru vina de a fi „organizat“ înmormântarea prietenului său George Fonea, poetul prizonierilor din Uniunea Sovietică.

Spre a salva pe prietenii arestaţi în lotul lui, se hotărăşte să se sinucidă şi se aruncă de pe închisoarea Uranus. Dar nu moare. După cum ne spune el, se împiedicase de-o aripă de înger.

Se alege însă cu fracturi la baza craniului, coloana vertebrală, bazin, picioare şi mâna stângă. Condamnat la 18 ani de temniţă, State este dus la închisoarea Aiud, unde în anii ’60 se încearcă reeducarea deţinuţilor politici care nu voiau să facă pactul cu diavolul.

State declară faimosului colonel-torţionar Crăciun că dacă grija lui e să-şi dobândească epoletul de general, a sa e să rămână om, iar în privinţa realizărilor, îngrămădirile de bolnavi nu înseamnă nimic atâta vreme cât oamenii sunt batjocoriţi, ca în Aiud. În forfota care se ridică, un deţinut vechi îi desprinse mâna de pe cârjă şi i-o sărută.

Aurel State se eliberează în anul 1964, cu ultimul lot de deţinuţi politici graţiaţi.

În Uniunea Sovietică, el afirmase că-i este dor de o lume în care nu trebuie să-ţi pregăteşti ceea ce ai de spus celor din jur. Dar acest dor al lui nu s-a împlinit. Chiar în luna martie 1983, el este iar anchetat şi crunt bătut de mercenarii securităţii, nu împreună cu prietenul său George Fonea (comuniştii nu au descoperit încă o metodă de a tortura pe morţi), ci împreună cu fratele acestuia Florin Fonea, fost deţinut politic şi bolnav de inimă.

Când întâlnim oameni ca Aurel State şi ca prietenii lui, putem spune cu convingere că neamul românesc nu va pieri niciodată!

Acest manuscris a zăcut peste şase ani prin diferite rafturi prăfuite. Este meritul domnului Nicolae Constantinescu, întemeietorul editurii „Coresi“ că el vede lumina tiparului.

Drumul Crucii al lui Aurel State*

Ovidiu Vuia

E bine chiar de la început să subliniez că fără tăria de caracter a lui Remus Radina, cartea de față nu ar fi putut apărea. Sunt doi ani trecuți de când Radina, arătându-mi manuscrisul respectiv, îmi vorbea pătruns de datoria ce-o are de îndeplinit ca să publice lucrarea unui frate de-al său şi ştiu cât s-a zbătut până când în sfârşit editura Coresi a înțeles să-i vină mărinimos în întâmpinare.

Victoria ce i-a adus-o destul de temerara acțiune, dedicată cum nu se poate mai adecvat anului deținutului politic român, îi dorim să-i umple ființa cu mulțumirea pe care desigur o merită. Încă o data gândul nostru bun se îndreaptă şi înspre editorii mult apreciatului manuscris.

Prefața iscălită de acelaşi Remus Radina ni-l prezintă pe autorul cărții *Drumul crucii* în câteva rânduri de adâncă tensiune interioară, aşa cum doar rugăciunile şoptite la icoane o mai au. Pe această cale aflăm că A. State este ceea ce se cheamă un erou, deținutul care i-a sărutat mâna de pe cârjă în închisorile comuniste a prefigurat gestul de mâine al țării recunoscătoare. Cele enunțate cântăresc greu pe balanța judecății noastre, odată ce vin de la un om de absoluta curățenie sufletească a lui Remus Radina.

Citind *Drumul crucii* rămânem convinşi că Aurel State ne dă o lecție unică de eroism, numai că pentru a fi de acord asupra ei va fi necesar să definim conținutul noțiunii în cauză. Dacă după reprezentarea unora, a fi erou înseamnă a executa fapte de nemaipomenită vitejie, atunci Aurel State nu face parte dintre aceştia, de altfel atare acte pot adeseori să fie declanşate din frica disperată a laşului, analizată printre alții în unele din nuvelele sale, sub reflexul grimasei sardonice, de către Guy de Maupassant. Conform părerii din Eneida, a poetului mantovan Publius Vergilius Naro adevăratul eroism se deduce din faptele de fiecare zi, deci în acest sens eroismul s-ar suprapune condiției umane consacrate fără fisuri principiilor şi idealurilor sale de viață, prin urmare dacă primul ar fi insul eroului de ocazie, cel de al doilea ar înfățişa pe eroul total, arhetipul entelehiei aristotelice.

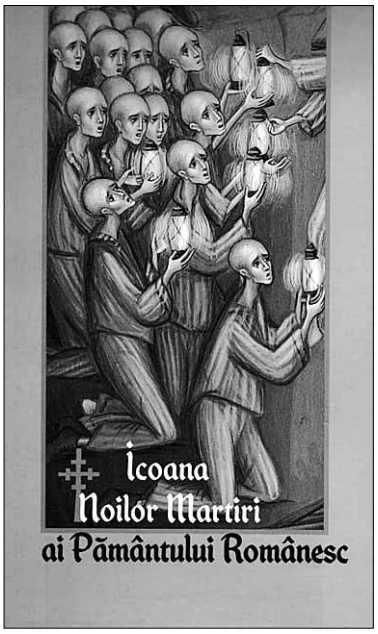

În acest mod va merge pe „drumul crucii" A. State, asemenea unui sfânt de El Greco, în ochi strălucindu-i lacrimi limpezi, ca nişte izvoare ce oglindesc în ele cerul.

Acțiunea priveşte războiul din Crimeea dintre anii 1942-1944, cu cele două file ale sale: cucerirea Sevastopolului, urmată peste alți doi ani de încercuirea lor şi căderea ca prizonieri în Mai 1944. Descrierea nu se face sub formă obiectivă, tolstoiană, dar nici ca jurnal de front – în maniera lui Camil Petrescu de pildă. *Drumul crucii* ocupă un loc de mijloc, ar fi un fel de istorie a inimii redactată pentru rememorarea anumitor etape ale destinului, existență ajunsă la una din răspântiile veşniciei, de-aici, chiar dacă nu sunt recunoscute, anumite manevre proustiene, căci tinerețea rămâne, indiferent de cadru, tinerețe.

Şi fiindcă jocul se tocmeşte cu moartea, atitudinea mioritică va motiva seninătatea de a o

* Recenzie la *Drumul Crucii,* de Aurel State (Ed. Coresi, Freiburg, 1983), apărută în revista "Cuvântul românesc" de la Hamilton – Canada, în aprilie 1984.

înfrunta, simțindu-şi fruntea lipită de stele şi privirile îngreunate de promoroaca luceferilor, în consecință, în lipsa oricăror stridențe sau revolte, domină răbdarea de a suporta a biblicului Iov, doar totul se desfăşoară în ovalul enorm numit Dumnezeu, în legendă, în taină.

Oricât ar părea de paradoxal şi imposibil, armoniile scrisului lui Aurel State urmează cadențele aurorelor mozartiene, iau forma de arhitectură dreaptă a unor temple construite din marmora de Paros a luminii.

Dau un exemplu grăitor: Atacul Sevastopolului se petrece într-o primăvară de vis, leitmotivul spiritului pur îl alcătuieşte halucinantul câmp cu flori roşii de mac. Rememorăm scena din *Doctor Jivago* de Pasternak, câmpul cu flori roşii de mac, unde cad secerați de mitralieră nişte copii, cadeți conduşi de un bătrân comandant, ratat de arme. Sau acelaşi câmp al macilor roşii, pictură de Monet, pretractate nu comod din fotoliul unui muzeu ci din tranşee, sub obuze, stropit de sângele camaradului sfârtecat de schije, lângă tine.

Iată sub ce auspicii umane, lipsit de morgă şi teatralism declamatoriu se dezvoltă autenticul eroism al lui Aurel State. La atmosfera visului hieratic de parcă bătălia s-ar fi încins la porțile centaurilor din mitologie, mai contribuie prezența prietenului, căpitanul George Fonea, cel ce prin poezia sa transformă paşii inorogului întunericului în zboruri diafane de înger. Rănit, fără un ochi, refuză să-si părăsească oamenii ca de la sine înțeles fapt „divers“ ale cărui proporții viitorul are sarcina să le stabilească în dimensiunile urieşescului titanic.

Neîndoios, George Fonea, este un alt erou total.

După doi ani, încercuiți cu spatele la mare, deşi războiul este pierdut, lupta se duce neschimbată mai departe, tancurile sunt oprite cu puşca şi piepturile soldaților, demni urmaşi ai celor de la Smârdan, Plevna, Oituz şi Mărăşeşti. Fiorul mării, al mijlocului de salvare şi retragere spre casă, îl ghicim din mirajul vedetelor marine, în fond o fată morgana redată de caii morți plutind pe ape.

Aceeaşi rezistență dârzâ va urma şi în prizonierat. Spre cinstea lui, A. State nu va numi pe nici unul din trădătorii trecuți în tagma antifasciştilor lui Ana Pauker şi a trupelor lui Tudor Vladimirescu. Nu se consideră în stare să le facă rechizitoriul, să ridice piatra din parabola Mântuitorului şi să o arunce în ei. Nu are cuvinte decât pentru frații lui de suferință, pe aceştia îi citează, de aceştia este mândru şi pe ei îi iubeşte; ne transmite şi nouă din bogăția imaculatelor lor vieți.

Revenind la zilele sale din Crimeea nu vom omite cunoştințele sale printre tătarii autohtoni, între ei Zenaib şi Ashe par femei coborîte din Una şi o mie de nopți. „Legenda şi taina“ locurilor descoperite în timpurile de luptă şi lavă ale războiului ne duc la volumul de - poezii *Poeme pentru cruciați* al lui Al. Gregorian. Aceleaşi sentimente şi experiențe spirituale, ale „Balaclavei cântând”, picuri de nestemate şi vise ieşite ca nuferii din mocirlele beznei, în poezia lui Al. Gregorian şi în proza lui A. State. Ceea ce vine să ne vorbească despre înalta conştiință a părinților şi fraților noştri, plecați în cruciada din Răsărit ca să se bată pentru libertatea noastră. Şi asta nu se poate face decât atunci când inima este un fel de Graal sfânt. Potir pus pe altarul marii jertfe. Inimă pură şi curată ca vinul şi pâinea Cinei de taină.

Recepționarea acestor voci, care se regăsesc după atâția ani în unisonul de cor al crezului lor de generație, dezvăluie cititorului de astăzi ceva din măreția trăirii, pe viu, a istoriei. Bineînțeles, mă refer la Istoria Românilor.

Caracterul olimpian, seren, al firii lui A. State, îl punem în legătură şi cu originea sa din cetatea de sub munți, Câmpulung-Muscel, orăşel astfel descris de autorul nostru: „Câmpulungul Muscelului, primul scaun de domnie al Țării Românești, rămăsese până în anii dinaintea celui de-al doilea război mondial un orăşel proaspăt, curat şi duminical, cu loc pentru viața tânără, fără încremeniri şi gravul stemelor şi lespezilor care fac vestite alte locuri cu atât trecut, dar şi fără deschiderea asurzitoare spre viitorul vieții de azi; cu înălțimile albastre ale Făgăraşilor, dar şi cu deschiderile dunărane sub ochi, cu legănarea de doină a muscelelor sub tălpi, cu locuri de stație fără orientare turistică spre pretutindeni, cu ierni molcome, cu fulgii din amintire, cu veri proaspete, cu fâneți de mireasmă, grădini de pomet, cu ritmuri cu brâuleț, dar şi armonii de iie muscleană şi în locuri, şi în oameni, îmi amintii brusc că-1 uitasem!”

Iată mediul în care „venea Dumnezeu ca un gospodar cuminte după ce-şi isprăvise lucrarea" unde a învăţat A. State să iubească soarele, natura şi florile, matricea valaho-muntenească de unde şi-au însuşit patima de grădinar T. Arghezi la margine de Bucureşti sau Al. Gregorian în depărtata Malaga. Aurel State ni se profilează ca un Pană Trăznea, personaj celebru de-al lui Brătescu-Voineşti, transmutat din Târgovişteа lui liniştită în plin război, devine subit robul mirărilor grave din capitolul „Tulpini fulgerate". Obişnuit până atunci cu liniştile şi aromele plantelor şi pomilor grădinii sale, suferă când le vede strivite sub gloanţele partizanilor ascunşi în umbra lor.

De bună seamă credinţa cruciatului, ca al lui Al. Gregorian, întrebuinţează limbajul dospit pe dinăuntru cu esenţele magice ale poeziei, ceea ce conferă operei o certă valoare artistică, documentul fiind strecurat prin filtrul unei sensibilităţi nu de toate zilele.

Relatările de război ale lui Aurel State prin multele lor reuşite se impun a fi comparate cu remarcabila realizare a lui Ion Emilian, *Călăreţii Apocalipsului*. În cea din urmă ni se evocă epopeea călăraşului român, frate al calului încă de pe vremea regelui Rhesos din *Iliada* lui Homer. Tabloul soldaţilor inamici care se distrează împuşcând pe Nipru flamingi, superbe păsări de apă, se înrudeşte cu multe secvenţe tratate de Aurel State.

Drumul crucii constituie şi el un imn şi o cantată închinată vânătorilor de munte români, altă înfrăţire din străbuni între Român şi munţii, „mănoşi cărunţi" ai lui Aron Cotruş. Port din copilărie o sacră amintire unui vânător de munte, tânăr ofiţer, mort, acoperit de glorie, în Caucaz.

Aurel State urmăreşte să ne transmită prin cartea sa mesajul tuturor celor morţi în Caucaz, Crimeea, sau Valea Piersicilor, de la cercul polar al Siberiei până la Sighet.

Pentru acest deziderat a fost gata să suporte orice represalii, doar în timp ce-şi trimitea spre editare manuscrisul în străinătate el trăia încă în ţară. Ştirea încetării lui din viaţă, la începutul anului 1984, trebuie verificată.

Înaintea unei astfel de nobile şi sfinte solicitări putem rămâne indiferenţi? Oare nu are dreptate Remus Radina când în numele *Drumului crucii* îndeamnă exilul românesc la unire, peste interese meschine de partid sau bisericuţe personale?

Idealul unei Românii libere de mâine este exprimat de Aurel State prin acel dor al lui după o lume în care să nu trebuiască să-ţi pregăteşti ceea ce ai de spus celor din jur.

Ideal simplu cum este orice eroism adevărat.

CUVANTUL ROMÂNESC — APRILIE 1984 — PAGINA 11

Drumul Crucii de Aurel State
sau despre adevăratul eroism

Vol. I. Ed. Coresi, Freiburg, 1983

——Ovidiu VUIA——

E bine chiar dela inceput să subliniez că fără tăria de caracter a lui Remus Radina, cartea de faţă nu ar fi putut apărea. Sunt ani ani trecuţi de când, Radina, arătându-mi manuscrisul respectiv îmi vorbea pătruns de datoria ce-o are de îndeplinit ca să publice lucrarea unui frate de-al său şi ştiu cât s'a zbătut până în sfârşit editura Coresi a înţeles să-i vină mărinimos în întâmpinare.

Victoria ce i-a adus-o destul de temerara acţiune, dedicată cum nu se poate mai adecvat anului deţinutului politic român, îi dorim să-i umple fiinţa cu mulţumirea pe care desigur o merită. Incă o dată gândul nostru bun se îndreaptă şi înspre editorii mult apreciatului manuscris.

Prefaţa ieşită de acelaşi Remus Radina ni-l prezintă pe autorul cărţii "Drumul crucii" în câteva rânduri de adâncă tensiune interioară, aşa cum doar rugăciunile şoptite la icoane o mai au. Pe această cale aflăm că A. State este ceea ce se chiamă un erou, deţinutul care i-a sfruta mâna de pe cârjă în închisorile comuniste, a prefigurat gestul de mâine al ţării recunoscătoare. Cele enunţate cântăresc greu pe balanţa infinităţii noastre de mijloc, ar fi un fel de istorie a inimii redactată pentru rememorarea anumitor etape ale destinului, existenţă ajunsă la una din răspântiile veşniciei, de-aici, chiar dacă nu sunt recunoscute, anumite manevre proustiene, cici tinereţea rămâne indiferent de cadru, tinereţe.

Si fiindcă jocul se tocmeşte cu moartea, atitudinea mioritică va motiva seninătatea de a o înfrunta, simţindu-şi fruntea lipită de stele şi privirile îngreuiate de promoroaca înţelegerilor. In consecinţă, lipsa oricăror stridenţe sau revolte, domină răbdarea de a suporta a biblicului Iov, doar totul se desfăşoară în ovalul enorm numit Dumnezeu, în legendă, în taină.

Oricât ar părea de paradoxal şi imposibil armoniile scrisului lui Aurel State urmează cadenţele aurorelor mozartiene, iau forma de arhitectură dreaptă a unor temple construite din marmora de Paros a luminii.

Dau un exemplu grăitor: Atacul Sevastopolului se petrece într'o primăvară de vis, leitmotivul spiritului pur îl alcătuieşte halucinantul câmp cu flori roşii de mac. Remarcăm trădătorii trecuţi în tagma antifasciştilor lui Ana Pauker şi a trupelor lui Tudor Vladimirescu. Nu se consideră în stare să le facă rechizitoriul, să-ridice piatra din parabola Mântuitorului şi să o arunce în ei. Nu are cuvinte decât pentru fraţii lui de suferinţă, pe aceştia îi citează, de aceştia este mândru şi îi iubeşte, ne transmite şi nouă din bogăţia imaculatelor lor vieţi.

Revenind la zilele sale din Crimeea nu vom omite cunoştinţele sale printre Tătarii autohtoni, între ei Zenaib şi Ashe par femei coborîte din Una şi o mie de nopţi. "Legenda şi taina" locurilor descoperite în timpurile de război şi lavă ale războiului ne duc la volumul de poezii Poeme pentru cruciaţi al lui Al. Gregorian. Aceleaşi sentimente şi experienţe spirituale, a "Bafaelavei cântând", picuri de nestemate şi vise ieşite ca nuferii din mocirlele beznei, în poezia lui Al. Gregorian şi în proza lui A. State. Ceea ce vine să ne vorbească despre înalta conştiinţă a părinţilor şi fraţilor noştri, plecaţi în cruciada din Răsărit ca să se bată pentru libertatea noastră. Si astă nu se poate iubească soarele, natura şi florile, matricea valaho-muntenească de unde şi-au însuşit patima de grădinar T. Arghezi la margine de Bucureşti sau Al. Gregorian în depărtata Malaga. Aurel State ni se profilează ca un Pană Trăznea, personaj celebru de-al lui Brătescu-Voineşti, transmutat din Târgovişteа lui liniştită în plin război, devine subit robul mirărilor grave din capitolul Tulpini fulgerate. Obişnuit până atunci cu liniştile şi aromele plantelor şi pomilor grădinii sale, suferă când le vede strivite sub gloanţele partizanilor ascunşi în umbra lor.

De bună seamă credinţa cruciatului, ca al lui Al. Gregorian, întrebuinţează limbajul dospit pe dinăuntru cu esenţele magice ale poeziei, ceea ce conferă operei o certă valoare artistică, documentul fiind strecurat prin filtrul unei sensibilităţi nu de toate zilele.

Relatările de război ale lui Aurel State prin multele lor reuşite se impun a fi comparate cu remarcabila realizare a lui Ion Emilian, Călăreţii Apocalipsului. In cea din urmă ni se evocă epopeea călăraşului român, frate al calului încă de pe vremea regelui Rhesos din Iliada lui Homer. Tabloul soldaţilor inamici care se distrează împuşcând pe Nipru, flamingi, superbe păsări de ape, se înrudeşte cu multe secvenţe tratate de Aurel State.

Drumul crucii constituie şi el un imn şi cantată închinată vânătorilor de munte români, altă înfrăţire din străbuni între Român şi munţii, "mănoşi cărunţi" ai lui Aron Cotruş. Port din copilărie o sacră amintire unui vânător de munte, tânăr ofiter, mort, acoperit de glorie, în Caucaz.

Aurel State urmăreşte să ne transmită prin cartea sa mesajul tuturor celor morţi în Caucaz, Crimeea, Valea Piersicilor, dela cercul polar al Siberiei până la Sighet.

Pentru acest deziderat a fost gata să suporte orice represalii doar în timp ce-şi trimitea spre editare manuscrisul în străinătate el trăia, încă în ţară. Ştirea încetării lui din viaţă, la începutul anului 1984, trebue verificată.

Inaintea unei astfel de mobile şi sfinte solicitări putem rămâne indiferenţi? Oare nu are dreptate Remus Radina când în numele Drumului crucii îndeamnă exilul românesc la unire, peste interese meschine de partid sau bisericuţe personale?

Idealul unei Românii libere de mâine, este exprimat de Aurel State prin acel dor al lui după o lume în care să nu trebuiască să-ţi pregăteşti ceea ce ai de spus, celor din jur.

Ideal simplu cum este orice eroism adevărat. □

ÎNVIERE

....Si'n noaptea aceea de Sabat, târzie,

Cuvântul Românesc anul 9, nr. 96 apr.1984 p.11

Imaginația morală

Russel Kirk

Imaginația morală este o sursă nesfârşită de inspirație care ne ridică la principiile fundamentale pe măsură ce ne ghidează către virtute şi înțelepciune şi mântuire.

În librăriile cu franciză ale anului Domnului 1981, rafturile sunt înțesate cu iluziile şi dezamăgirile decadenței litarare. Totuşi nici o civilizație nu se poate mulțumi la nesfârşit cu plictiseala literară şi cu violența literară. Odată în plus, în paginile unei cărți o conştiință poate vorbi altei conştiințe, iar generația însetată care se ridică îşi poate căuta drumul ei către izvoarele imaginației morale. Prima lectură anuală a acestui nou Centru pentru Studiul Valorilor Creştine în Literatură este o încercare de a descrie acea înaltă capacitate de percepere şi descriere, care a fost denumită „imaginația morală" şi de a lega acea imaginație de ceea ce Chateaubriand a numit"geniul creştinătății". Ceea ce a fost odată, poate să fie din nou.

Ce este această "imaginație morală"? Expresia îi aparține lui Edmund Burke şi a apărut în cartea lui *Reflecții asupra Revoluției din Franța*. Burke descrie distrugerea moravurilor civilizatoare de către revoluționari: „Toată țesătura decentă a vieții trebuie să fie ruptă violent. Toate ideile adăugate în timp, alimentate din cămara unei imaginații morale, pe care o posedă inima, iar înțelegerea o validează, ca necesară pentru a acoperi defectele naturii noastre tremurânde în goliciune şi să o ridice la demnitate în propria noastră evaluare, trebuie aruncate în aer ca fiind ridicole, absurde şi învechite.

În această aşezare a lucrurilor, un rege nu este decât un om; o regină nu este decât o femeie; o femeie nu este decât un animal, şi nu un animal de cea mai bună calitate. Toată prețuirea care este arătată sexului în general ca atare, şi fără păreri deosebite, trebuie privită ca romanțioasă şi prostească... În schema acestei filozofii barbare, care este rodul inimilor înghețate şi al gândirilor noroioase, şi care sunt tot atât de lipsite de înțelepciune solidă pe cât sunt fără de nici un pic de bun gust şi de eleganță, legile trebuie să fie susținute numai de către groaza pe care o inspiră şi de

Ronald Reagan şi Russel Kirk

către interesul pe care fiecare individ îl poate găsi în ele din punctul de vedere al propriilor speculaţii sau care se poate revărsa peste ele dinspre interesele sale particulare. În galeriile de mină ale academiei lor, la capătul fiecărui culoar nu vezi nimic altceva decât spânzurători...

Nimic nu e mai sigur decât faptul că moravurile noastre, civilizaţia noastră, şi toate lucrurile bune care sunt legate de aceste moravuri şi de această civilizaţie, au depins de secole, în această lume europeană a noastră, de două principii; mai precis de spiritul onoarei şi de spiritul religiei.

Imaginaţia morală aspiră la recunoaşterea ordinii adevărate în suflet şi a ordinii drepte în comunitate."

Prin această *„imaginaţie morală"* Burke înţelege acea putere a percepţiei etice care trece peste barierele experienţei particulare şi ale evenimentelor trecătoare „în mod special" după cum o spune dicţionarul, *„forma superioară a acestei puteri exercitată în poezie şi în artă"*. Imaginaţia morală aspiră la înţelegerea ordinii adevărate în suflet şi a ordinii drepte în comunitate. Această imaginaţie morală a fost darul şi obsesia lui Platon şi a lui Virgiliu şi a lui Dante. Făurite în secole de conştiinţă umană, aceste concepte ale imaginaţiei morale – atât de cu forţă deşi atât de concis exprimate de către Burke – renasc în fiecare epocă. Acesta este şi cazul literaţilor din secolul nostru, ale căror opere par a avea cele mai mari şanse să dăinuiască, şi care nu au fost noi-născocitori de cuvinte, ci mai curând purtători ai unui vechi standard, aruncaţi de pe aripile moderne ale doctrinei: numele lui Eliot, Frost, Faulkner, Waugh şi Yeats sunt suficiente pentru a sugera varietatea acestei imaginaţii morale a secolului douăzeci.

Spiritul religiei, împreună cu un întreg sistem de moravuri a susţinut mult timp această imaginaţie morală.

Imaginaţia morală este aceea care ne vorbeşte despre *demnitatea naturii umane*, care ne învaţă că *suntem mai mult decât nişte maimuţe fără păr*. După cum Burke a sugerat în 1790, literatura şi educaţia sunt fără substanţă dacă sunt lipsite de imaginaţia morală. Şi, după cum sugera Burke, spiritul religiei a susţinut pentru o lungă perioadă imaginaţia morală, împreună cu un întreg sistem de moravuri. Fie ca această imaginaţie să lipsească, pentru a cita un alt pasaj din Burke, şi noi vom fi aruncaţi *„din această lume a raţiunii şi a ordinii şi a păcii şi a virtuţii şi a plinei de daruri căinţe, în lumea contrarie a nebuniei, discordiei, viciului, confuziei şi zadarnicei păreri de rău"*

Burke voia să spună că există şi alte forme de imaginaţie decât imaginaţia morală. El era destul de conştient de puterea imaginaţiei lui Jean Jacques Rousseau, „nebunul Socrate al Adunării Naţionale". Împreună cu Irving Babbitt, putem numi modul de imaginaţie reprezentat de către Rousseau *„imaginaţia idilică" – adică imaginaţia care respinge vechile dogme şi vechile moravuri şi jubilează în faţa noţiunii de emancipare de la datorie şi convenţie*. Am văzut cum această „imaginaţie idilică" a sucit minţile unui mare număr de tineri din America anilor '60 şi '70 – chiar dacă cei mai mulţi dintre aceştia discipoli nu îl citiseră vreodată pe Rousseau. *Imaginaţia idilică sfârşeşte de cele mai multe ori în deziluzie şi plictiseală.*

Iar atunci când acesta e finalul, prea adesea o a treia formă de imaginaţie preia puterea. În prelegerile sale intitulate *Pe urma unor zei ciudaţi* (After strange Gods – 1934), T. S. Eliot atinge subiectul imaginaţiei diabolice: acel soi de imaginaţie care se delectează cu perversitatea şi cu subumanul. Numele de Sade îţi vine imediat în minte; dar Eliot găseşte la fel de bine „operaţiile rodnice ale Geniului Răului" în scrisul lui Thomas Hardy şi D. H. Lawrence. Oricine este interesat în legătură cu imaginaţia morală şi în imaginaţia anti-morală trebuie să citească cu atenţie *After strange Gods*. "Numărul oamenilor care se găsesc în posesia vreunui criteriu de deosebire între bine şi rău este foarte mic" concluzionează Eliot ; „numărul celor pe jumătate vii, înfometaţi după orice formă de experienţă spirituală, sau după ceea ce îşi oferă ei înşişi drept experienţă spirituală, înălţat sau căzut, bun ori rău, este considerabil. Propria mea generaţie nu i-a servit prea bine. Nicicând nu a fost presa scrisă atât de ocupată şi niciodată nu au pornit dinspre ea asemenea specimene de vorbărie fără sens şi de false doctrine. *Vai de profeţii nebuni, care îşi urmează propriul duh şi care nu au văzut nimic! (Va urma)*

Traducere de **Paul Ghiţiu**

Alături de omul care călătorea singur

Adrian Cherhaț

Constantin Virgil Gheorghiu este fără îndoială un scriitor unic cu un profil aparte în întreaga literatură română. Poet şi scriitor român, dar şi preot ortodox, autorul *Orei 25* îmbină admirabil în creațiile sale trei dimensiuni fundamentale ale sufletului românesc: dacismul, latinitatea şi creştinismul ortodox. Refugiat în „lumea liberă" după căderea cortinei de fier, Virgil Gheorghiu îşi scrie cea mai mare parte a operei literare în limba franceză, păstrând însă coordonatele unei gândiri româneşti necontaminate de efectele istorice ale timpului său. Stilul său simplu şi firesc, aspectele profunde ale trăirii su-

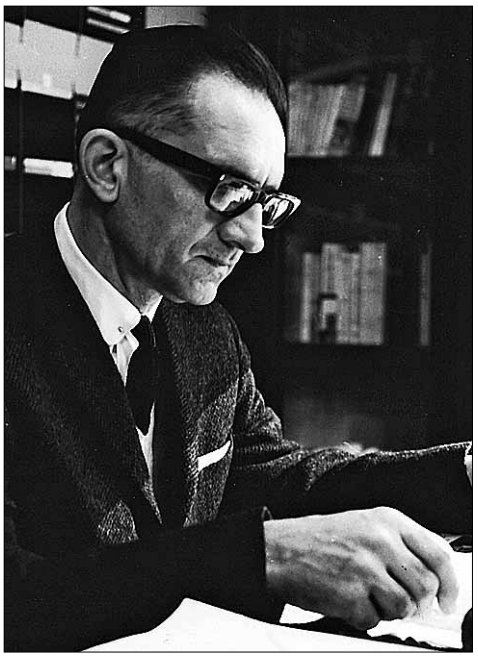

fletului omenesc şi abordarea curajoasă a unor teme sensibile ale istoriei secolului XX, fac din acest scriitor o personalitate complexă a culturii române, din nefericire încă prea puțin cunoscută pe meleagurile mioritice.

Virgil Gheorghiu s-a născut la 9 septembrie 1916 la Războieni, în Moldova, în familia preotului Constantin Gheorghiu. A urmat Liceul Militar „Regele Ferdinand" din Chişinău şi Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti, perioadă în care a avut importante preocupări literare. În 1941 este trimis ca jurnalist militar pe frontul de est, după care, în anul 1943, a fost numit ataşat de presă al Ambasadei române de la Zagreb. În urma ocupației sovietice a României, s-a refugiat în Germania, fiind arestat, împreună cu soția sa, şi purtat prin mai multe închisori şi lagăre în calitate de diplomat al unei țări inamice. După 16 luni de detenție, a fost eliberat şi a ajuns în 1948 la Heidelberg, unde a studiat Teologia. S-a stabilit apoi la Paris, unde şi-a continuat activitatea literară, iar în 1963 a fost hirotonit preot ortodox pentru biserica românească „Sfinții Arhangheli" din capitala Franței, activând sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului. Aici îşi publică majoritatea lucrărilor în limba franceză, peste 40 de volume, romane şi pagini autobiografice, multe rămase necunoscute publicului român. După ce a trecut în veşnicie, la 22 iunie 1992, soția sa Ecaterina Gheorghiu, a donat în 1998 Bibliotecii Academiei Române din Bucureşti un fond de manuscrise, corespondențe, fotografii şi cărți ale distinsului scriitor.

Dintre creațiile sale amintim volumele de poezii apărute în țară, înainte de exil: *Viața de toate zilele a poetului* (1939), *Caligrafie pe zăpadă* (1940), *Ceasul de rugăciune* (1942), dar şi volumul jurnalistic *Ard malurile Nistrului* (1941), cu reportaje de pe frontul de Răsărit, folosit, se pare, mai târziu de Marin Preda ca sursă documentară pentru romanul său *Delirul.* Evident, creația care l-a făcut celebru pe scriitorul Virgil Gheorghiu este romanul cu nuanțe autobiografice *Ora 25* (1949), tradus în mai multe limbi şi chiar ecranizat la Hollywood într-un film cu acelaşi nume din 1966, avându-l în rol principal pe celebrul Anthony

Quinn. Pentru această carte, în 1991, Academia Româno-Americană de Arte şi Ştiinţe i-a acordat scriitorului *The 1990 Award for Literature*. De remarcat sunt şi cele două micro-romane în care evocă copilăria sa „teologică" trăită alături de tatăl său, traduse şi în limba română după 1990: *Tatăl meu, preotul care s-a înălţat la cer* (1965) şi *Cum am vrut să mă fac sfânt* (1968). Alte scrieri din perioada exilului sunt romanele *La seconde chance* (1952), *Le Peuple des Immortels* (1955), *Les Sacrifies du Danube* (1957), *Dieu a Paris* (1964), *L´oeil Américain* (1972), lucrarea teologică *Sfântul Ioan Gură de Aur* (1957) şi cele două volume de Memorii: *Martorul Orei 25* (1986) şi *Ispita libertăţii* (1995).

Nu întâmplător am dat aceste detalii bio-bibliografice despre scriitorul Virgil Gheorghiu. Cartea sa *Omul care călătorea singur*, apărută în traducere românească la editura Sophia, Bucureşti, 2010, reprezintă o fidelă şi minuţioasă ilustrare în manieră artistică a desfăşurării vieţii şi carierei sale. Apărut în anul 1954 sub titlul *L´homme qui voyagea seul*, editura Rocher, Paris, romanul este a treia carte pe care Virgil Gheorghiu o publică în Franţa şi are o geneză impresionantă, determinată de o situaţie cu totul delicată. După remarcile unui critic, aceasta se doreşte „nu doar o pledoarie personală, ci ilustrarea vie a unei condiţii umane împărtăşite cu atât mai mult de un om al timpurilor noastre". Faptul că ea a apărut în limba română la o editură de carte creştină ortodoxă arată preţuirea imensă de care se bucură scriitorul în acest domeniu, ca unul care a promovat prin operele sale valori umane perene, pornind de la o concepţie creştină autentică, pe care a primit-o şi trăit-o el însuşi în sânul familiei sale.

Succesul enorm al operei sale de debut francez *Ora 25*, care, în opinia criticilor, se numără printre cărţile de primă mărime ale secolului XX, alături de *Minunata lume nouă* a lui Aldous Huxley, *Procesul* lui Franz Kafka şi *1984* a lui Georges Orwell, cărţi ce radiografiază amploarea răului, a făcut din Virgil Gheorghiu un scriitor remarcat şi apreciat la superlativ de mari personalităţi ale literaturii franceze, precum Albert Camus sau Gabriel Marcel. Nu după mult timp, însă, devine cunoscut în mediile culturale apusene volumul *Ard malurile Nistrului*, apărut în timpul războiului în ţară, care cuprinde reportaje de pe frontul de est, unde autorul face apologia soldaţilor germani, eliberatori ai Basarabiei şi Bucovinei, denunţând în schimb cu violenţă atrocităţile comise de bolşevici, dintre care unii sunt evrei convertiţi la comunism, îndepărtaţi astfel de aspiraţiile adevărate ale poporului ales. Virgil Gheorghiu este acuzat imediat de antisemitism, cu toate că soţia sa era de origine evreiască, iar Gabriel Marcel îşi va retrage cu surle şi trâmbiţe prefaţa sa la *Ora 25*, acuzându-l pe autor de impostură, deşi mai târziu cei doi s-au împăcat.

Întreaga elită culturală franceză oferea din nou spectacolul unei inconsecvenţe pătimaşe şi lipsă de curaj în faţa determinismului politico-istoric, ignorând voit sau nevoit faptul că armata germană a luptat pentru eliberarea Basarabiei de sub jugul roşu al sovietelor, iar intenţiile autorului jurnalist, care au stat la baza reportajelor, erau total diferite faţă de raportarea omului occidental la acest război. Astfel, în urma unei călătorii încununate cu succes în Argentina, la invitaţia personală a lui Juan Peron, şi îndată după începerea unei violente campanii dezlănţuite împotriva sa de către revista „Lettres Françaises", Virgil Gheorghiu începe redactarea romanului *L´homme qui voyagea seul*, pe care-l va termina în câteva luni, între sfârşitul anului 1953 şi începutul lui 1954. Scopul urmărit era acela de a dovedi că percepţia românească asupra războiului din Răsărit era total diferită de cea a opiniei publice apusene, întrucât sovieticii erau pentru români ceea ce naziştii au fost pentru francezi.

Mesajul romanului nu a avut efectul aşteptat în rândul denigratorilor, care nu erau puţini. Într-un articol apărut imediat după tipărirea cărţii, André Fontaine, care se numărase printre primii admiratori ai *Orei 25*, regretă că Virgil Gheorghiu a recurs la un gen romanesc pentru a evoca ceea ce el numea propriul său drum al Damascului, „constrâns de evenimente, pe un ton care este departe de a convinge". Judecata este, fără îndoială, mult prea aspră şi îndărătnică, pentru că *Omul care călătorea singur* reprezintă unul dintre romanele cele mai autentice şi emoţionante ale lui Virgil Gheorghiu, cel mai personal şi, în mod

paradoxal, cel mai puțin receptat, așa cum constată Thierry Gillyboeuf în prefața la ediția românească. Cartea este încercarea scriitorului exilat de a-și justifica atitudinea cu privire la războiul din Răsărit, mai ales într-o vreme în care în țară era socotit „dușman al poporului", iar în exil era văzut ca antisemit și agent al Securității.

Romanul *Omul care călătorea singur* trebuie văzut ca o operă mai mult autobiografică decât ficțională, comparabil cu *Memoriile* sau, așa cum este numit în prefață, al treilea volum al *Memoriilor*, chiar dacă a fost scris cu peste 30 de ani înainte. Ficțiunea are la bază realitatea faptelor și este nesemnificativă în cea mai mare parte, fiind vorba mai mult de detalii destinate să asigure o linearitate a cărții. Eroul principal, Traian Matisi, nu este nimeni altcineva decât Virgil Gheorghiu însuși, ca fiu al unui preot de țară, elev al Liceului Militar din Chișinău, vânător de munte în timpul serviciului militar, jurnalist și poet încununat cu premiul regal pentru poezie, ataşat cultural la ambasada din Zagreb, student la Teologie la Heidelberg, invitat de Peron în Argentina în timpul calomniilor la care a fost supus datorită unei cărți din timpul războiului. Transparența ieșită din comun a cărții este arătată și de titlurile operelor lui Matisi, aproape identice cu cele din realitate ale lui Gheorghiu: *Reporter pe malurile Nistrului* în loc de *Ard malurile Nistrului, Poeme pe zăpadă* în loc de *Caligrafie pe zăpadă, Romanul orei prezente* în loc de *Ora 25, Al doilea punct de vedere* în loc de *A doua șansă, Ceasul de rugăciune,* care este chiar titlul primului volum de poezii al autorului.

Având acest elemente decriptate totalmente, nu ne putem delimita de durerea și de nedreptățile abătute asupra eroului principal, așa cum sunt prezentate în roman, prin caracterul „automatic" și „dezumanizat" al unui destin absurd, care pare că s-a îndârjit împotriva lui. Citind această carte este imposibil să nu se observe profunda nostalgie pe care autorul o încearcă pentru România și pentru felul de a fi al românilor. Întregul demers al scrierii este sugerat de două reflecții personale ale lui Traian Matisi, în care se regăsesc credința și educația sa: „Reporterul nu poate să redea dintr-un război decât o imagine pe măsura omului, adică subiectivă, parțială și secvențială. Tot ceea ce poți să faci tu ca reporter este să fii uman... Să fii imparțial este imposibil. Dreptatea este un privilegiu doar al lui Dumnezeu". Și ca o completare la gândul anterior, adaugă în alt loc: „O faptă bună nu costă nimic. Faptele bune sunt întotdeauna gratuite. Ușor de îndeplinit. Pentru a face o faptă bună nu trebuie decât suflet, asta-i tot. Puțin suflet".

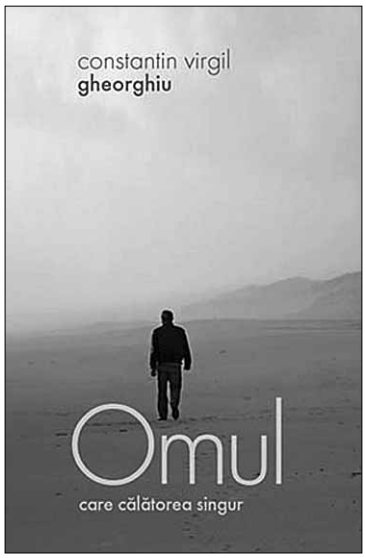

Trebuie în mod esențial înțelese argumentele lui Virgil Gheorghiu în versiunea faptelor prezentate de el și încadrate în contextul umanității traumatizate de ororile unui conflict absurd, dar și marcate de obscurantismul ideologic al „războiului rece".

Am fost dintotdeauna fascinat de scrisul lui Virgil Gheorghiu și de viziunea sa asupra omului și a lumii exprimată literar în cărțile sale. Creația sa, adânc înrădăcinată în fundamentele creștine ale vieții românești, descoperă o dimensiune universală a credinței ortodoxe, oferind Occidentului secular o cale absolut umană de a simți și gândi lumea, ca mod de a fi al sufletului românesc. Chiar și numai pentru acest motiv mă declar solidar cu Traian Matisi, omul care călătorea singur, un fel de Ulise al timpurilor moderne, așa cum îl numește Thierry Gillyboeuf, pentru că *Odiseea* sa simbolizează condiția unei umanități pierdute care încearcă să se regăsească și să-și câștige salvarea în veșnicie.

În jurul lui Nichita Stănescu

Timpul în poezie și în ortodoxie

Prof. Ioan Popa
Pr. Grigore Marchiș

Problema timpului existentă în opera literară a lui Nichita Stănescu şi altor poeți a suscitat interesul criticilor şi eseiştilor, ea fiind cheia către profunzimea sistemului creator al oricărui poet.

Poeți de marcă ai literaturii române, precum Eminescu, Lucian Blaga, Arghezi, Ion Pillat, V. Voiculescu simt şi creează imagini respirând aceeaşi dorință de împlinire în dimensiunea exclusiv umană a timpului care se deschide spre Ziua cea neînserată a Împărăției.

Nichita Stănescu îşi menține statutul demiurgic, reuşind să topească în metaforele versului său limitele între concret şi abstract, între timp şi atemporalitate, între existență şi iluzie. Pentru realizarea unei asemenea opere, a „depăşirii de sine", poetul a făcut corp comun cu poezia, într-un tot original. A reuşit să problematizeze tema timpului, aspect des întâlnit în multe poezii.

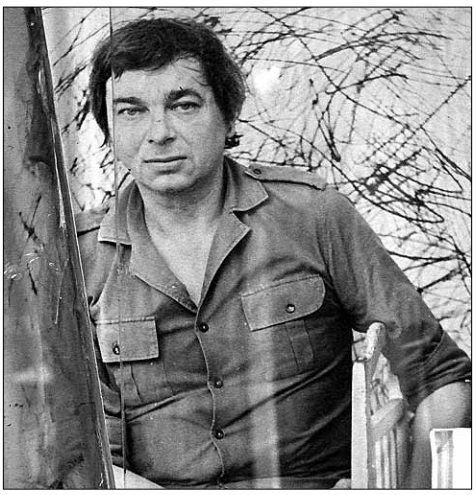

Poetul pare să stăpânească timpul pe care îl poate materializa. Intră în dialog cu timpul rugându-l să nu marcheze atât de repede si nemilos trecerea omului!

„Mai lasă-mă un minut,/ Mai lasă-mă o secundă,/ Mai lasă-mă o frunză, un fir de nisip./ Mai lasă-mă o briză, o undă,/ Mai lasă-mă un anotimp, un an, un timp." (*Viața mea se luminează*)

Poetul devine un mesager al *omului*, în numele acestuia emite un strigăt tragic cu referire la efemeritatea vieții. În opera literară e vizată mai ales cunoaşterea nefolositoare a omului când se fac referiri la bogăție, slavă deşartă, odihna trupului, sârguința spre înțelepciunea cea logică. Toate acestea alcătuiesc o cunună a trupului în această lume văzută.

„Omul împlinit" va depăşi acest mod de cunoaştere, va trece la alte trepte de cunoaştere, ajungând la treapta duhovnicească. Din noua perspectivă, timpul pentru om va avea noi dimensiuni, alături de cea trupească apare şi cea sufletească, aceasta fiind mai importantă decât prima. Nu avem voie să irosim timpul pentru că nu-l putem recupera: „Nici o oră, nici o clipă nu e ca alta. Ce am putea face în ea nu mai putem face în alta. Împrejurările s-au schimbat. Dezvoltarea noastră se face când am pierdut o clipă, fără o bună lucrare. Nu numai timpul în general are o valoarea absolută, ci fiecare clipă.(...) «Timpul pierdut» lucrează împotriva noastră. E un vierme care creşte. Nu vom mai găsi o eternitate a timpului în care ne putem schimba spre bine. În eternitate suntem deja într-o stare de fixare". (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în *Filocalia*, IX, Editura Humanitas, Bucureşti 2002, notele 128-129, pagina 548-549) .

Lucian Blaga resimțea la fel de dureros scurgerea timpului. În fața volumului *În mare trecere*,

din 1924, există următorul motto: „Opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte nu e nici iubire şi totuşi te rog! Opreşte, Doamne, ceasornicul cu care ne măsori destrămarea".

Viaţa care se scurge *„timpul, timpul, timpul"* ne îmbătrâneşte ca şi cum am fi vinovaţi de o vină pe care nu o cunoaştem. De fapt purtăm în noi, ca speţă umană, blestemul efemerităţii (*Facere* 3,19). Poetul preocupat de timp abordează o problemă filozofică, general umană, condiţia omului pe pământ. Ideea e prezentă la Eminescu, Blaga, Arghezi. Acelaşi strigăt jalnic de neputinţă a omului în faţa scurgerii ireversibile a timpului si de aici efemeritatea vieţii.

În unele poezii de maturitate, N. Stănescu devine incisiv: „Na pruncule sânge!/ Ia-mă verbule/şi bea-mi timpul meu scurt." (*Palatul Vulturului*)

Resimţim la N. Stănescu aceeaşi temere permanentă legată de scurgerea ireversibilă a clipei: „Nu avem timp. Ea se duce./ Mişcă o secundă în şold şi se duce,/ Se uită în ochii tăi, cu ochii ei,/ Ochi în ochi,/ Şi se duce: Acum, chiar acum."

În mod expres N. Stănescu defineşte „Viaţa" raportată la timp în poezia „Acela". Definiţia e o metaforă unică si irepetabilă: „El a venit şi mi-a spus: / Viaţa/ este o absenţă/ între două inexistenţe./ Eu m-am uitat la el lung/ i-am surâs/ până când/ am izbucnit în plâns" (*Acela*)

Această idee a fost exprimată şi de Eminescu: „Floare de câmp/ Astfel vieţile/ Şi tinereţile/ Trec şi se sting/ Orice noroc/ Şi-ntinde aripile/ Lovit de clipele/ Stării pe loc" (*Stele-n cer*).

Începutul şi sfârşitul omului sunt într-adevăr „inexistente" dacă ne gândim la Dumnezeu, la viaţa veşnică. Dumnezeu Însuşi nu este „existenţă", ci „Fiinţa" aşa cum s-a descoperit în Vechiul Testament: „Eu sunt Cel Ce sunt" (*Ieşire* 3,14).

Viaţa omului devine „prezenţă" în măsura în care acesta se face locaş al lui Dumnezeu: „Aceasta este viaţa veşnică: să Te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, şi pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis" (*In* 17,3). Tocmai de aceea şi Sf. Ap. Pavel spune: „Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (*Galateni* 3,27) şi „M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (*Galateni* 2,20).

Nevoia de repaus dintr-un prea întins timp uman duce la transpunere atât în domeniul atmosferic, cât şi în cel acvatic, unde se exercită alte legi şi unde timpul nu mai fiinţează ca măsură a existenţei:

„Trebuie să fie vreun înţeles. Altminteri de ce ţi/ s-ar opri inima în loc/ De parcă în adâncul întunecat al apei,/ Timpul şi-ar ţine respiraţia/ Iar mesajul s-ar desfăşura precum/ Rostogolirea unui mosor de mătase?" (*Cifrul pierdut*).

Făcând legătura între cele două lumi, cea terestră şi cea acvatică: „Broaştele stau la intrarea/ lacului. E nevoie/ de vameşi la intrarea-n alte spaţii/ eu îmi las pământul, (...) apoi/ mă cufund între peştii de diferite naţii" (*Lacustră*).

Fiecare doreşte să înţeleagă mesajul zonei necunoscute, dar, firesc, e pierdut cifrul. I. Barbu considera această încercare de elucidare a misterelor din alte universuri o necumpătată nebunie, care se sfârşeşte tragic. Blestemul a ceea ce fiinţează este să rămână în propriul univers. Trecerea în alt univers este lipsă de cumpătare, este nebunie. Porunca pe care a primit-o omul în Rai era aceea de a aduce toată creaţia la Dumnezeu, dar el s-a oprit la aceasta uitându-şi adevăratul ţel.

Comunicarea între universuri diferite, guvernate de legi rigide este imposibilă. N. Stănescu găseşte totuşi o cheie, „o cheie de fier" lângă o „piatră cafenie" dar hotărăşte: „Nu trec mai departe" (*Lacustră*). Este implicit reafirmată condiţia umană prin refuzul integrării ireversibile în domeniul acvatic, chiar dacă acolo ţi-ai cunoaşte „un neaşteptat şi adânc calm/ al unei identităţi încă nevisate" (*Scafandrul*).

Frustrat fiind de neputinţa contopirii sale-n necunoscut, poetul acumulează, de-a lungul unor astfel de explorări în alte spaţii energia necesară pentru a „respira în ritmul stelelor" (*Dacă nu*).

Ritmul biologic stă la baza ritmului temporal întrucât e un echilibru între „bătaia inimii şi timp" (*Astfel e!*) *„timpul este respiraţia noastră, marginea noastră şi pierderea noastră" (Visul ca viaţă).*

Pentru Blaga inima este easornicul care măsoară trecerea omului, e o trecere permanentă şi ireversibilă: „Îmbătrânim cu fiecare clipă care trece" (*Gorunul*).

O pasăre *„dă din aripi cum dă timpul din secundă"* „înlăuntrul desăvârşit" al sinei sale: Bat din

aripi şi dormi aici, înlăuntrul desăvârşit/ care începe cu sine şi se sfârşeşte cu sine (*Elegia întâia*).

Retras în „sinea sa", detaşat de timpul alert din exterior, poetul se uită la timpul său interior: „eram închis în propria mea casă/Inima îmi funcționa bine şi adeseori/mi-ar fi plăcut s-adorm înaintea ei/obişnuit cu bubuiturile neregulate/ale timpului interior" (*Tragedie în timp de pace*).

Omul se poate întâlni înlăuntrul său cu veşnicia: „Împărăția lui Dumnezeu se află înlăuntrul vostru" (Lc. 17,21). Cel ce crede în Hristos Dumnezeu se mută din „moarte", adică din viața aceasta, la Viață (In 5, 24). „Învierea vieții" sau „Învierea osândirii" încep încă din viața acesta. Dumnezeu nu doar promite viață veşnică, ci ne dă şi posibilitatea de a gusta „arvuna nemuririi".

„Căci nu participi la stricăciunea sau murdăria noastră,

ci-mi comunici curățenia Ta nestricăcioasă, Cuvinte,

şi speli murdăria răutăților mele

şi cureți urâciunea inimii mele

şi subțiezi grosimea răutății.

Aşa mă faci lumină, pe mine cel mai înainte întunecat

şi mă faci frumos când suntem amândoi.

Mă scalzi în lumina nemuririi

şi mă minunez şi îmi ard cele dinlăuntru

dorind să mă închin Ție însuți.

Şi când cuget la aceasta, nevrednicul de mine,

o, minune, Te aflu în mine:

petreci, Te mişti în mine, îmi grăieşti

şi mă faci atunci fără glas,

copleşit de slava Ta neapropiată."

(Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnul 20*, în Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Stăniloae, *Studii de teologie dogmatica ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova 1991, p.428-429)

Timpul interior poate descompune mişcările din afară, urmărindu-le cu încetinitorul, dilatând clipele: „Clipă de clipă/ se lunecă calm, calm in aer pieziş/ Susținută de aerul ce o poartă într-un sărut/ şi câte ere trec, privesc frunza de aur roşiatic/ Aprinsă de soare, coborând înspre apa care ştiu că e neagră" *(Întâlnire cu timpul devreme toamna).*

Sentimentul iubirii dilată clipa trăirii şi poetul devine mai liber, respiră adânc în ritmul stelelor: „Stelele, capete fără trupuri,/ mă iubeau, lunecând simultan/ pe-o secundă cât ora, pe-o oră de-un an" *(Visul unui nopți de iarnă).*

Ideea efemerității vieții, a scurgerii timpului pare să fie o certitudine pentru marii scriitori: „Nu avem timp./ Pare că este şi nu mai este./ Pare că aleargă şi a alergat." (Ritm, de N.Stănescu) Sau: „Mereu cerşim vieții ani mulți aşa-n neştire/ Ne

plângem de piericiunea noastră." (*În dulcele stil clasic,* V.Voiculescu).

Probabil de aici şi nevoia de a căuta refugiu din conştientul omului în natură. E o atitudine eminesciană. În natură, parcă geniul se amăgeşte, având impresia ca scurgerea timpului individual intră în ritmul universal al elementelor veşnice. A devenit atât de sensibilizat încât gustă plăcerea eternităţii. Oprirea este totuşi iluzorie. Ideea integrării omului în circuitul universal apare şi în balada „Miorița" şi în poezia „Mai am un singur dor", de M.Eminescu. „Nu de moarte mă cutremur/ Ci de veşnicia ei."

Nu moartea ci eternitatea, prin integrarea sa în circuitul elementelor dorea şi Eminescu. O cugetare profund creştină. Moartea veşnică este redată în Noul Testament prin expresiile „învierea osândirii" (In 5,29) şi „moartea cea de-a doua" (Apocalipsa 20,14).

Dorința de integrare în natură, la marii creatori, e motivată de suprasolicitarea individului în societate, de banalităţi raportate la unitatea de timp care apar tot mai respingătoare. În momentul actual suntem tot mai absorbiți de nimicuri, de banalități, care vizează corpul nostru, existența lui pe pământ, banalități care ne obosesc.

N. Stănescu aspiră la condiția ne-omenescului care îşi justifică existența prin simpla autohtonizare în natură, fără a mai avea nevoie de a-şi conştientiza trecerea prin timp. Aspiră la o viaţă fără timp, caută o altă condiție a firescului „depăşit". Omul se poate suprapune elementelor vii din natură, resimțindu-se în devenirea şi redevenirea lor. Este tot o atitudine tragică a omului care se consideră marcat de un destin implacabil.

În teologia creştină întâlnim „raţiunile dumnezeieşti" în orice lucru creat de Dumnezeu (Sf. Grigorie Teologul şi Sf. Maxim Mărturisitorul). Omul curăţit de patimi poate să simtă aceste „raţiuni" şi să le aducă împreună cu sine la Cel ce le-a dăruit spre folosul şi mânturirea lui.

„Trăiesc în numele frunzelor, am nervure/ Schimb verdele pe galben/ Şi mă las pierit de toamnă/ Trăiesc în numele păsărilor/ Dar mai ales numele zborului/ Cred că au aripi, dar ele nu se văd/ Totul pentru pierit de toamnă/ Trăiesc în numele păsărilor/ Dar mai ales în numele zborului/ Cred că am aripi, dar ele nu se văd/ Totul pentru zbor" *(A şaptea elegie).*

Cu toate acestea, omul, deşi amestecat cu obiectele până la „sânge" *(A treia elegie)* le stârneşte prin prezența sa ca inteligență: „totul pentru a îmbrăţişa/ amănunţit, totul/ pentru a pipăi nenăscutele privelişti/ şi a le zgâria/ până la sânge/ cu o prezență" *(A şaptea elegie).*

Bănuim că poetul a fost însetat de revelații adevărate care să vină de la Dumnezeu pentru ca el, poetul, să poată pătrunde în universuri imaginate de omul superior, credincios.

Dilatarea timpului face clipele „mari ca nişte lacuri/ de câmpie, pe care nu mai conteneam traversându-le" *(Cu o uşoară nostalgie).*

Pe de altă parte, atitudinea omului faţă de timpul trăit contează moral, fiecare clipa este mai concentrată dacă este activă, mai grea, mai rotunjită în sine, de aceea pare mai puțină decât „o clipă pironită" de inerția pasivă, când „Umbra de mi-aş ține-o doar o clipă pironită, s-ar umple de ferigi, de bălării" *(Sunt un om viu).*

În viaţă, clipele grele de înțelesuri, mereu altele definesc identitatea individului. Timpul înlesneşte acea înfăţişare a omului către sine, în care el, omul, nu rămâne niciodată acelaşi în momente diferite. Astfel se conturează în timp spirala identităţii: „Da, odată mă aflam acolo, iar acum/ Tocmai am visat, simțind dureros, că sunt/ Din nou acolo, dar dacă/ Trebuie, o ştiu din surse sigure că/ Acolo nu mai e acolo,/ Trecând prin timp în Altceva" *(Identitate şi motiv de rugă).*

În poezia lui N.Stănescu, această mişcare, realizată însă în plan filozofic, poate deveni reversibilă:

„ (...) am atins/ pe *Altceva*, pe *Altcineva*, pe Altunde/ care ştiindu-mă, m-au respins." (*A treia elegie* , V Contemplare)

Sinele poetic neagă mutația definitivă în absolutul spiritual care îl ajută numai să se inspire. Deci „acolo" rămâne din punct de vedere spațial pe axa orizontală: el îşi schimbă poziția pe axa verticală, pe masură ce înaintează în timp, constituind, astfel, o soluție spiralei şi devenind un „altceva", un „altcineva" sau un „altunde".

Pentru N. Stanescu curgerea lineară, ireversibilă a timpului înseamnă succesiunea de gene-

rații, „femeia născând femeie/ una din alta, alta din toate" *(Grosimea pământului)* succesiune mult mai complexă daca e privită istoric „Totul e plin de strămoşi/ Care ne țin pe umerii lor victorioşi,/ Mă uit la mine, mă uit la tine/ şi văd pomii pe car-i vom ține/ crescuți în pământul de deasupra şi viitor,/ care acum e numai nor/ peste trupurile noastre vii/ de strămoşi ai celor care vor fi" *(Grosimea pământului).*

Sensul vieții este, deci, unul singur, pentru că „Inima nu poate fi întoarsă ca un ceas/singura direcție e înainte /Singurul cuvânt care aminteşte de trecut/este cuvântul *urmați-mă" (Oase de oameni-eroilor de la Mărăşeşti).*

Mişcarea circulară, cea care măsoară şi timpul omenesc este „rotirea" pământului ca o piatră/ Rotirea secundei ca o piatră/ (Ca o piatră), aşa cum ciclice devin procesele naturale: (...) somnul, şi râul, şi cursul sângelui/ Sunt mişcări ca un singur munte/ *Şi tot ce curge îşi găseşte sfârşitul în propriul său izvor"(Cântec de leagăn: în ritmul somnului).* Imaginea e foarte asemănătoare cu aceea din creația lui Blaga.

„La obârşie la izvor/ nici o apă nu se-ntoarce/ decât sub chip de nor/ La obârşie la izvor/ nici un drum nu se-toarce/ decât în chip de dor/ O! drum şi ape, nor şi dor/ ce voi fi când m-oi întoarce/ la obârşie la izvor?/ Fi-voi dor atuncea? Fi-voi nor?" *(Cântecul obârşiei).*

Spirala vieții s-a constituit în concept stănescian, echilibrul acestei spirale, este, însă, fragil şi poate pentru că porneşte din neunde şi se sfârşeşte în neunde. Poetul doreşte comunicarea cu „Necuvintele".

Pentru poetul român „cunoaşterea nu poate fi decât sferică, structura umană nu are, în mod natural posibilitatea unei cunoaşteri sferice. Sensul cunoaşterii este ideea absolută. Structura umană nu are, în mod natural posibilitatea unei cunoaşteri sferice. Sensul cunoaşterii este ideea absolută. Structura umană nu îngăduie decât idei structurate." *(Logica ideilor vagi)*

Poetul ar dori să înlăture acest handicap printr-o reorganizare a spiralei desfăşurării temporale:"Vor veni timpuri minunate/ (...) când/ Şirurile celor care au fost/ Se vor uni cu cei care sunt./ (..) Omul! De câte trupuri are nevoie/ Ca să se poată hrăni până la capăt/ Din sfera aceasta instabilă!" *(Recele echilibru al stelelor).*

Nevoia de sfericitate a lui Nichita Stănescu traduce nevoia omului de perfecțiune.

Luptând să-şi împlinească timpul existenței, se pare că Nichita Stănescu l-a pus să ritmeze în pulsul său propriu, sau în ritmul epocii sale. Problema timpului la acest mare poet este problema devenirii omului în atemporalitatea sinelui, naturii sau istoriei.

Dacă Eminescu denumea viața *„clipă suspendată",* la N. Stănescu întâlnim expresia *„clipa zburătoare".* Gândirea la cei doi poeți e identică, metaforele diferă doar formal.

Timpul va confirma sau infirma o idee pe care ne permitem s-o enunțăm: N. Stănescu rămâne cel mai valoros poet al perioadei în care trăim. S-a dovedit erudit în cunoaştere, preluând creator esența valorilor: Eminescu, Blaga, Arghezi. A avut puterea să dialogheze cu ceea ce încă n-a trecut prin momentul facerii. Numai la el am auzit de *necuvinte*, de *neunde*. Numai el visează acel *laser lingvistic* care să penetreze realitatea banală. Dorea, probabil, să ucidă timpul; ca pământean n-a reuşit, acesta l-a răpus la 50 de ani. Va rămâne nemuritor prin ceea ce a creat. A închis frumosul, l-a zăvorât cu multe lacăte. Aceste comori vor deveni bunuri ale noastre prin munca multor istorici sau critici literari care vor cuteza să-i comenteze opera.

Ideea de timp are un loc de frunte şi în literatură religioasă. În Sânta Scriptură şi în scrierile Sfintilor Părinți se precizează că există mai multe fețe ale timpului.

Înainte de începerea sfintei Liturghii preotul săvârşeşte o rânduială de rugăciune numită „luarea vremii" sau intrarea în „timpul" lui Dumnezeu. Această rânduială se petrece înaintea iconostasului. Sf. Altar reprezintă ziua a opta, ziua cea neînserată, Veşnicia. În acest cadru liturgic Dumnezeu este Cel care lucrează pentru noi. Se observă acest adevăr din dialogul ce are loc între preot şi diacon. Diaconul se adresează preotului zicând: „Vremea este să lucreze Domnul, binecuvintează părinte!".

Sfânta Liturghie este de altfel o „călătorie a Bisericii în dimensiunea Împărăției cerurilor"

(Al. Schmemann, *Pentru viaţa lumii. Sacramentele şi Ortodoxia* , traducere din limba engleză de Pr. prof dr. Aurel Jivi, Editura I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2001, p. 28).

Dacă privim cu atenţie slujbele Bisericii putem observa că acestea îl cheamă pe creştin să participe la întreaga „istorie a creaţiei şi mai apoi a mântuirii lumii prin Fiul lui Dumnezeu. Participarea creştinului la viaţa liturgică a Bisericii este cea care „îl face pe om să se simtă totodată anonim şi adânc personal, să se simtă ridicat la potenţa maximă a omeniei lui. Dacă misticul sau înţeleptul sunt fericiţi sau cel puţin plini de sens, e pentru că ei au găsit secretul să trăiască realitatea sub perspectiva unei permanente sărbători" (Vasile Băncilă, *Duhul Sărbătorii*, Ediţie îngrijită de Ileana Băncilă, Ed. Anastasia, Buc, 1996, p. 57).

În viaţa monahului, dar şi în viaţa creştinului în general timpul este întotdeauna marcat de sărbătoare, de rânduiala de rugăciune. În cartea numită *Ceaslov* găsim rânduiala celor şapte Laude ale Bisericii prin care timpul acesta este transfigurat, este raportat mereu la Veşnicie, spre care se îndreaptă. Vremea vieţii noastre capătă sens doar în comuniune cu Dumnezeu.

La Sfânta Liturghie auzim de trei ori repetându-se cererea: „Ziua toată, desăvârşită, sfântă, în pace şi fără de păcat, de la Domnul să cerem". Avem aici modalitatea în care putem ancora timpul nostru în Veşnicie, în Ziua cea neînserată a Împărăţiei. În Sfânta Liturghie, Dumnezeu se pogoară ca să ne umple de sens existenţa, ca să ne sfinţească. Din acest motiv creştinul pleacă întotdeauna de la biserică mai bogat, mai plin de viaţă, mai luminos.

Dumnezeu este Cel ce a creat timpul care începe odată cu lumea creată. Timpul reprezintă „scara întinsă de la eternitatea lui Dumnezeu, pusă la dispoziţia mea, după măsura mea, printr-o lucrare a lui Dumnezeu la nivelul meu..." (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Ediţia a doua, E.I.B.M.BOR., Buc., 1996, p. 128).

Remarcăm marea grijă pe care trebuie s-o aibă omul pentru a folosi timpul aşa cum este voia lui Dumnezeu cu scopul de a câştiga Împărăţia Tatălui nostru.

Cugetarea şi „memento mori", care apar ca motto în lucrare, devin îndemn spre cumpătare, îndemn spre cunoaştere duhovnicească permanentă. Toată viaţa să fim neobosiţi pentru a ajunge la pocăinţa noastră, să gătim sufletul pentru împărăţia care a fost pregătită de Domnul pentru cei cu adevărat credincioşi.

Să avem râvna necesară ca în această viaţă efemeră să ne îndumnezeim, să călătorim în această vale a plângerii pe căile Domnului simţind fericirea adevărată în sufletul nostrum, fericire pe care ne-o poate asigura numai darul lui Dumnezeu.

În cap. 1 din Ecclesiast intitulat „Zădărnicia a tot ce-i omenesc" se menţionează: „Văzut-am toate

lucrurile/ Case se fac sub soare/ şi iată toate sunt deşertăciune/ şi vânare de vânt" (Eccl. 1,14). „Mi-am sporit bunurile/ mi-am zidit case/ mi-am sădit vii,/ mi-am făcut grădini şi livezi/ şi am sădit în ele tot felul de pomi roditori,/ mi-am făcut iezere, ca să ud din ele dumbrava purtătoare de lăstari/ avut-am servi şi slujnice.../ mi-am adunat argint şi aur/ şi avuţiile regilor şi ale ţărilor... (Eccl. 2, 4-8).

Solomon enumeră apoi, amănunţit, toate bunurile, care i-au adus faima de „rege al regilor" neegalat în slavă şi putere. El a constatat că aceste bunătăţi lumeşti nu-l satisfac decât pentru timp scurt, devin apoi povară pentru viaţa omului.

„Astfel am urât viaţa:/ căci fapta săvârşită sub soare mi-a fost răutate asupra-mi;/ aşa că toate sunt deşertăciune şi vânare de vânt" (Eccl. 2,17).

Concluzia înţeleptului Solomon este univer-

sal valabilă pentru om: nu goană în zadar pe acest pământ, „goană nebună", ci înțelepciunea, cumpătarea în viață, să fim în măsură să aducem, să adunăm, să sporim „comori" în cer, comori neperisabile pe care furii nu le fură, molia şi rugina nu le degradează.

„El îi dă înțelepciune/ şi cunoaştere şi veselie;/ iar celui păcătos îi dă nevoința de a umbla să adune/ pentru ca să-i dea celui ce-i place lui Dumnezeu;/ iată că şi aceasta-i deşărtăciune şi vânare de vânt" (Eccl. 2,26).

Însuşi Solomon ajunge la concluzia că a țintit „ținta nebună".

„Iată m-am umplut de slavă/ şi i-am întrecut în înțelepciune/ pe toți cei de dinaintea mea în Ierusalim,/ şi inima mea a văzut multă înțelepciune şi ştiință,/ Şi inima mi-am pus-o să cunoască înțelepciunea şi cunoasterea,/ zicerile şi stiința de a pricepe,/ şi iată că şi aceasta-i *vânare de vânt*" (Eccl. 1,16-17).

Proorocul Isaia în capitolul 40, 7-8 „Profeția supra Înaintemergătorului" conchide: „Tot ce e trup e iarbă/ şi toata slava omului e ca floarea ierbii;/ iarba s-a uscat/ floarea s-a scuturat,/ dar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac".

Cugetarea aceasta o întâlnim şi la Iov, unul din valoroşii drepți ai Vechiului Testament, cel care a fost: bogat, puternic, neprihănit ajungând sărac, bolnav, repudiat de cei din jur: „Gol am ieşit din pântecele mamei mele,/ gol mă voi întoarce-n matca mea/ Domnul a dat, Domnul a luat/ cum i-a placut Domnului, aşa a făcut "(Iov 1,21).

Ideea reieşită clar din cele două citate de mai sus o întâlnim şi într-o cugetare legendară populară care se refera la Alexandru Macedon, care cucerise faima omenească supremă prin luptă. Înainte de a muri cere celor din jur să-i aşeze corpul neînsuflețit într-un sicriu de aur (semn al măreției lumeşti), mâinile să-i fie scoase afară din sicriu, palmele întinse. Suveranul „lumii" dorea să sugereze ideea că om fiind nu vei duce din lumea aceasta nimic.

Concluzia firească este: „încercați să vă adunați comori în cer" (Mt. 6,20)

Psalmistul David cugeta astfel la viața omului: „Iată, Tu mi-ai făcut zilele ca pasul de-o palmă/ şi ființa mea ca o nimica înaintea Ta./ Da, toate sunt deşarte, fiece om care trăieşte;/ da, omul trece ca un chip în oglindă,/ vai, în zadar se tulbură;/ adună comori si nu ştie pentru cine le strânge" (Ps.38, 7-10)

Părintele Virgil Gheorghiu rezumă minunat viața creştinului în lume şi implicațiile profunde pe care le are viața celui mai simplu om de pe pământ: „Viața creştinului începe odată cu crearea primului om. Istoria lumii face parte integrantă, inseparabilă, din viața personală a fiecărui individ, a oricărui creştin. Viața unui om nu poate să fie localizată într-un singur spațiu şi într-un singur timp. Pentru a face biografia unui om – fie el atât de mic pe cât eram eu în acea epocă – , trebuie început prin abolirea noțiunilor de timp şi de spațiu, care ne separă. Orice creştin este contemporan cu primul om şi cu toți oamenii din toate timpurile şi din toate pământurile locuite. Nici un creştin nu este singur pe lume. Nici un creştin n-a trăit, nu trăieşte şi nu va trăi niciodată singur, într-o singură epocă, într-un singur timp şi într-un singur loc. Un creştin trăieşte în toate timpurile prezente, trecute şi viitoare, simultan, şi acesta oriunde există oameni. Istoria oricărui creştin este istoria completă a lumii, cu cele şapte zile ale creației şi cu cea de-a opta zi, cea a noii zidiri, înfăptuită prin Înviere."(Virgil Gheorghiu, *Memorii*, Traducere de Sanda Mihăescu-Cîrsteanu, Editura Gramar, Buc. 1999, pag. 100-101)

Realitatea timpului pe care îl trăim este dată de legătura între ființele personale. „Numai ca interval şi deci ca legătură între persoane şi în ultimă analiză între persoana umana şi Cea dumnezeiască, timpul este real şi prin aceasta, pozitiv, progresiv şi creator, ca înaintarea persoanei în unirea vieții sale cu viața celorlalți şi cu viața infinită a lui Dumnezeu" (Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, pag. 134)

Creştinul se simte împlinit când iese din „timpul" său şi intră în „timpul" lui Dumnezeu, adică în timpul litrugic, unde întreaga existență este transfigurată. De aceea la sfârşitul fiecărei Sfinte Liturghii el aude cuvintele: „Cu pace să ieşim!". Prin acestea este îndemnat să ducă în lume, în timpul său binecuvântarea lui Dumnezeu, care îl face să nu mai fie singur, care îi deschide ochii spre a privi frumusețea tuturor făpturilor lui Dumnezeu.

Cultura profană și viața creștină

Asociația Studenților Creştin-Ortodocşi din România a organizat în aprilie conferința cu tema „Atitudinea Sfinților Părinți față de cultura epocii lor”, susținută de Preasfințitul Varlaam Ploieşteanul.

Alina Ioana Dida

În introducere, Preasfințitul Varlaam a remarcat interesul scăzut al generației de azi față de cultură în general şi față de vehiculul ei principal: cartea scrisă. Metaforic vorbind, „suntem ultima generație care citeşte“; iar creştinii tineri, cu viață religioasă, au o atitudine rezervată față de cultura profană. Ei nu sunt primii creştini din istorie încercați de acest sentiment; toți creştinii au interacționat cu cultura profană a vremii lor. La naşterea creştinismului, umanitatea avea deja un tezaur de cultură şi de civilizație, lumea era foarte evoluată din punct de vedere cultural, artistic şi al civilizației materiale. În această lume Biserica a venit cu o învățătură nouă, ce are „elemente comune cu gândirea profană, antecreştină“.

PS Varlaam Ploieşteanul

Noutatea cu care venea Biserica a produs tensiuni între ea şi lumea de atunci. La venirea lui Hristos existau instituțiile sclaviei şi ale politeismului; oamenii erau foarte diverşi (liberi, sclavi, cu anumite drepturi etc.), iar ierarhia socială respecta principiul subordonării. Femeile, copiii, străinii, bolnavii, oamenii fără performanțe etc. făceau parte dintr-un grup inferior, asupra căruia alți oameni, recunoscuți ca superiori, aveau drept de viață şi drept de moarte. Politeismul, bază a unității Imperiului, consta în acceptarea tuturor religiilor pentru a câştiga simpatia popoarelor cucerite şi a le asimila mai uşor. După fiecare victorie, în forumurile din Roma se adăugau altare pentru noile divinități. Libertatea religioasă asigura coeziunea spirituală a Imperiului.

Creştinismul aducea ca învățătură nouă egalitatea între oameni *(frați întru Hristos)*, deci egalitatea socială. Imperiul Roman avea ca instituții de stat sclavia şi politeismul; cultul împăratului deținea rolul central pentru religia politeistă a Imperiului, iar Roma nu putea exista fără sclavi. Inițial creştinismul nu a fost perceput ca pericol de către statul roman. Convertiții făceau parte din „categorii marginale“, dar ei învățau că Dumnezeu este transcendent lumii. Împăratul era contestat în atributul divin, arogat de câteva secole, iar autoritățile au început să se teamă că noua credință este un ferment ce riscă să producă o revoluție socială şi să dezorganizeze Imperiul.

Creştinii condamnau politeismul, inclusiv divinitatea împăratului, ceea ce a dus la conflictul dintre Imperiu şi Biserică şi la persecuții; zeci de mii de creştini au fost executați pentru că nu au

vrut să renunțe la credința lor.

Oamenii de cultură păgâni au reacționat cu întârziere; pentru ei, creştinismul era doar o nouă sectă dintr-o provincie periferică a Imperiului, una între alte mişcări mesianice din Israel. Când Biserica a început să se răspândească în Europa continentală, unii filosofi au încercat să combată noua credință.

Preasfințitul Varlaam a făcut un scurt istoric al polemicii dintre filosofii păgâni şi teologii creştini.

În anul 180 după Hristos, Celsus scria lucrarea *Cuvânt adevărat*, în care aducea argumente logice din filosofia păgână, de ordin rațional, împotriva creştinismului. Influența nefastă a lucrării a fost atenuată abia după 80 de ani, când Origene din Alexandria a scris *Contra Celsus*. În secolul al IV-lea Iulian Apostatul, în lucrarea *Contra galileenilor*, îi ironiza pe creştini, pe care îi considera o sectă.

Părinții Bisericii nu au fost refractari la cultura lumii acesteia. Ei au avut o atitudine consecventă cu a Sfântului Apostol Pavel, care predica în fiecare zi în sinagogă pentru iudei şi pentru credincioşi (cei care se botezaseră), dar şi în piață[1], pentru păgâni. Atenienii au intrat în polemică cu Sfântul Pavel, pe care îl numeau „semănător de cuvinte" şi care le vorbea de „Dumnezei străini". Ei l-au invitat în Areopag, pentru a le prezenta „credința sa". În *Faptele Apostolilor*, în care e relatată şi misiunea Sfântului Pavel la Atena, vedem că dialogul dintre acesta şi filosofii atenieni a fost foarte civilizat; ceea ce nu au putut accepta filosofii raționalişti a fost învierea.

Calea dialogului a fost urmată şi de Părinții Bisericii, în cei 300 de ani de adversitate dintre Imperiul Roman şi Biserică.

Preasfințitul Varlaam a continuat cu prezentarea Părinților Apostolici, scriitorii creştini de până la a doua jumătate a secolului al II-lea, ce au creat o literatură simplă şi spirituală, pastorală şi misionară, dintre care îi amintim pe Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful, Hermias, Tertulian, Sfântul Dionisie Areopagitul. Aceştia erau oameni ce veneau în Biserică cu o cultură bogată, pe care o datorau civilizației păgâne. Unii erau enciclopezi; cunoşteau tot ceea ce reuşise să descopere şi să creeze mintea omenească, iar revelația Noului Testament se întâlnea astfel cu noțiunile acumulate de ei. Ei au găsit elementele compatibile cu revelația, pe care le-au pus în slujba Bisericii.

Apologeții, cei ce luau apărarea creştinilor persecutați, solicitau clemență autorităților şi răspundeau acuzațiilor aduse la adresa lor; ei proveneau din rândul păgânilor şi cunoşteau cultura profană din interior. Una din acuzațiile aduse creştinilor era cea de *ateism*, deoarece creştinii refuzau să se închine la idoli şi nu-l recunoşteau pe împărat ca persoană divină. Apologeții arătau că adevarații credincioşi sunt creştinii întrucât ei au revelația adusă de Fiul lui Dumnezeu, iar cei necredincioşi sunt păgânii, ce se închină la idoli (fenomene ale naturii, animale, astre etc.). Păgânii sunt cei care neagă existența unui Dumnezeu pur spiritual.

Apologeții foloseau foarte rar în scrierile lor argumente din Scriptură. În rândul apologeților se aflau jurişti, poeți, scriitori, dramaturgi, filosofi.

În secolele al II-lea şi al III-lea elementele culturii profane ajung să fie asimilate în măsura în care evidențiau sau proclamau adevărul.

Preasfințitul Varlaam a vorbit pe larg despre doi membri ai Şcolii Catehetice din Alexandria: Clement Alexandrinul şi Origene. În lucrările dedicate păgânilor, interesați să cunoască noua credință, ei s-au folosit de scrierile filosofilor necreştini – texte ce confirmau ce spunea Scriptura.

Una din problemele ridicate era: cum au ajuns păgânii să emită teorii în armonie cu revelația divină? Chipul lui Dumnezeu în om explică universalitatea sentimentului religios. Există o revelație ancestrală, supranaturală, întrucât rațiunea este iluminată de prezența lui Dumnezeu.

Cel mai idealist filosof precreştin a fost Platon. Pornind de la el, Şcoala Alexandină[2] a dezvoltat teoria *Logosului*, ca suprarațiune universală, ce poate inspira pe om să elaboreze lucruri conforme cu adevărul. Sf. Iustin Martirul vorbise în secolul al II-lea de *Logos spermaticos*[3], care le-

1 Aici *piață* are înțelesul de spațiu al oamenilor de cultură din Atena, unde aceştia purtau dialoguri.

2 Filon din Alexandria a introdus conceptul elenistic de Logos.

3 *Semințe ale Logosului* (lat.).

a permis filosofilor să cunoască, „în parte“, adevărul înainte de Hristos. Ideile platoniciene i-au influențat pe Sf. Ioan Damaschin şi Maxim Mărturisitorul.

Preasfințitul Varlaam a continuat să ne vorbească despre un alt filosof „apropiat de creştinism“, Aristotel, simpatizat mai ales în Apus. Sf. Ambrozie, episcop al Mediolanului, l-a numit „creştin înainte de Hristos“. Aristotel a influențat teologia occidentală până în Evul Mediu târziu; un exemplu este filosoful şi teologul Toma d'Aquino.

Părinții Bisericii au apreciat foarte mult Şcoala Stoică; ea propovăduia o morală foarte sobră, prin care la fericire se ajunge prin instruirea minții, bunătate sufletească şi cultivarea virtuților. Tratatul de *Morală* al lui Epicur, foarte asemănătoare cu cea creştină, a fost preluat o sută de ani mai târziu de Nil Ascetul, care a făcut o serie de modificări în text şi l-a transformat într-un manual de etică pentru călugări.

Monahismul era considerat adevărata filosofie – filosofia înduhovnicită.

Odată cu declinul şi închiderea şcolilor din Alexandria (în secolul al IV-lea) şi Atena (în secolul al V-lea) se stinge ideea de filosofie păgână. Cel mai important capitol al culturii vechi, profane, fusese filosofia.

Mulți filosofi convertiți în secolele II-IV vor recunoaşte că adevărata filosofie este credința creştină – „unica filosofie adevărată şi folositoare“ pentru pacea sufletului, cum o numea Sf. Iustin Martirul.

Edictul lui Constantin cel Mare, din 313, a dus la refacerea relației dintre stat şi Biserică, la „împăcarea culturii profane cu gândirea creştină“, ce nu a fost întotdeauna perfectă. Imperiul Bizantin şi-a elaborat politica de stat ca o *simfonie* între puterea seculară (împăratul/guvernul, ce purtau gija materială a poporului) şi cea sacerdotală (Patriarhul/Biserica, ce aveau ca misiune îngrijirea lui spirituală).

Secolele al IV-lea şi al V-lea au reprezentat epoca de aur a literaturii creştine, când teologii creştini au acumulat elemente ale culturii şi filosofiei păgâne, printre care terminologii, categorii etc. Părinții Bisericii au elaborat un sistem dogmatic coerent, pentru a răspunde provocărilor aduse de erezii. După Sinodul din 553, în care au fost condamnate învățăturile lui Origene, printre alții, literatura creştină a intrat într-un „uşor declin“, iar autorii culturii profane au început să fie folosiți mai rar.

PS Varlaam ne-a vorbit pe larg despre opera Sfinților Vasile cel Mare, Grigore de Nyssa, Grigore de Nazianz, Ioan Gurădeaur şi Chiril al Alexandriei.

Declinul păgânismului şi al filosofiei acestuia a durat până în secolul al VI-lea, când ele nu au mai produs nimic; filosofia lumii cunoscute a devenit predominant creştină. La acest subiect PS ne-a povestit o anecdotă din viața sa de student; supărat că la seminariile de latină se studiază numai texte din Fericitul Augustin, un politruc a întrebat de ce nu sunt folosiți şi scriitorii profani din secolul V; „pentru că nu există texte profane din acel secol“, i s-a răspuns.

Creştinul modern înțelege şi tolerează orice formă de cultură. Mijloacele moderne şi profane de comunicare au stârnit inițial emoție printre cei neinformați, dar *impactul pozitiv al radioului şi televiziunii în viața creştinilor,* mai ales a celor ce au diferite probleme (timp, boală, bani pentru deplasare), este incontestabil. *Credința creştină adevărată duce la maturitatea ce ne conferă libertatea de a accesa orice sursă de informație.* Orice lucru creat de om poate fi de folos, iar porunca bisericească „a nu citi cărți eretice“ se adresează celor ce nu au o formare creştină suficientă: nu frecventează biserica, nu au „un sfătuitor într-un duhovnic bine pregătit“ şi nu pot discerne între bine şi rău, între frumos şi urât – a încheiat PS Varlaam.

Sfinții din timpul comunismului sunt asemeni celor din primele veacuri

În cea de-a doua parte a conferinței, PS Varlaam a răspuns întrebărilor celor din sală.

Există o cultură care poate duce la pierderea lui Dumnezeu, dar şi o cultură ce ne condamnă la a nu-L cunoaşte pe Dumnezeu. Pentru un student, care este cale de a avea o cultură temeinică?

Preocupările coerente (lecturi, frecventarea Bisericii, spovedania) duc la maturitatea duhovnicească. Avem libertatea de a ne feri de cultura

răului. Papa Ioan Paul al II-lea vorbea, încă din secolul al XX-lea, de „cultura morții", caracteristică vremii noastre. Elementele culturii răului ne pătrund în casă şi fără voia noastră; aproape că nu mai poți evita răul. Pentru a putea rezista la agresiune să citim din sfintele Scripturi, să ne alegem prietenii, conform proverbului *prieteniile rele strică obiceiurile bune*, să mergem la biserică cu o anumită regularitate, să dialogăm cu preotul, să căutăm în cărțile religioase pentru a găsi cum vrea „să ne îndrepte Dumnezeu".

Sfinții de azi trec prin aceleaşi încercări ca cei din alte veacuri?

Sfinții ultimelor zile se numesc doar mormonii. Nu ştim care sunt sfinții de azi: Dumnezeu îi va descoperi, iar posteritatea îi va confirma. Primii creştini se numeau sfinți, când etosul religios era foarte mare. Nu văd de ce oameni din secolul XX, cum sunt cei care au trecut prin fenomenul Piteşti sau prin reeducarea de la Aiud, ar fi suferit *alt fel* de chinuri decât mucenicii primelor secole. Societatea evoluează, dar dificultățile pentru un creştin rămân aceleaşi, *în sine*.

Ce cărți laice ne recomandați? Ce personalitate v-a marcat studiile universitare?

În facultățile cu alte profile (literatură, istorie) există un număr mare de teme ce privesc gândirea şi spiritualitatea creştină. Putem consulta bibliografia lor. Pe de altă parte, sunt autori laici ce au avut o tematică pur religioasă. Este păcat că astăzi se citeşte foarte puțină poezie; ea redă un adevăr, dar produce şi emoție şi stimulează dezvoltarea limbajului. Acum fondul de cuvinte se împuținează prin folosirea SMS-urilor. Unii autori ai primelor secole, pentru a-şi face răspândi mai rapid învățăturile greşite, şi-au scris lucrările în versuri; astfel ofereau şi plăcerea citirii unui text frumos.

Religiozitatea nu e doar rațiune, ci şi faptă, care e mai importantă. Artele s-au născut din motive religioase: muzica pentru a-L slăvi pe Dumnezeu, arhitectura – pentru a-I construi temple, poezia – pentru a vorbi despre El etc. Religia se adresează mai întâi sufletului şi apoi rațiunii.

Dintre autorii care l-au influențat, PS Varlaam i-a amintit pe Nichifor Crainic, Eugen Ionescu, Mircea Florian, Mircea Vulcănescu şi Petru Dimitriu.

Cum putem să-i ferim pe copii de răul propagat în şcoli? Şcolile administrate de Biserică pot fi o soluție?

Înființarea şcolilor confesionale rămâne dificilă în România. Deocamdată avem grădinițe şi câteva clase de gimnaziu la seminarii; la curricula obligatorie se adaugă ore de religie, cu materie mai consistentă decât cele din şcolile obişnuite.

Ce rol au în societate tinerii ortodocşi, care au dobândit maturitatea duhovnicească?

Măcar pe „unii să încercăm să-i dobândim". Ne dorim o societate românească eminamente creştină, aşa cum a fost cândva; o putem obține prin exemplul nostru personal, prin misiune, dar trebuie să ținem cont că unanimitatea nu există. Diversitatea rămâne; a avea viață religioasă e un act de libertate. Cei cu preocupări asemănătoare trebuie să se consolideze în grupuri. Vechea vorbă *„o parohie, un sat"* trebuie să exprime o realitate.

E nevoie de adaptarea discursului teologic la (post)modernitate?

Biserica a avut întotdeauna un discurs modern. E nevoie de adaptarea lui la nevoile şi realitățile societății de azi. În scrierile Sfinților Părinți este folosit modul de comunicare ale vremii, retorica.

Ce părere aveți de măsurile cu caracter distructiv, moral şi material, din cadrul reformei din România?

Proiectele de legiferare a prostituției, de impozitare a Bisericii, precum şi încercările de a scoate icoanele din şcoli au fost respinse. În România stăm mai bine ca în alte țări; între autoritățile publice şi Biserică au loc consultări şi trebuie să ținem cont de faptul că reformele economice sunt dictate şi de condițiile din lumea întreagă.

Divina Comedie a lui Dante Alighieri

în noua versiune românească a lui Răzvan Codrescu

Pînă acum, toate cînturile traduse de mine din Divina Comedie *(cele 34 de cînturi ale* Infernului *şi 21 de cînturi din* Purgatoriu*) au apărut în premieră în paginile revistei* Puncte cardinale*. Cum publicaţia sibiană şi-a încetat apariţia cu numărul dublu din noiembrie-decembrie 2010, cînturile traduse de acum înainte vor pe blogul meu (http://razvan-codrescu.blogspot.com/) şi în ROST. (R.C.)*

DANTE, «PURGATORIUL», CÎNTUL XXII

În brîul al cincilea, printre zgîrciţi şi risipitori, Dante şi Vergiliu întîlnesc umbra lui Staţiu (deşi Dante, ca majoritatea contemporanilor săi, îl confundă cu retorul „tuluzan" Lucius Statius Ursolus, din vremea lui Nero, aici e vorba de poetul Publius Papinius Statius, autorul poemelor *Tebaida* şi *Achileida*, ultimul neterminat, născut la Neapole şi trăitor în vremea lui Domiţian), care tocmai şi-a împlinit ispăşirea şi stă să urce spre cer. După ce, în Cîntul XXI, Staţiu făcuse plecăciune dinaintea Marelui Mantovan, pe care-l socoate maestrul său într-ale poeziei şi căruia mărturiseşte că ar fi rîvnit să-i fi fost contemporan, cei doi poeţi antici îşi continuă dialogul, în timp ce urcă împreună, cu Dante pe urmele lor, spre brîul al şaselea. Autorul *Tebaidei* mărturiseşte că s-a convertit în taină la creştinism şi datorită profeţiilor vergiliene. Autorul *Bucolicelor* (pomenite în text – v. 57) îi dă veşti lui Staţiu despre cîteva mari personaje (istorice sau mitologice) ale Antichităţii, aflate în Limb (printre care poeţii, aleşii Parnasului, în frunte cu Homer, *grecul ce rămîne/ de Muze răsfăţat cum altul nu-i*). Cîntul se încheie cu contemplarea unui copac simbolic, din frunzişul căruia o voce tainică enumeră pilde ilustre de cumpătare (mai ales biblice: Maica Domnului, proorocul Daniel, Ioan Botezătorul). Întregul cînt stă sub nostalgia „veacului de aur" (prima vîrstă, necoruptă, a umanităţii).

1 Îngeru-n urmă-acum ne rămăsese,
cel ce ne-a dat spre-a şasea brînă ghes,
şi-alt P înscris pe fruntea mea ştersese,
4 cît sînt de fericiţi dînd de-nţeles
cei ce rîvnesc dreptatea, iar cuvîntul
cu **sitiunt** *să şi-l termine-a ales.*
7 Mai lesne paşii mei îşi luau avîntul
decît în alte vaduri şi întins
suiam la rînd cu duhuri iuţi ca vîntul,
10 pe cînd Virgil grăi: „O dată-aprins
focul iubirii din virtuţi, i-aprinde
şi pe-alţii, pe măsură ce s-a-ncins.
13 Aşa, de cînd ajunse a descinde
la iad şi Juvenal, în limb cu noi,
şi-mi spuse cît pe-a lumii vii decinde
16 ţi-am fost de drag, drag mi-ai căzut apoi
ca nimeni altul nevăzut vreodată,
şi scurt îmi pare-acest urcuş în doi.
19 Dar zi-mi – şi ca-ntre buni prieteni cată
să-mi ierţi aşa de verdea întrebare,
vorbind la fel de verde totodată –
22 cum de-a aflat zgîrcenia-ncuibare
în tine, cel ce-ai fost atît de plin,
prin rîvna ta, de-nţelepciune mare?".
25 De-aceste vorbe-ntîi zîmbi puţin
poetul Staţiu şi apoi răspunse:
„Mi-s cîte-mi spui atît de drag alin.

28 Ce-i drept, sînt lucruri uneori ajunse
să-i dea-ndoielii mincinos temei,
căci pricinile lor rămîn ascunse.
31 Din ce mă-ntrebi văd bine că mă iei
drept un zgîrcit în viața trecătoare,
stînd eu cu cei de-această vină grei.
34 Dar află că am fost departe tare
de-a fi zgîrcit, ci lipsa de măsură
am ispăşit-o-n mii de luni amare.
37 De nu-ngrijeam să-ndrept a mea făptură,
aminte luînd la vorba ta cînd spui,
certînd corupta omului natură:
40 „O, sacră foame de-aur, cum nu pui
tu frîu pe lume lacomelor vise!”,
în iad aş fi, rotind povara lui.
43 Văzui atunci că mîinile deschise
mi-erau ca nişte aripi spre risipă
şi m-am căit de ce mă năravise.
46 O, cîți chilugi vor învia, din pripă
necunoscînd căința care poate
spăla de rău şi-n cea din urmă clipă!
49 Reversul feluritelor păcate
să ştii c-asemeni lor osînda-şi are
şi-aici verdeața şi-o usucă toate:
52 deci eu, de ispăşesc cu gloata care
zgîrcenia-şi plînge, e c-am săvîrşit
păcat pe dos, dar tot la fel de mare”.
55 „Dar cînd Iocastei chinul îndoit
din lupte crude i-l cîntai odată”,
grăi cel prin **Bucolice** *vestit,*
58 „din cîte Clio-n versul tău arată,
nu cunoşteai credința-n lipsa cui
a face bine nu-i de-ajuns vreodată.
61 Dacă-i aşa, ce soare sau cățui
te-au luminat ca trudnicele vele
pe urmele pescarului să-ți pui?”.
64 „Tu cel dintîi m-ai petrecut spre-acele
din Parnas peşteri, spre a bea, fiind,
pe lîngă Domnul, far al minții mele.
67 Făcuşi ca unul care, bîjbîind
prin noapte, poartă dindărăt lumină
şi ochii-n urma lui să vadă prind,
70 atunci cînd spus-ai: «Stă veac nou să vină;
se-ntoarce lumea la întîiul bine,
iar cerul lasă nouă-n jos tulpină».
73 Prin tine-am fost poet, creştin prin tine:
dar ce-am schițat ca mai vădit să fie,

culori să pun de-acuma se cuvine.
76 Prinsese lumea-ntreagă să se-mbie
spre-adevăratul crez adus de cei
ce predicau eterna-mpărăție;
79 iar vorba ta, ce-am spus că-mi fu temei,
cu vorba lor se potrivea atare,
încît m-am dus mereu mai des la ei.
82 Şi-aşa-mi păru sfințenia lor de mare,
c-atunci cînd Domițian i-a prigonit,
părtaş le-am fost în lacrimile-amare;
85 iar cît acolo-n lume-am mai trăit,
i-am ajutat, avîndu-i pildă-n toate,
şi-orice-alte secte le-am disprețuit.
88 Şi pîn' s-ajung prin vers pe greci a-i scoate
la apa Tebei, eu m-am botezat;
dar pe ascuns şi cam cu frica-n spate,
91 căci multă vreme tot păgîn m-am dat;
vreo patru veacuri cea de-a patra brînă
am ocolit-o pentru-acest păcat.
94 Tu, care-ai dat de-o parte vălul pînă
ce ochii mei văzură-ascunsul bine,
cît laolaltă drumu-n sus ne mînă,
97 pe unde, zi-mi, Terențiu se aține;
de Plaut, de Cecil, de Var să-mi spui:
de-s osîndiți, pe unde-s şi cu cine?”.
100 „Aceştia, Persiu, eu şi alți destui”,
grăi Virgil, „cu grecul ce rămîne
de Muze răsfățat cum altul nu-i,
103 stăm toți în iad, pe buza primei brîne,
vorbind ades de muntele pe care
avem în veci ocrotitoare zîne.

106 Euripid, ca şi-Antifont, îşi are
sălaş cu noi, Simonid şi-Agaton,
şi-alţi greci, de lauri vrednic fiecare.
109 Din cei de care-a dat şi versu-ţi zvon,
sînt Antigona, Deifile ţi-Argía,
şi-Ismena, cea cu-al plînsului ison.
112 E-acolo cea ce arătă Langía;
Thetis şi-a lui Tiresias fiică; şi,
cu ale ei surate, Deidamía".
115 Cei doi poeţi tăcură, spre-a privi
cu luare-aminte-n jur, căci se gătase
suişul printre steiuri cenuşii.
118 Erau în urmă patru slugi rămase
dintre-ale zilei, iar a cincea-n sus
trăgea teleaga razelor frumoase,
121 cînd domnul meu: „Eu cred că-i bine",-a spus,
„ocol pe margini muntelui a-i da
prin dreapta, cum şi-n alte dăţi ne-am dus".
124 Deci obiceiul ne-a-ndrumat aşa,
şi-avînd şi învoirea umbrei sfinte,
fără-ndoieli pornirăm a umbla.
127 Eu singur îndărăt, ei înainte,
îi ascultam din mers şi-n vorba lor
aflai poeticeşti învăţăminte.
130 Dar dulcele cuvînt folositor
curmat le fu de-un pom ieşit în cale,
cu poame miresmînd îmbietor.
133 Şi cum, spre vîrf, din ramurile sale
descreşte bradul, el scădea în jos,
cred eu, ca nimeni să nu-i suie-n poale.
136 Iar din înaltul zidului stîncos,
pieziş de noi, curgea o apă clară,
ce-mprospăta frunzişul răcoros.
139 Cei doi poeţi aproape cînd se-aflară,
o voce printre frunze izbucni:
„Lipsiţi veţi fi de hrana-aceasta dară!".
142 Şi-apoi: „Mai mult Maria se-ngriji
să fie nunta cu belşug decît
de gura ei, chemată-a mijloci.
145 Femeile romane-au dat pe gît
doar apă, iar profetul Daniel
mintos a fost că sațul l-a urît.
148 Întîiul veac, cu aurul la fel,
dădu, prin foame, ghindelor savoare,
şi-apei, prin sete, gust de hidromel.
151 Cu miere şi lăcuste s-a hrănit
Ioan Botezătorul în pustie,
de-aceea-i mare şi în har sporit,
154 cum dau evangheliştii mărturie".

70 de ani de la masacrarea românilor la Fântâna Albă

Pe data de 1 aprilie, sub un soare moale ca de început de veac, la Mânăstirea Putna s-a sfinţit o troiţă înălţată chiar lângă poarta sfântului lăcaş. Troiţa a fost ridicată prin preocuparea şi insistenţa lui Eugen Tomac, secretar de stat la Departamentul Românilor de Pretutindeni. A fost un prilej de evocare a celor 3.000 de români ucişi de grănicerii sovietici la 1 aprilie 1941 fiindcă nu suportau regimul bolşevic şi voiau să treacă în ţara lor. Încă nu se cunoaşte numărul exact al morţilor şi, probabil, nu se va şti niciodată.

Viorel Patrichi

Bucureştiul a ratat momentul 1991, când se putea ajunge mai uşor la arhivele sovietice de la Cernăuţi, Kiev şi Moscova. Istoricul Mircea Dogaru crede că numărul românilor ucişi în diverse locuri pentru trecerea frontierei dinspre nordul Bucovinei se ridică la 15.000.

Troiţa a fost sfinţită de Înalt Prea Sfinţitul Pimen al Sucevei, ajutat de arhimandritul Melchisedec, starețul Mânăstirii Putna.

Pentru o imagine mai aproape de adevăr, am vorbit cu personalitățile momentului.

Vasile Hotnogu, primarul comunei Putna: „Este un prilej de aducere aminte a acelor peste 3.000 de români care au vrut să se refugieze în România şi care au fost împuşcaţi. Aducem un omagiu pios acestor conaţionali de-ai noştri, care au vrut să rămână români. Putna, fiind Mecca României, fiind vizitată de multă lume, troiţa este mai binevenită aici, decât într-un loc inacesibil".

Secretarul de stat Eugen Tomac: „Un Katîni al românilor"

Ce le spunem românilor despre cea mai sinistră „păcăleală" din istoria lor?

Eugen Tomac: Românii, care au sfârşit tragic la 1 aprilie 1941, au vrut doar să rămână demni,

să fie liberi. Mă încearcă un gând de spaimă şi de durere pentru că, în urmă cu 70 de ani, aproape 3.000 de suflete, doar pentru că voiau să fie laolaltă cu românii, în ţara lor, au plătit această jertfă pentru demnitatea neamului românesc. Este obligaţia noastră morală să ne îndreptăm gândul şi spre ei. Cunoaştem foarte puţine lucruri despre masacrul de la Fântâna Albă. Mă bucur mult pentru că astăzi reuşim, în capitala spirituală a românităţii, să sfinţim această troiţă în memoria acestor români care şi-au dat viaţa pentru identitatea noastră. Mă bucur că aici, la Mânăstirea Putna,

lângă Ştefan cel Mare, ne amintim de românii din nordul Bucovinei, care, fără voia lor şi fără să aibă vreo vină, la fel ca românii din Basarabia, au rămas în afara graniţelor statului român. Avem sute de mii de morţi pe care trebuie să-i pomenim mai des.

Am fost în această dimineaţă la Fântâna Albă. Am dorit să aprindem o lumânare şi să fim la faţa locului pentru a marca acest moment şi în acea vale a plângerii. În acest moment, la Fântâna Albă, românii din nordul Bucovinei sfinţesc o capelă în memoria românilor omorâţi acolo. Mă bucur că reuşim să comemorăm concomitent la Fântâna Albă şi la Mânăstirea Putna, să aducem un omagiu acestor români despre care s-a vorbit şi se ştie foarte puţin. Este de datoria noastră să recuperăm această memorie de care am fost lipsiţi ani de zile. Fântâna Albă trebuie să devină pentru români un reper de demnitate naţională.

Dumnezeu să-i odihnească!

Să zicem că Fântâna Albă este un Katîni al românilor? Sigur, în cazul nostru, este vorba de un masacru printre civili nevinovaţi.

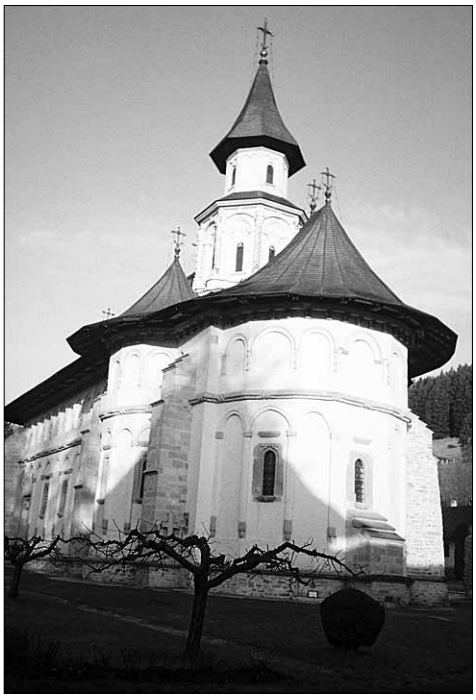

La Katîni erau militari, aici a fost un masacru teribil fiindcă erau femei, bărbaţi, copii, bătrâni nevinovaţi. Erau oameni care doreau doar să scape de ciuma roşie. Românii ridicaseră deja o troiţă la Fântâna Albă după 1991.

Fântâna Albă a fost doar un episod din multele evenimente tragice de-atunci. De aceea, v-am întrebat dacă nu cumva ar putea fi – simbolic vorbind – un Katîni al românilor. Vecinii ucraineni au schiţat vreo atitudine faţă de comemorarea românilor ucişi?

Au participat liderii comunităţii româneşti din Cernăuţi, deputatul Ion Popescu din Rada Supremă de la Kiev, preoţi din regiune. Nu au venit oficiali ucraineni.

Ce ajutor acordă autorităţile ucrainene pentru a stabili adevărul despre românii masacraţi în anii 1940-1941 şi după 1944? Se poate coopera cu arhivele lor pentru a ajunge la o evaluare cât de cât mai apropiată de adevăr a evenimentelor?

Noi am făcut un pas important. Am dat un semnal important în interiorul ţării. Acasă cunoaştem foarte puţine despre Fântâna Albă. Îi vom solicita pe istorici să vină cu propuneri pentru ca documentele referitoare la acest masacru să fie făcute publice. Vrem să ştim cu exactitate cine a ordonat acest masacru, cine a pus în aplicare, cine a executat peste 3000 de suflete nevinovate.

Ce proiecte mai are Departamentul Românilor de Pretutindeni privind destinul conaţionalilor noştri pentru continuitatea lor în spaţiul de etnogeneză? Mă refer la românii cei mai încercaţi din Transcarpatia, din nordul Bucovinei, Transnistria, sudul Basarabiei.

Important este pentru noi că am deşţelenit uşor această problematică. Astăzi avem o viziune unitară asupra acestei chestiuni. Parlamentul şi Guvernul au acum o abordare comună pentru a putea recupera memoria acestor tragedii care marchează destinul naţiunii noastre. Ceea ce este important este să ne precizăm priorităţile. Departamentul pe care îl coordonez şi-a propus drept obiectiv punerea în evidenţă a acestor evenimente din trecut şi care fac parte din istoria noastră. Iar pe baza mărturiilor vom putea interveni şi să susţinem comunitatea românească. Acei oameni nu aveau nici o vină că s-au născut în România. Autorităţile sovietice au practicat epurările în masă, iar acest lucru nu trebuie uitat. Nu trebuie să căutăm vinovaţi printre conducătorii statelor

actuale, pe teritoriul cărora locuiesc românii noştri. Masacrarea lor a fost un fapt premeditat.

Un efort minim din partea autorităţilor române ar fi să se scrie adevărul măcar în actele identitate ale bătrânilor care s-au născut pe acele teritorii înainte de război. Pentru aceşti bătrâni – şi au rămas puţini – ar fi o reparaţie morală minimă. Să nu se scrie că omul e născut în Ucraina, care nu exista ca stat înainte de 1930 acolo sau în Republica Moldova, care nu apăruse în 1943. De 20 de ani, nu s-a întreprins nimic pentru aceşti oameni. Ce se poate face aici?

Cred că acest subiect merită dezbătut şi nu văd o problemă să se menţioneze doar localitatea care se afla în componenţa statului român.

Este simplu: născut în România, la Hotin, în 1935. Era o realitate istorică. Există acorduri bilaterale, multilaterale, care nu permit să se scrie adevărul în actele de idetitate?

E un subiect care trebuie analizat pe larg şi luată o decizie în acest sens.

Arhimandritul Melchisedec, starețul Mănăstirii Putna:

Părinte Stareț, ce semnificație are, pentru sfinția voastră, pomenirea la Putna a martirilor de la Fântâna Albă?

Arhimandritul Melchisedec: „E o datorie de conştiinţă să-i pomenim pe cei trecuţi la cele veşnice, oameni care au fost împuşcaţi de către bolşevici. A merge în fiecare an la Fântâna Albă este greu. Ne desparte o frontieră şi e complicat să trecem toţi acolo. E bine să fim şi acolo, dar e bine să avem şi aici un monument. Am făcut asta cu toată bucuria, pentru ca atunci când venim la Putna, la mormântul lui Ştefan, la cel care şi-a iubit neamul, ţara, credinţa, să putem pune o lumânare şi pentru aceia care au fost deportaţi sau împuşcaţi fiindcă erau români, şi-au iubit ţara şi au vrut să fie liberi. Ei bine, românii noştri din nordul Bucovinei şi din Basarabia, toţi cei care au fost deportaţi, schingiuiţi, omorâţi, erau în spaţiul lor, în care au trăit de veacuri. Iar dacă acum istoria a rânduit ca să fie altfel, noi trebuie să ne aducem aminte de ei şi să aprindem permanent o candelă, o lumânare în memoria lor“.

Şi părintele stareț de la Putna este neobosit şi în această privință. L-a sfătuit pe tânărul Eugen Tomac să insiste pentru refacerea monumentului de la Colomeea, care a fost distrus şi aruncat în Prut de către militarii sovietici. Arhimandritul Melchisedec a atras atenția că mormintele mitropoliților români de la Cernăuți au fost vandalizate, iar oasele lor aruncate...

Viorel Badea, senator PDL

„Martirii ne-au adus la un loc şi ne-au spus ce avem de făcut. Colegul nostru Tudor Panțîru are o inițiativă legislativă pentru a comemora sfânta lor jertfă. Eugen Tomac s-a străduit foarte mult ca să înalțe aici o troiță, în jurul căreia ne adunăm cu toții. Doi basarabeni care i-au adus aici pe nordbucovineni...“

Tudor Panțîru, deputat PSD

„Masacrul de la 1 aprilie 1941 este doar unul din multele acte criminale, comise de sovietici împotriva populației româneşti din teritoriile ocupate. Obiectivul strategic al regimului sovietic a fost diluarea elementului românesc şi transformarea teritoriilor româneşti ocupate într-un spațiu rusesc. Rezultatele acestei politici sunt mai mult decât evidente. La 1940, românii formau 80% din populația nordului Bucovinei. Astăzi, abia dacă mai există 20%. Altfel spus, românii au fost supuşi unui adevărat genocid de eliminare fizică şi de sugrumare a identității lor naționale. A fost alterată nu doar componența etnică a teritoriului. S-a reuşit chiar crearea – în mare parte – a aşa-zisului „popor moldovenesc”, distinct de națiunea română. Astfel de elemente tragice nu pot fi date uitării. Un popor care uită asemenea tragedii din istoria sa națională îşi riscă viitorul, identitatea națională.

Am considerat că actul de comemorare a martirajului românilor din teritoriile ocupate de sovietici să poarte un caracter oficial, consfințit prin lege. Am promovat astfel o inițiativă legislativă privind institutirea la 1 aprilie a zilei naționale de cinstire a memoriei românilor martiri de la Fântâna Albă şi din alte zone, victime ale deportărilor în masă din nordul Bucovinei, Ținutul Herța şi din întreaga Basarabie. Propunerea legislativă ar fi trebuit să fie lege astăzi, dar, din păcate, este tergiversată în Parlament. Senatul a respins-o fără emoții.

Sperăm că o vom putea promova prin Camera Deputaților care este cameră decizională. Avem nevoie de adevăr şi vom lupta pentru el".

Daniel Oneşciuc, născut în 1932, la Cernăuți

Unde erați la 1 aprilie 1941?

Daniel Oneşciuc: La Cernăuți. Am auzit de la vecini că românii de la Fântâna Albă şi din alte sate au vrut să treacă în România fiindcă nu mai puteau suporta regimul sovietic. Au luat cu ei drapelul tricolor, unii pe cai, alții pe jos, cu prapuri, cu icoane, dar şi cu un steag alb şi au plecat spre frontiera impusă de sovietici. Voiau să treacă în România. Ruşii au deschis focul cu mitralierele şi au omorât mii de oameni. Cei care au fugit au fost arestați şi duşi în Siberia. Cu tot cu familii, indiferent de vârstă. Copiii orfani au fost duşi mai întâi la internatul rusesc din Cernăuți. Răniții au fost îngropați de vii.

Când ați plecat spre România?

Eu am plecat din Cernăuți pe 25 martie 1944, la ora 16.00, în ziua de Bunavestire. Am urcat cu părinții pe o motorizată germană în ultimele clipe, fiindcă se apropiau ruşii. Tata ştia bine germană şi nemții ne-au luat. Am lăsat cratița cu mâncare neatinsă. Am mers până la Bacău. Acolo ne-am despărțit de germani. Am ajuns la Strehaia, unde am stat până în 1945. De-acolo, am ajuns la Câmpulung-Moldovenesc. Am terminat acolo 8 clase la Liceul de construcții civile şi edilitare şi am plecat la Bucureşti. Acolo am intrat la Facultatea de Construcții Civile şi Industriale.

Ce demersuri ați făcut ca să obțineți despăgubiri pentru ceea ce ați lăsat ucrainenilor la Cernăuți ?

Am pregătit un dosar pe care l-am depus în 2003, la Prefectura Municipiului Bucureşti. Totul, conform Legii 290 din anul 2000. Nu am primit nici un fel de răspuns. Am fost şi în audiență şi mi-au zis că nu au făcut evaluările, că nu există bani. Aromânii din Cadrilater au primit ajutoare fiindcă s-a făcut o lege specială pentru ei mai înainte. Ulterior, s-a revenit ca să fie despăgubiți şi cei din nordul Bucovinei, din Ținutul Herța şi din Basarabia. Legea 290 cuprinde şi articole din legea care-i privea pe aromâni.

Am pierdut la Cernăuți un atelier mare de tâmplărie, cu opt maşini aduse din Germania în 1937. Acolo tata făcea uşi, ferestre, mobilă şi tot felul de tâmplărie pentru lucrările lui, ca să nu comande la alții. Tata avea 26 de hectare de pământ şi trei case lângă Cernăuți. Am mai avut o moară țărănească, cu piatră, pentru grâu şi porumb. Măcina zilnic 5.-6.000 de kilograme.

Pe fiica mea nu o interesează această avere. A fost la Cernăuți, unde a ținut o conferință la universitate, la invitația profesorului Bostan. S-a dus şi nepotul meu ca să vadă oraşul lui bunicu...

„Două zile a tremurat țărna deasupra gropilor"

Bătrânul Oneşciuc îşi aminteşte cu nostalgie de Cernăuți, al doilea oraş românesc după Bucureşti, în perioada interbelică. Acolo, studenții încă se mai duelau cu săbiile „la sală" dacă o fată era insultată. Defilau pe străzi şi executau şarje de cavalerie cu săbiile, iar jandarmeria română închidea ochii. Orice vânzătoare de magazin trebuia să ştie cel puțin patru limbi: germană, română, poloneză şi ucraineană sau ruteană. Altfel nu era angajată. Universitatea din Cernăuți avea un mare prestigiu. Aici veneau studenți tocmai de la Cluj, de la Craiova sau de la Bucureşti.

Sovieticii au invadat nordul Bucovinei, Herța şi Basarabia pe 26 iunie 1940, după ultimatumul Kremlinului adresat României. Nu şi-au respectat nici propriile condiții şi au pătruns în aceste teritorii cu o zi înainte, luându-i prin surprindere pe localnici.

Mai era puțin şi ruşii ar fi luat până şi Mânăstirea Putna. S-a opus un soldat anonim, indignat şi uluit că armata românilor era nevoită să fugă, fără să tragă măcar un cartuş. „Domnule maior, domnule maior! Se vede Putna! Ce facem?" Era supremul ordin al conştiinței colective, pe care guvernanții de la Bucureşti ezitaseră să-l dea. Şi atunci, ca printr-o minune, Valeriu Carp, comandantul Batalionului 3 din regimentul 16 Infanterie, a ordonat militarilor lui să opună rezistență. „De aici nu ne mai retragem! Peste Putna nu se trece! Mergeți la unități, organizați-vă poziții de apărare şi, dacă ruşii mai înaintează un pas, din ordinul meu şi pe a mea răspundere, deschideți focul!" După război, la cererea sovieticilor, Valeriu

Carp a fost împuşcat drept criminal de război...

Reamintim însă că, imediat după ultimatumul sovietic, au început deportările şi atunci românii îngroziți căutau să scape din această încercuire.

Ilie Ionaşcu din Igeşti mi-a povestit cum a reuşit să treacă frontiera în iulie 1940, într-un grup de români: „Era un evreu, unul Leiba, care era călăuza noastră. M-am dus la el şi mi-a spus că trebuie să aduc un sac cu mâțe. Când ne-am apropiat de Fântâna Albă, un copil de țâță a început să plângă. Îngrozit că ne dă de gol pe toți, tatăl i-a pus mâna la gură şi nu şi-a dat seama când l-a sufocat. În preajma frontierei, s-au auzit câinii. Ne-au simțit. Atunci Leiba mi-a şoptit să dau drumul mâțelor şi câinii au avut după cine alerga. Ruşii au deschis focul în direcția în care fugeau câinii, iar noi am trecut prin cealaltă parte. Când am ajuns în România, au îngropat copilul la rădăcina unui fag bătrân...“

Din iunie 1940 până în iunie 1941, au avut loc numeroase incidente de frontieră. Unii reuşeau să treacă, alții erau lichidați. Pentru „a rezolva“ problema definitiv, agenții NKVD au răspândit zvonul că Moscova acceptă plecarea ordonată a românilor peste noua frontieră. Atunci, s-au ridicat românii din Pătrăuții-de-Sus, Pătrăuții-de-Jos, Cupca, Corceşti, Tărăşeni, Suceveni, Bănila, Poiana Mare, Boian, Igeşti, Cireş, Adâncata (azi Hliboca), Volcineț, Crasna, Ciudei, Sinăuții Vechi, Bahrineşti şi din alte sate. Cu bătrâni şi copii, au plecat paşnic spre graniță. Unii pe cai, cei mai mulți pe jos. În frunte, mergeau preoții şi învățătorii. Purtau în față tricolorul, icoane, prapuri, şi cruci de cetină. Aveau şi un steag alb, pentru ca lumea să vadă că acțiunea lor e paşnică. Aproape de Fântâna Albă, la vreo trei kilometri de frontieră, grănicerii sovietici au deschis foc încrucişat. I-au mitraliat timp de jumătate de ceas. Apoi, au sărit pe cai şi i-au alergat pe cei care au scăpat cu fuga şi i-au spintecat cu săbiile. Morții au fost aruncați în mai multe gropi comune de la Fântâna Albă şi de la Ostrița. Peste ei au fost azvârliți şi răniții, muribunzi sau vii, aduşi târâş de cai până la cele cinci gropi comune, care fuseseră deja pregătite. Deasupra s-a tras pământ cu buldozerul. „Două zile a tremurat țărna deasupra gropilor“, mi-a povestit o bătrână din Ostrița în anul 1991, când am fost prima dată la Fântâna Albă. Iată imaginea Holocaustului românilor, tragedie încă nerecunoscută ca atare.

Episcopul Pimen, Eugen Tomac, starețul Melchisedec

Congresul de la Boian

Relaţiile pe care, ca membri ai unui ONG avînd ca scop cultura românilor din jurul graniţelor, am avut prilejul să le stabilim, ne-au convins de considerabila diferenţă între ceea ce se lucrează şi ceea ce se ştie că se lucrează cu adevărat în aceste spaţii româneşti.

Ioan Răducea

În România, în calitate de locuitori ai unui stat naţional, înregistrăm cu dificultate şi ne vine greu să apreciem eforturile celor din afară, care militează pentru cultura noastră în condiţii cu mult mai vitrege decît noi. Totuşi, această categorie de intelectuali români caută către ţară cu speranţă în aprecierea muncii lor şi pentru ei nu este doar aforism afirmaţia lui Ioan Slavici că pentru toţi românii soarele de la Bucureşti răsare. Munca lor, pe bază de voluntariat, în zone în care de regulă drepturile omului există mai mult pe hîrtie, nu poate fi apreciată îndeajuns şi orice ecou pozitiv pe care ea îl creează în ţară echivalează cu o premiere.

În principiu, de raritatea acestor premii se face vinovat Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, structură oficială care, chiar dacă ar desfăşura la nivelul cerut de realitate activitatea pentru care este creat (Dar desfăşoară? Cele patru judeţe majoritar româneşti din Estul Serbiei, cu peste 300 de sate, au mai mult decît o biserică cu liturghie românească? Se aude ceva de localităţile românofone din Caucaz, din regiunea Kirovohrad sau cel puţin din Transnistria ucraineană? Bulgaria şi Grecia, state membre UE, sînt suficient de presate să recunoască cel puţin existenţa minorităţii româneşti, ca să nu mai vorbim de redeschiderea şcolilor, liceelor etc. româneşti existente pînă la război?!), încă ar avea nevoie de popularizarea eforturilor acestor români, ca şi a propriilor realizări, ce rămîn într-un circuit închis – secretomanie guvernamentală în dauna conştiinţei de neam.

Ne-a obligat la aceste extrapolări admiraţia pe care o avem pentru recentele realizări, atît de puţin cunoscute, ale românilor din Ucraina, îndeosebi ale celor din regiunea Cernăuţi. Pentru o mai bună apreciere a lucrurilor, menţionăm că, deşi locuind din vechi epoci în arii depărtate din Ucraina de vest – Transcarpatia (cele 2/3 din Maramureş care se află la nord de Tisa), de sud-vest (Sudul Basarabiei, regiunile Vinița şi Odesa), de sud (regiunile Kirovohrad, Nikolaev, Republica Autonomă Crimeea etc.) şi chiar cîteva puncte din estul extrem, la Marea de Azov, românii îşi regăsesc aici, în zona cu cea mai puternică tradiţie, centrul activităţii lor naţionale. Aici sînt şi cel mai bine recunoscuţi, fiind înregistraţi oficial (deşi separat, ca români şi moldoveni!) ca minoritatea cea mai importantă. În cifre: 181.780 români din 919.028 total locuitori; din cele 11 raioane ale regiunii, majoritar românesc rămâne spaţiul de la sud de Cernăuţi, pînă la limita cu România şi cu Republica Moldova: raioanele Herţa, 30.310 din 32.316 loc. (peste 93% români); Sulița Nouă, 56.233 din 87.461 de locuitori; Hliboca, 37.348 din 72.676 de locuitori. În raionul Storojineţ ei constituie cca. 40% (35.402 din 95.295 loc.). În raioanele Hotin şi Sotireni sînt accentuat minoritari (5.161 din 72.398 loc., respectiv 1.724 din 48.889 loc.), ca şi în raioanele Chelmenţi, Cozmeni, Putila, Vijnița, Zastavna şi în oraşul Novodnistrovsk din extremitatea estică (în toate cazurile, sub 2% din populaţie). Aceleaşi cifre oficiale ale recensămîntului din 2001 au înregistrat în reşedinţa regională Cernăuţi care la 236.691 locuitori are 14.382 români (6%).

În această regiune activitatea culturală este, spre deosebire de celelalte zone româneşti, relativ bine reprezentată instituţional, cu societăţi culturale, ansambluri, fanfare, cu şcoli de stat şi cu biserici în care se oficiază în limba română, cu interval de emisie radio şi TV. Între publicaţii citătm, nesistematic, „Clopotul Bucovinei”, „Concordia”, „Libertatea cuvîntului”, „Plai românesc”,

„Zorile Bucovinei". Ne vom opri la importanta publicație „Gazeta de Herța", pentru că redactorul-şef, Vasile Bâcu, reuşeşte extraordinara performanță de a vinde majoritatea numerelor cu abonament, într-un tiraj de masă, care acoperă fiecare comunitate a acestui raion aproape exclusiv românesc. Este un ziar de informație generală, integral românesc, de regulă în zece pagini, în ultima vreme color, conceput pe de o parte ca o tribună a tuturor, căci include şi ştiri de mică publicitate, şi dialog cu cititorii, pe de alta ca un formator de opinie, care marchează în stilul unei publicații de ținută momentele spirituale şi de viață națională. Conținutul este deosebit de dens şi orientat către viața românității, începînd de la cea locală, cu o pasiune pe care ziarele din țară nu o pot practica şi nici nu o pot înțelege. Pagina pe care am reținut-o pentru exemplificare, a zecea din numărul de vineri, 29 octombrie 2010 (nr. 43/905), conține un reportaj de la inaugurarea noului spital din Herța; o marcare a jubileului Tîrnaucei (425 de ani), Sofia Vicoveanca susținînd cu acest prilej un recital; relatarea unei „întîlniri bucovinene" la Bucovca, în care se aminteşte de fanfara de la Calafindeşti, județul Suceava, de oaspeții din Mogoşeşti şi din Mihoreni; în fine, pe aceeaşi pagină se face recenzia monografiei satului Ostrița – „Loc strămoşesc pe mal de Prut", totul însoțit de fotografii la obiect.

Tot prin intermediul unei pagini a „Gazetei de Herța" înțelegem să reflectăm momentul organizatoric de referință pentru anul 2010, la românii din Ucraina: la 27 august 2010, la Boian, în vechime proprietate a lui Ion Neculce, iar ca toponim un reper consacrat de „Doina" eminesciană („Din Boian la Vatra Dornii /Au umplut omida cornii..."), a avut loc al II-lea Congres al Uniunii Interregionale „Comunitatea Românilor din Ucraina". Pentru cei care cunosc spiritul de concurență şi orgoliile conducerilor asociațiilor culturale, la români poate mai acute decît aiurea, simpla existență a unei asemenea structuri apare drept o performanță. Cu atît mai mult se prefigurează importanța momentului cu cît, într-o situație favorabilă – asociațiile româneşti au sprijinit în alegeri, în colaborare cu cele ruseşti şi maghiare, partidul care conduce acum Ucraina şi care a dat noul preşedinte al țării – organizatorii au reuşit oficializarea unor legături între grupurile de români de pe tot cuprinsul Ucrainei, trecînd peste distincția oficială între români şi moldoveni. Clipa de istorie cîştigată astfel este rezultatul maturizării conştiinței naționale a întregii comunități şi, în acest sens, se menționează aderarea la Consiliul Național al Uniunii a noi ONG-uri, una din Sevastopol, din Republica Autonomă Crimeea, alta din capitala Kiev, o a treia, Fundația de Binefacere „Dacia", din Transcarpatia. Congresul a trecut la votarea de rezoluții, care probează aceleaşi puncte de vedere înaintate, între altele o adresare către guvernul Republicii Moldova, spre recunoaşterea identității dintre limba română şi cea moldovenească, „pentru a ameliora situația din învățămînt a fraților moldoveni din regiunea Odesa". Ceea ce nu reuşeşte guvernul de la Bucureşti, şi anume să ia atitudine față de această deosebire artificială care limitează accesul la cultura națională a celor considerați moldoveni, este inițiat chiar de către organizațiile românilor, în granițele Ucrainei! Trebuie, desigur, amintită şi realegerea preşedintelui Congresului, dl Ion Popescu, deputat din partea Partidului Regiunilor în Rada de la Kiev şi vicepreşedinte al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

Cei care nu sînt pîndiți în fiecare an de complexul de probleme şi de umilințe legate de deznaționalizare nu vor prețui niciodată îndestul aceste eforturi şi, dincoace de graniță, uriaşul consum de energie al liderilor care au atins asemenea rezultate este abia detectabil. Dacă, cel puțin pentru un cititor, nume precum Congresul de la Boian sau „Gazeta de Herța" vor însemna, de acum înainte, mai mult decît o referință fantomatică sau o mențiune jurnalistică exotică, într-un spațiu mai mult ca oricînd românesc, scopul acestor rînduri este atins.

„Doina și Ion Aldea-Teodorovici ar fi ținut vie și azi flacăra deșteptării naționale“

Interviu cu dna Eugenia Marin, mama eroinei care a murit acum 19 ani

Doina Marin s-a născut în data de 15 noiembrie 1958, la Chişinău, din tată jurnalist şi mamă profesoară. De mică a cucerit oamenii din jurul său cu talentele cu care a înzestrat-o Dumnezeu. A absolvit facultatea de filologie şi a predat literaturile universală şi veche moldovenească, până când a realizat că muzica o face fericită.

Ion Aldea-Teodorovici s-a născut în data de 7 aprilie 1954, din tată preot şi mama moaşă. De mic se îndrăgosteşte de muzică şi îşi începe cariera pe scenă. A lăsat câte o urmă semnificativă în renumita formație „Contemporanul“ şi la teatrul național „Mihai Eminescu“, a scris sute de cântece de dragoste pentru credință, neam, limbă şi cântece care elogiau mama şi iubita.

Doina Marin şi Ion Aldea-Teodorovici. Ambii născuți şi crescuți în URSS. Dumnezeu, i-a unit în cel mai frumos cuplu: două voci care au luptat pentru redeşteptarea națională în Basarabia, două inimi gemene, ale căror lovituri zdrobeau pereții uitării ridicați de-a lungul Prutului, în jurul bisericilor şi mănăstirilor sau pe temeliile caselor părinteşti. Doina şi Ion Aldea-Teodorovici, eroii naționali, au luptat până la sfârşit. Şi ar fi luptat în continuare, spune doamna Eugenia Marin, mama regretatei interprete, dar a intervenit tragicul accident în noaptea de 29 spre 30 octombrie 1992, lângă Coşereni, pe traseul Bucureşti-Chişinău. De durere şi de dor au plâns ambele maluri ale Prutului. Abia după ce a încetat cântecul lor au fost decorați cu Ordinul Republicii.

Despre cei care au reaprins candelele în case, care au făcut o horă cu numele Limba Română, care au încălzit vetrele părinteşti cu focul sfânt al dragostei şi care au strigat în gura mare să fim lăsați în pace, a binevoit să ne povestească mama Doinei Aldea-Teodorovici, doamna Eugenia Marin.

- Dna Eugenia Marin, povestiți-ne despre copilăria Doinei. Care îi erau visele atunci? La ce aspira când a atins vârsta adolescenței?

- Doina, de când a început să meargă şi să vorbească, a visat scena. Chiar când a devenit matură şi s-a căsătorit, Doina îmi spunea: „Ştii, mămică, eu numai pe scenă sunt fericită“.

S-a născut într-o seară târzie de 15 decembrie, la ora 12 noaptea, pe când bătea orologiul chişinăuean. A început să vorbească mult prea devreme – la un an şi 5 luni a vorbit fluent, la un an a început să meargă bine. A început să citească de la 3 ani şi prima carte pe care a citit-o a fost „Micul Prinţ“. Doinei i-a plăcut nespus de mult să citească, citea grozav, citea acasă, citea la şcoală, citea în autobuz, în troleibuz, peste tot. Era pedepsită pentru că citeşte, ca să nu-şi strice ochii. Odată a venit un prieten de-al nostru din străinătate şi i-a adus un stilou care avea la capăt un becuşor. Şi ca să nu fie pedepsită, ea se acoperea noaptea cu plapuma şi urmărea cu becuşorul ceea ce citea. Până am prins-o noi. Cât de mare nu era pedeapsa, lectura era dragostea, era pasiunea ei. Şi atunci am spus că nu are rost să-i interzic să citească. Citea nu numai beletristică, ci cunoştea toate şcolile de pictură, cunoştea muzica, compozitorii, artiştii, arhitectura, istoria.

O altă pasiune a ei era dansul. Îi plăcea mult să danseze. De mică a început să frecventeze baletul, dar apoi s-a dus la dansurile populare în ansamblul popular „Moldovenească“. Şi a dansat până când s-a căsătorit. A colindat cu această formaţie toată lumea.

De la vârsta de 5-6 anişori, nefiind încă elevă, traducea la „Moldova-Film“ din limba rusă în limba română. Îi plăcea să se ducă la părinţii mei în satul Baurci-Moldoveni, raionul Cahul. Bunica ei era „mama“, iar eu – „mămica“. Toată vara şi-o petrecea acolo şi cu toţi copiii din mahala dădeau „concerte“. Doina îi învăţa să danseze, să cânte, diferite scenete şi seara se adunau bătrânelele pe scăunele să privească aceste spectacole. Vedeam cum bătrânelele trec pe lângă poarta mamei şi când le întrebam „Unde vă duceţi?“ ele îmi răspundeau: „Tu nu mergi?“ „Unde?“ „La concert.“ „Care concert?“ „Nu ştii că Doina dă concert?“

Era un copil nemaipomenit de dulce. Era şi darnică. Uneori chiar exagerat de darnică. La şcoală întotdeauna îi dădeam ceva în pachetel şi ea împărţea din puţinul pe care îl avea cu colegii. Zicea: „Muşcă tu, muşcă el...“ şi se trezea fără nimic. „Ei, lasă, că eu o să mănânc acasă.“ Sau în sat când se ducea, tot ce avea, dădea de pomană. Rochiile mele, pantofii îi punea într-un sac şi îi ducea în sat. Ştia cine-i sărac, cine-i orfan, cui ce-i trebuie. Mi-aduc aminte că soţul învăţa la Moscova şi îi cumpărase un costumaş chinezesc. Atunci lucrurile chinezeşti erau cele mai bune. Şi noi am îmbrăcat-o, am încălţat-o, iar ea a plecat în stradă, să demonstreze la prieteni costumul. Când a revenit, era numai în chiloţei. Eu am întrebat-o: „S-a întâmplat ceva?“ Iar ea s-a uitat în ochii mei şi mi-a zis: „Mămică, prietenei mele aşa i-a plăcut costumul!“ „Şi ce ai făcut?“ „I l-am dat!“ „Bine, dar tu o să porţi lucrurile vechi.“ „Bine, mămică.“

Îmi mai amintesc că atunci când locuiam pe strada Ion Creangă, într-un bloc cu cinci etaje, în curte erau căsuţe mici în care locuiau nişte copii săraci, mai mult copii ai străzii. Ea se ridica cu ei până la etajul 5 şi-mi spunea: „Mămică, dă-mi un cartof, că uite, copiii ăştia vor să-şi facă o supă“. Desigur că nu-i dădeam un singur cartof. Iar venea: „Mămică, dă-mi un morcov.“ Îi dădeam un morcov. Apoi iar: „Mămică, dă-mi o ceapă.“ Şi de fiecare dată cobora şi urca înapoi. Eu îi ziceam: „Doinița, spune ce vrei, ca să-ți dau deodată“. „Mămică, înţelegi că ei sunt săraci şi n-au ce mânca“. Eu niciodată nu i-am interzis să dea altora pentru că nu mi-au plăcut oamenii zgârciţi şi nu vroiam ca ea să crească zgârcită. Când s-a născut Cristi, fiul ei, ea proceda la fel: îi dădea suzeta, şi atunci când o sugea cu poftă, i-o trăgea cu putere şi o dădea tuturor celor care erau acolo. Şi dacă el plângea, ea îi spunea că el trebuie să ştie să dea la toţi, să nu fie zgârcit.

V-am spus că-i plăcea să citească şi la şcoală toate eforturile erau pentru ştiinţele umaniste. Profesoara de matematică îi spunea că are o logică şi pentru obiectul ei, însă Doina zicea că n-o să aibă nevoie de matematică în viaţă. „Eu trebuie să fac ceea ce-mi place“. Iată eu vă povestesc şi am impresia că e lângă mine, că o să intre cu Ion şi va fi atâta bucurie şi o să-mi povestească tot ce s-a întâmplat şi ce au făcut...

Ştiţi că ea a absolvit Facultatea de Filologie. După aceasta, Doina a predat un timp literatură

universală şi literatură veche moldovenească la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă“ şi la Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice din Chişinău. Multora dintre interpreţii cunoscuţi de astăzi Doina le-a predat. Recent am fost la Cimişlia, în satul Lipoveni, şi o doamnă de acolo îmi spusese: „Doamna Doina mi-a fost profesoară şi noi la lecţiile ei nici nu ne mişcam! Ea niciodată nu s-a folosit de-un conspect, mereu ne povestea ceea ce cunoştea“. Când i-au fost luate orele de la universitatea „Ion Creangă“ fiindcă avea concerte şi călătorea mult, ea a suferit tare. Niciodată nu putea să treacă pe lângă universitate, fiindcă i se făcea rău de emoţie. Şi Cristi întreba: „De ce, bunică, mămica plânge când trece pe lângă locul unde a lucrat?“ Doinei i-a plăcut mult să profeseze, să comunice cu studenţii. Ea a lăsat o urmă nu numai în muzică, ci şi în ipostaza ei de profesoară.

- Cunoaştem despre Doina şi Ion că au ieşit pentru prima dată pe scenă în 1982. Însă ascunsă a rămas povestea dragostei lor. Unde şi cum s-au cunoscut? Ce a determinat-o să-şi lege destinul cu cel al lui Ion? Cum şi-au sărbătorit nunta?

- Ion şi Doina au făcut cunoştinţă în faţa catedralei din Chişinău, la o gheretă la care se vindea îngheţată. Ea şi cu prietena ei, după lecţii, îşi luau câte o îngheţată şi se odihneau în parcul din preajma catedralei. Prietenia lor s-a lungit pe cinci ani, până când am intrat în casă şi am spus: „Gata, când e nunta?“. Iar ei m-au întrebat: „Care nuntă?“. „A voastră! Cât o să umblaţi voi aşa?“

Au făcut o nuntă nemaipomenit de frumoasă. Îmi amintesc că suna lumea şi mă întreba: „Cât costă biletele la nunta Doinei şi a lui Ion?“ Nu auzisem până atunci că la nuntă se vând bilete. A fost o nuntă mare, la care au fost invitaţi peste 400 de oameni. Dar veneau ca la Mecca. Veneau, dansau, se petreceau şi plecau. Vreau să vă spun un lucru despre căsătoria Doinei şi a lui Ion. Doina era mai reţinută, mai diplomată, iar Ion era foarte aprins, expansiv, dar excepţional de bun la suflet. El putea să ridice vocea la Doina, însă lui îndată îi trecea supărarea. Ion niciodată nu i-a spus Doina, ci numai Doiniţa. Din nefericire, mulţi inventează diverse vorbe despre Doina. Ea a fost un adevărat intelectual şi şi-a cunoscut foarte bine profesia, pentru care îşi dădea sufletul. A profesat, a dansat, a cântat. Tot ce putea dădea scenei. N-a ştiut să facă lucrul pe jumătate. Desigur că astfel de femei întotdeauna au fost bârfite. Şi întotdeauna în jurul lor au fost atâtea legende. Chiar şi acum, după moartea ei, nu-i dau pace.

Recent m-am gândit să-l dau în judecată pe un domn pentru răspândirea unor legende despre Doina şi Ion. Dar apoi am zis: să fie pe conştii-

na lui şi să-l răsplătească Dumnezeu după merit, iar Dumnezeu numaidecât o să le aşeze pe toate la locul lor. Doina şi Ion într-adevăr au fost două inimi gemene şi dacă se contraziceau era din cauza muzicii, a notelor muzicale, a ţinutei pe scenă etc. Eu îi cunosc foarte bine, pentru că pe lângă faptul că erau fiică şi ginere, mi-au fost şi mari prieteni. Noi ne spuneam unul altuia absolut toate, deşi eu eram mai în vârstă decât ei. V-am spus de la bun început: Doina era foarte tacticoasă, Ion era mai expansiv, dar ei se completau unul pe altul. Aşa trebuie să fie într-o familie.

Au colindat lumea împreună: toate satele Basarabiei, toate satele şi oraşele României, de aceea la înmormântarea lor a fost o mare de oameni. Nu ştiu dacă a mai fost cineva înmormântat cu atâta jale. Piaţa Marei Adunări Naţionale din Chişinău era plină, oamenii se urcaseră în co-

paci, pe clădiri, peste tot, căci vroiau să-i vadă şi să-i petreacă în ultimul drum.

Muzica lui Ion trăieşte şi va trăi, pentru că rar se nasc compozitori care să poată cuprindă toate genurile muzicale. Iar el a fost un talent!

Acum Doina şi Ion sunt cetăţeni de onoare ai oraşului Chişinău, abia după 18 ani de la decesul lor, cu toate că unii membri ai Consiliului Municipal au fost împotrivă, că cică „ce-au făcut ei pentru oraşul Chişinău?“. Eu am dat odată o ripostă la radio, fiind întrebată acelaşi lucru: „Trebuiau să ridice pietre sau să mătură străzile pentru a deveni cetăţeni de onoare?“. Cântecul lor i-a îmbărbătat pe oameni atunci când era mai mare nevoie, când toţi luptau pentru libertatea şi independenţa ţării. Cântecele lor i-au învăţat pe oameni să-şi păstreze verticalitatea lăuntrică.

- Au semănat curaj şi în rândul soldaţilor participanţi în războiul din Transnistria. Ce au văzut acolo? Care le-au fost impresiile?

Cu cântece lor au ridicat spiritul soldaţilor noştri care au luptat în Transnistria. De trei ori au fost! Prima dată au fost doar ei, a doua oară l-au luat pe Grigore Vieru, iar a treia oară şi pe Adrian Păunescu. Alţii nu s-au dus!

Prima dată când au mers pe front, împuşcau cazacii şi un glonte a zburat pe lângă urechea lui Ion. A doua oară împuşcau mai puţin, iar soldaţii noştri se ridicaseră pe tranşee pentru a ţine scut ca ei să nu fie împuşcaţi. A treia oară când s-au dus, nu s-a mai auzit nici o împuşcătură şi cazacii se ridicaseră pe tranşee şi ascultau spectacolul. Cântau împreună cu Andrei şi Adrian Păunescu, împreună cu Grigore Vieru cântecul „Treceţi, batalioane române, Carpaţii“, iar cazacii ascultau şi ei, chiar dacă nu înţelegeau cuvintele. Nu s-a tras o dată, până când s-a terminat spectacolul. Vreau să accentuez aici că muzica nu are hotare şi muzica ajunge la sufletul oricui, chiar dacă nu înţelegi cuvintele.

Odată îmi fracturasem mâna şi eram la spitalul de urgenţă. Aici erau internaţi şi răniţii, bravii noştri ostaşi. Doina şi Ion veneau să mă viziteze şi niciodată nu s-a întâmplat să nu urce şi la etajul unde se aflau răniţii din Transnistria.

- Din referinţele anterioare ale dvoastră făcute publice aflăm că naşterea lui Cristofor a fost cea mai mare bucurie pentru Doina şi Ion. Puteţi să ne povestiţi mai multe despre aceasta? Vroiau să mai aibă copii?

- Cristi a fost un copil mult aşteptat. Între Doina şi Cristi era o dragoste aproape bolnăvicioasă. Deşi îi spuneam lui Ion să se joace mai des cu Cristi, el zicea că fiul lor e mai mult băiatul Doinei. Îl iubea mult pe Cristi, dar îşi dorea o fetiţă. Şi adăuga: „Când voi avea o fată, atunci voi avea şi eu copil!“. El mai spunea că naşterea unei fete e un lucru de giuvaiergiu şi din cauza asta aprecia foarte mult femeia.

Ei i-au promis lui Cristi că la vârsta de zece ani o să-i aducă în dar un frate sau o surioară. Şi el aştepta cu drag. Vreau să vă spun că primele lecţii de omenie Cristi le-a învăţat de la Doina şi Ion. Când Cristi cădea jos şi-şi rănea genunchii, Doina îi spunea: „Bărbaţii nu plâng, ei trebuie să fie puternici“. Atunci el se ridica, îşi ştergea genunchii şi zicea: „Nu p-âng, că-s bă-bat!“. Cum a crescut mai mărişor, Doina îl punea să meargă la baie şi să-şi spele lenjeria intimă. De asemenea Doina l-a obişnuit pe Cristi să aranjeze masa. Iar când se bătea cu băieţii, era din cauza fetelor. Spunea aşa: „Nu ai voie să pedepseşti o fetiţă, ea trebuie să crească şi să fie mamă! Tu nu naşti, dar femeia naşte şi ea trebuie protejată!“. Ei s-au străduit să-l înveţe să fie un adevărat „bă-bat“.

- Dar ce ne puteţi spune despre perioada în care Ion a făcut armata la Zaporojie? Din câte ştim, el a fost pedepsit pentru că a luat apărarea unui basarabean care era bătut de ofiţerii de acolo.

- Acolo întotdeauna au fost pedepsiți cei care erau de altă naționalitate. Şi novicii erau forțați să spele podeaua, toaletele etc. Într-o zi colonelul lor, căruia îi plăcea foarte mult muzica, a ascultat la radio cântecul „Seară albastră“ în interpretarea Sofiei Rotaru. La sfârşitul cântecului s-a anunțat: compozitor Ion Teodorovici. Atunci el l-a chemat pe Ion şi la întrebat: „Tu eşti Ion Teodorovici?“. „Eu sunt Ion Teodorovici“. „Tu ai compus muzica?“. „Eu am compus muzica.“ „Poți să faci o formație aici?“. „Pot“. Şi Ion a creat o formație în armată. Când a terminat serviciul militar îl rugau să nu plece. Cei care anterior îl puneau să spele toaletele, să le vopsească cizmele îl rugau să fie primiți în formație. Iar Ion, nefiind răzbunător, le spunea: „Toți cei care aveți auz muzical şi ştiți să mânuiți instrumentele muzicale sunteți bineveniți“.

- Ştiți câte ceva din perioada în care tatăl său a fost forțat să lase preoția şi s-a făcut profesor de cânt la Leova? Cum l-a marcat această suferință a tatălui său pe el?

- Într-adevăr a suferit mult, dar era un bun conducător de cor, de altfel oricare preot cântă foarte bine şi cunoaşte teoria muzicii, astfel nu a întâmpinat greutăți în predarea muzicii. Fiind un om talentat, a ştiut să-şi găsească rostul în viață. Păcat că a murit mult prea devreme, când Ion avea zece ani. Ion a crescut mai mult la şcolile-internat, la şcolile muzicale, el singur şi-a făcut calea în viață, el singur a fost în stare să-şi dezvolte talentul. Grație bunătății şi caracterului său nu a devenit un vagabond, după clasa a patra a plecat de la şcoala-internat la şcoala muzicală. Mama lui Ion a fost moaşă la Leova şi a fost pricepută în această meserie. Totodată avea o voce foarte frumoasă, citise mult şi era o femeie evlavioasă. Eu o cunosc pe cuscra Maria foarte bine. Când venea la noi, îi plăcea să-l ia pe Cristi şi să-i cânte. Îl ducea la geam şi-i cânta romanțe, dar şi cântece religioase. Îmi plăcea acest lucru şi chiar dacă ea mă ruga să mă ajute cu ceva, eu îi spuneam că cel mai mare ajutor era să-i cânte lui Cristi, să audă el o voce blândă şi frumoasă. Uneori îi povestea câte ceva şi Cristi, chiar dacă era mic, o asculta cu atenție. A fost o femeie extraordinară.

- Odată ce au devenit militanți în mişcarea de redeşteptare națională, ce întorsătură au luat relațiile lor cu ministrul culturii de atunci, d-nul Ungureanu? Cum au reacționat autoritățile la activitatea lor?

- Doina şi Ion întotdeauna au întâmpinat greutăți, atât înainte cât şi după Independență. Înainte de proclamarea independenței țării cântecele lui Ion se auzeau foarte rar la radio sau în alte părți. Dacă transmitea radio Moscova cântecul, atunci era pus pe post şi la noi. Îmi amintesc cântecul „Focul din vatră“, scris pe versurile lui

Dumitru Matcovschi, nu a fost de auzit mult timp la postul național de radio, nici la cel de televiziune. I se spuneau următoarele lui Ion: „Cântecul e foarte frumos, dar are iz de biserică". După aceasta Ion a plecat la Moscova şi l-a înregistrat. Imediat a fost pus pe post la ruşi. Abia după aceasta îl auzeai pretutindeni şi la noi.

Doina şi Ion nu au fost susținuți. Au străbătut calea lor grație dragostei pentru ceea ce făceau, dragostei pentru oamenii, pentru neam, pentru credință. Eu întotdeauna le spuneam: „Mai liniștiți-vă un picuşor". Iar ei îmi răspundeau: „Mămică, cine o să facă, dacă nu noi? Hai şi noi să ne ducem şi să ne ascundem ca şopârla în nisip şi atunci ce va fi?".

Îmi povesteau oamenii de la țară că atunci când mergeau cu toții în Piața Marii Adunări Naționale se întrebau dacă aveau să vină Doina şi Ion. Şi atunci lăsau gospodăriile şi se porneau cu toții la Chişinău.

- Cine i-a susținut cel mai mult pe Doina şi Ion în semănarea adevărului despre credință, neam şi limbă în perioada implicării lor active în lupta pentru Unire?

- Eu cred că totul vine de la familie. Noi neam străduit să-i susținem în toate începuturile prin faptul că-l îngrijeam pe Cristi şi astfel ei nu-l lăsau singur. Doina îmi zicea: „Eu ştiu că-l las în mâini de nădejde şi ştiu că nu o să-l educi mai rău decât pe mine". De asemenea, ei au fost în stare să se susțină unul pe altul. Nu vreau să arunc o piatră în guvernarea de atunci, însă când ei căutau o cămăruță de doi metri pătrați pentru a face repetiții, nu a fost de găsit. Au plecat la Bucureşti şi grație oamenilor de bună credință de acolo – Adrian Păunescu, Matei Vintilă – şi altor persoane, au putut să creeze. Aici însă nu s-au găsit doi metri pătrați pentru ei. După moartea lor toți de aici au început să plângă, dar nu prea cred în lacrimile lor. Cred în lacrimile unui țăran, cred în lacrimile unui om simplu, ale unui copil care nu i-a cunoscut, dar auzind de Doina şi Ion lăcrimează şi spun: „Aşa mi-e jale de ei!".

Ştiu foarte bine cât de mult au fost încurcați, cât de mult au fost bârfiți şi acum când îi aud pe unii zicând „Vai, cât i-am ajutat!", nu cred în ceea ce spun. Doina şi Ion au fost oameni deştepți şi au ştiut cum să se descurce. Asta nu înseamnă că ei nu au avut prieteni. Dar demnitarii de atunci nu au avut dorința de-ai ajuta.

- Doina şi Ion şi-au dorit foarte mult să ridice din temelii biserica din satul natal al Doinei, care a fost distrusă de puterea sovietică. Ce au reuşit ei să facă atunci în privința aceasta?

- Noi, în satul nostru de baştină, Baurci-Moldoveni, raionul Cahul, am avut o bisericuță veche, construită în 1835, care în 1960 a fost demolată. Doina şi Ion şi-au dorit mult să reconstruiască bisericuța din sat. Însă nu au reuşit să o facă... Acum e nevoie mare de o biserică ortodoxă, pentru că, dacă înainte, în sat, nu exista nici o confesiune în afară de Ortodoxie, acum e plin satul de confesiuni. Astfel, noi cu Cristi am decis să ajutăm să se construiască bisericuța din sat. Cât avem puteri şi cât ne ajută financiar oamenii de bună credință ne străduim să le dăm pe toate pentru construcția acestei biserici.

Dintre sătenii, tare mi-i necaz pe ei, nu se duce unul să ajute cu ceva la construcția bisericii. Preotul lucrează acolo de unul singur. Şi fără bani sătenii nu vor să ajute, ba chiar şi cu bani construiesc rău şi e nevoie de refăcut ceea ce ridică ei. Eu nu ştiu ce s-a întâmplat cu ei, căci a fost dintotdeauna un sat de oameni gospodari, de oameni harnici, care veneau pe la clăci şi se ajutau reciproc.

Atunci când va sfârşi construcția bisericii mici, va fi sfințită şi apoi vom demara construcția bisericii mari. [Dacă doriți să sprijiniți clădirea bisericuței, contactați-o pe dna Eugenia Marin la 00373 79567422.]

- Unde se păstrau filmările şi înregistrările sonore ale soților cât erau ei în viață? Le aveți acum la dvoastră?

- Au fost furate toate din apartamentul lor. Acele înregistrări care erau în casa mea, casete diverse, unele cu defecte, acelea mi-au rămas. Dar arhiva lor s-a furat, pe când ei erau în morgă. Şi dacă aud pe undeva vreun cântec de-a lor a cărui înregistrare nu o am, încerc să-l iau. Dar pentru a fi pus pe note, pentru a i se face partitura, pentru a fi corectat se cheltuie bani grei. Se mai descoperă câte un cântec, două, dar foarte rar. Le-au furat toate înregistrările audio şi video, chiar şi cele de la nuntă. Am dat anunțul să-mi întoarcă

cântecele lor contra plată. Sper că ele o să apară cu timpul, deşi există posibilitatea să le fi distrus.

- Anul acesta se împlinesc 19 ani de la tragicul deces al Doinei şi al lui Ion. De ce credeţi că adevărul despre accident nu a ieşit la suprafaţă până acum? Mai căutaţi vinovatul?

- Nu, nu vreau să aflu vinovatul, pentru că nimic nu se va schimba. Eu am încredere în bunul Dumnezeu şi atunci când merg la biserică, mă strădui să aprind o lumânare şi pentru sufletele celor care au făcut-o, precum şi pentru familiile lor. Eu nu le doresc rău.

- Ce atitudine are societatea noastră în ziua de azi faţă de jertfa lor?

- Dacă ei s-au învredincit de a purta numele de eroi naţionali, înseamnă că ei şi-au adus aportul în cultura ţării, în deşteptarea ţării. Toţi mă întreabă: „Ce-ar face ei, dacă ar trăi în ziua de azi?“. Exact ceea ce au făcut înainte. Sunt convinsă că dacă Doina şi Ion trăiau şi azi, muzica lor ar fi ţinut acea flacără a deşteptării aprinsă, căci noi acum am devenit indiferenţi. Ei nu aveau să termine lupta, căci Doina zicea întotdeauna: „Mămică, vreau să trăiesc zilele în care Moldova va fi o mică Elveţie, pentru că avem toate premisele ca să devenim o ţară înfloritoare“. Sunt convinsă că guvernarea care este astăzi poate să îndeplinească acest vis. Sunt foarte supărată pe ţăranii noştri care spun că pe vremea comuniştilor le-a fost mai bine. Ei nu vor să se gândească la viitorul copiilor şi nepoţilor lor, nu vor să înţeleagă că noi suntem apusul, iar tinerii sunt răsăritul. Acest răsărit trebuie să fie frumos, iar pentru ca el să fie frumos, noi trebuie să-i ajutăm, nu să le punem bețe în roate.

În noiembrie s-a desfăşurat a opta ediţie a festivalului internaţional „Două inimi gemene“, în memoria Doinei şi a lui Ion Aldea-Teodorovici, la care au participat 11 ţări. În 2009 am avut participanţi şi din Nigeria! Participanţii din Rusia,

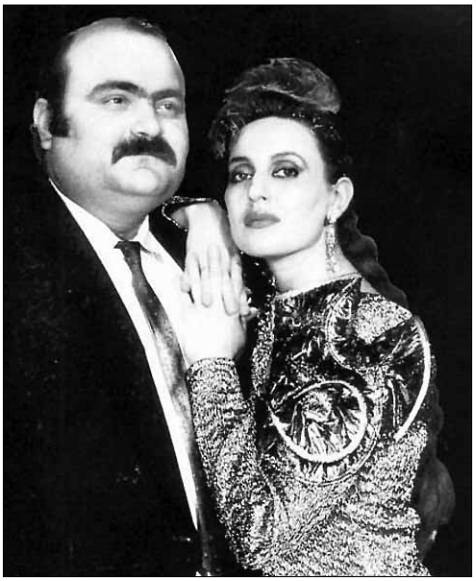

când vin la noi, spun: „Doamne, ce limbă frumoasă aveți!“. Şi mai adaugă: „Cei de aici nu vor să o învețe? Să plece!“. Ruşii care sunt conştienți de tradițiile şi cultura lor respectă istoria, limba şi cultura altor popoare. Să vezi un rus cum cântă „Pentru ea“, într-o limbă română perfectă, sau bulgarul, armeanul, neamțul, letonianul, bielorusul! Sunt şi participanți care au câte un recital cu muzica lui Ion! Condiția principală este ca versurile să fie în limba română. Unii se plâng: „De ce versurile trebuie să fie neapărat în limba română?“ Dar de ce nu? Toată lumea trebuie să ştie limba rusă, toată lumea trebuie să ştie limba engleză, şi eu să nu duc în lume limba mea frumoasă la care țin atât de mult şi în care au vorbit buneii, străbuneii şi străstrăbuneii mei? Nu e un păcat? E un mare păcat!

Avem o limbă atât de frumoasă şi melodioasă! Ai impresia că e alcătuită numai din vocale! Nimeni nu va putea să mă convingă că pământul meu nu este frumos, că oamenii mei nu sunt frumoşi. Păcatul nostru cel mai mare este că nu prețuim ceea ce avem şi cântăm tot ce e străin. Îmi amintesc că şi Alexandru Hâjdeu, şi Mihai Eminescu, şi Vasile Alecsandri scriau acelaşi lucru. Citisem la Vasile Alecsandri că îi reproşau cunoscuții: „De ce te-ai întors în Eşiul cel murdar şi plin de glod?“ Iar scriitorul răspundea: „Dar şi glodul e al meu!“

Interviu realizat de **Ecaterina Luțișina**

Date biografice

Ion Aldea-Teodorovici s-a născut pe 7 aprilie 1954, în orăşelul Leova, în Republica Moldova. Tatăl – Cristofor Teodorovici – a fost preot, iar mama Maria – moaşă. A învățat la şcoala muzicală „Ştefan Neaga“, apoi la Colegiul de muzică din Tiraspol. În 1987 a absolvit Academia de Muzică, Teatru şi Arte plastice din Chişinău. Ion a acumulat o bogată experiență profesională: a fost saxofonist în formația „Contemporanul“, a condus formația „DiATe“, a deținut funcția de conducător artistic la teatrul național „M. Eminescu“ din Chişinău. A scris peste 300 de cântece patriotice, lirice, pentru copii, muzică pentru filme („Iona“, „Disidentul“, „Ce te legeni, codrule“). A realizat aranjamentele muzicale pentru piesele de teatru „Fântână Anghelinei“, „Dragă, consăteanule“, „Abecedarul“, „Tata“ şi „Pomul vieții“. A scris muzică instrumentală, „rapsodie“, variații pentru pian, cvintet pentru coarde. Printre dinstincțiile acordate se numără cele de Laureat al premiului „Boris Glavan“, Laureat al festivalului al XII al Tineretului şi Studentilor de la Moscova, Artist Emerit din R. Moldova. În 1993 a fost decorat post mortem cu Ordinul Republicii.

Doina Aldea-Teodorovici s-a născut pe 15 noiembrie 1958, la Chişinău. Tatăl – Gheorghe Marin – este publicist şi scriitor, mama Eugenia – profesoară de limbă şi literatură română. În 1975 a absolvit şcoala româno-franceză Nr.1 din Chişinău. A urmat studiile la Facultatea de Filologie, pe care le-a terminat în 1980. Între timp, era dansatoare în ansamblul de dansuri populare „Moldovenească“. A dat spectacole în Rusia, Germania, Mongolia, Algir, Cuba, Iugoslavia etc. În următorul an a fost angajată profesoară de literatură universală şi literatură moldovenească veche la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă“. În 1988 şi-a încheiat studiile şi la Academia de Muzică Teatru şi Arte Plastice din Chişinău. Doinei Aldea-Teodorovici i-a fost acordată distincția de Artistă Emerită din R .Moldova, precum şi Ordinul Republicii – post mortem.

Tinerii României: întâi îi distrugem, apoi îi criticăm

Mihail Albișteanu

Aşa cum ne-a obişnuit, din timp în timp, Fundația Soros mai ia pulsul poporului român şi ne mai fericeşte cu câte un studiu, preluat apoi de către presă. Autoarea unui articol despre tânăra generație (apărut luni, 11 aprilie 2011, în „Evenimentul Zilei“) amestecă subiectele cercetării: „Mare parte din elevi nu se simt mândri că sunt români şi nu vor să trăiască aproape de persoane de altă orientare sexuală sau bolnave de SIDA. De asemenea, o treime dintre ei resping persoanele de altă etnie sau religie, după cum arată rezultatele studiului «Implicarea civică şi politică a tinerilor», realizat de Fundația Soros România în urma chestionării a aproape 6.000 de tineri, din 86 de şcoli din țară.“ Ce legătură directă există între mândria de a fi român, toleranța față de persoanele seropozitive şi cea față de „alte orientări sexuale“, doar ea ştie.

Să le luăm noi, pe rând: „62% dintre elevii de clasa a VIII-a şi a IX-a răspund că se simt destul de mândri sau foarte mândri că sunt români, în timp ce 38% răspund că nu sunt prea mândri sau că sunt deloc mândri, conform studiului. Prin comparație, 86% dintre adulți declară că se simt destul de mândri sau foarte mândri că sunt cetățeni ai României. Dacă între elevii claselor a VIII-a şi cei ai claselor a IX-a nu există nici o diferență, procentajul elevilor care se simt mândri că sunt români scade de la 67%, în rândul elevilor din clasele VIII-IX, până la 54%, în rândul elevilor din ultimul an de liceu. „

Deja, autoarea ne bagă în ceață: ori e 67%, ori e 62% - se pare că nu se poate hotărî, dar scoate cămaşa, comparând mere cu pere: elevii sunt întrebați de naționalitate, iar „adulții“ de cetățenie. Faptul că procentajul scade din clasele a VIII-a - a IX-a până în clasa a XII-a este simplu de explicat: reducerea numărului de ore de istorie îşi spune cuvântul. Încă mai grav este că, şi în acest număr de ore redus, rolul istoriei românilor, în programa pentru liceu, este unul absolut insignifiant. Şi în ceea ce priveşte liceul autoarea se contrazice. Dacă în acest articol vorbeşte de un procentaj de 54 % din elevi, mândri că sunt români (pentru clasa a 12-a), într-un articol de pe 7 aprilie, aceeaşi autoare nota: „Peste jumătate din elevii de clasa a XII-a nu se simt mândri că sunt români.“ Mai greu cu aritmetica. În acelaşi articol aflăm că: „62% dintre elevi susțin că se simt destul de mândri sau foarte mândri, să fie cetățeni ai României.“ Deşi nu ştim despre care elevi este vorba, deducem, în baza articolului din 11 aprilie, că este vorba de cei din clasele a VIII-a şi a IX-a. Evident, şi pentru ei întrebarea viza tot cetățenia, ca şi în cazul adulților (nu-i bănuiesc de incompetență pe autorii studiului), dar pentru autoarea articolului, cetățenia şi naționalitatea sunt cam totuna.

Tot articolul de pe 7 aprilie ne dă şi date ceva mai exacte: „Pentru acest studiu 5.861 de elevi din 86 de şcoli au fost chestionaţi pe teme legate de opinii şi valori, comportament civic şi politic, percepţii ale evenimentelelor care marchează evoluţia contemporană a societăţii.“

Oricum, mă întreb dacă Fundaţia în cauză are motive de îngrijorare: în ciuda eforturilor depuse de unii şi alţii, timp de două decenii, încă prea mulţi tineri au respect pentru România şi încă prea mulţi rămân acasă, în loc să ia calea Europei şi, eventual, să lase locul altora pe aici. Studiul se ocupă, deci, şi de problema migraţiei românilor: „Peste 15% dintre gospodăriile din România au avut sau continuă să aibă un membru plecat la muncă în străinătate. Iar o estimare recentă a Băncii Mondiale indică un număr de 2,8 milioane de migranţi din România în 2010, reprezentând 13,1% din întreaga populaţie (...). Studiul mai arată şi că mai mult de un sfert dintre elevii de liceu din România aveau la începutul acestui an şcolar cel puţin un membru al familiei plecat în străinătate“, mai spune autoarea articolului. Promiţător, dar încă insuficient, nu ?

Dacă unii elevi sunt (cel) puţin confuzi în legătură cu România şi cu mândria de a fi (cetăţean) român (nu mai mult decât cea care a a publicat articolul, de altfel) de ce să ne mai mirăm că au unele neclarităţi legate şi de drepturile şi obligaţiile lor de cetăţeni? Asta, deşi programa şcolară pune accent deosebit pe educaţia civică; drept este că tinerii sunt învăţaţi să devină mai ales buni cetăţeni ai... Europei.

„53% dintre cei chestionaţi spun că a fi un bun cetăţean înseamnă doar să respecţi legile ţării, iar 39% dintre tineri cred că un bun cetăţean nu se defineşte prin implicare socială sau politică. În plus, datele evidenţiază că elevii sunt mai puţin satisfăcuţi de funcţionarea democraţiei româneşti decât adulţii: 41% dintre adulţi se declară mulţumiţi de funcţionarea democraţiei, pe când o opinie similară au doar 19% dintre elevi.“

Sigur, destul de trist, având în vedere că în decembrie 1989 tinerii au ieşit în stradă şi au murit ca să scape ţara de un regim totalitar, dar acestea sunt efectele combinate ale prestaţiilor aşazisei clase politice româneşti postdecembriste şi ale distrugerii învăţământului românesc de către aceşti oameni. Dacă atâţia tineri (şi cu siguranţă, nu cei mai proşti şi mai slab pregătiţi) nu erau obligaţi (de efectele mai sus pomenite) să emigreze, cu siguranţă, procentele erau altele. Nu poţi, în acelaşi timp, să susţii implementarea de practici democratice într-un stat şi să alungi peste hotare exact elita care ar trebui să asigure funcţionarea democraţiei. Din nou, autoarea are versiuni diferite, în cele două articole, o dată fiind vorba despre 53% din numărul total de in-

tervievați, altă dată doar despre numărul elevilor de clasa a XII-a.

Pe cale de consecință, este oarecum de înțeles ca – respingând democrația, ale cărei rezultate, deosebit de palpabile, le simt pe propria lor piele – tinerii să dorească acțiunea hotărâtă a unui regim dur, care să pună lucrurile la locul lor. Şi pentru că ei se raportează la trecutul cât mai apropiat, pe care nu l-au trăit, dar care, învelit în pătura nostalgică a amintirilor tinereții, le este prezentat în roz de către părinții lor (născuți în comunism), tinerii de azi au *nostalgii* totalitare. De aceea, „în ciuda absenței unor experiențe directe cu regimul comunist, mai mult de o treime (38%) dintre adolescenții chestionați (...) cred că acesta a reprezentat o perioadă «mai bună» sau «mult mai bună» decât cea contemporană; (...) 43% dintre elevii de clasa a XII-a cred asta. (...) Principalul plan de nemulțumire vizează capacitatea statului de a impune respectul pentru lege (...). Mai mult, 57% dintre tinerii chestionați declară că situația este mai rea decât în perioada comunistă. (...) Studiul mai arată că 26% dintre elevi consideră că sistemul democratic nu este bun pentru România, comparativ cu doar 16% dintre adulți. Mai mult, ideea de a avea la conducere un regim militar îi atrage pe 40% dintre ei, comparativ cu doar 26% în rândul adulților, potrivit cercetării.“ Apoi: „33% dintre elevii de clasa a X-a consideră că ar fi foarte bine să aibă un conducător puternic, care nu își bate capul cu parlamentul şi cu alegerile“ – arată studiul.

Trebuie să admitem că rezultatele clasei noastre politice sunt remarcabile. Ca să aduci tineretul în halul acesta de disperare nu este puțin lucru. Asta demonstrează nu (doar) prostie sau eroare, ci metodă. Este de remarcat, încă o dată, imaginea bună pe care o are armata în societate şi, după cum se observă, chiar în rândurile tinerilor, care îi acordă încrederea lor. Părerea mea este că, dacă Armata (prin absurd) ar da o lovitură de stat, tinerii nu ar mişca un deget să salveze regimul constituțional, nu ar ieşi să moară în stradă, aşa cum au făcut cei din 1989.

Şi acum, durerile cele mari ale celor de la Soros, surprinse în articol: „Rezultatele sunt extrem de îngrijorătoare deoarece arată că tinerii români sunt extrem de intoleranți, o proporție însemnată dintre aceştia putând fi caracterizați drept xenofobi şi antisemiți“, arată autorii studiului. Astfel, „trei sferturi dintre elevi nu ar dori să aibă persoane de altă orientare sexuală ca vecini şi două treimi (peste 60%) dintre elevi resping persoanele bolnave de SIDA şi romii. În plus, peste o treime evită persoanele de altă etnie sau religie: 42% în cazul musulmanilor, 35% în cazul maghiarilor şi 34% în cazul evreilor“, mai arată cercetarea.

Bănuiesc că autorii studiului nu vor totuşi să susțină că poporul român este homofob şi xenofob din naştere, aşa că trebuie să găsească nişte explicații. Desigur, acestea se leagă de sistemul de educație din România: şcoala şi familia sunt de obicei vizate. Ovidiu Voicu, manager de programe la fundație şi coordonatorul studiului „Implicarea civică şi politică a tinerilor” crede că motivul pentru care peste o treime dintre elevi resping minoritățile este şi „lipsa abilităților de gândire critică, pe care şcoala nu le dezvoltă“. „Există o corelație pozitivă între un mediu şcolar deschis – caracterizat prin discuție liberă, activități extracurriculare numeroase, participarea la acțiuni civice, dialog între profesor şi elevi etc. – şi atitudinea tolerantă a elevilor”, explică el. „Însă, în cele mai multe dintre şcoli, această schimbare către deschidere şi incluziune este abia la început”. „Mai mult, tinerii vin cu astfel de atitudini şi din familie”, mai precizează acesta. Deci, evident, şcoala este vinovată, de unde şi necesitatea „reformei” (a se citi – a continuării distrugerii învățământului), dar şi părinții, educați în național-comunism. Ei, şi aici se vede rolul studiului, acela de a trage un semnal de alarmă, care să conducă la implementarea de noi programe, pentru a putea scoate din capetele elevilor români xenofobia şi homofobia şi a-i îndruma pe bătătoritele, dar întortocheatele coridoare ale unui nou Labirint minoic, cu rezultatul cunoscut. Să nu credeți că exagerez cu calificativele, pentru că iată cum îşi permite să-şi intituleze unul dintre articole, cel de pe 11 aprilie, autoarea: „Portretul elevului român: rasist şi dornic de dictatură“.

Studiul atacă şi problema credinței. „53% dintre elevii de clasa a XII-a au mers de câteva ori

pe an la biserică", iar 42% din eleviii aceloraşi clase „afirmă că se roagă în fiecare zi"; dar „43% dintre elevii de clasa a XII-a nu au făcut niciodată voluntariat". Deşi nu se face o legătură directă, s-ar putea trage nişte concluzii, printre rânduri, că ar exista conexiuni şi determinări între mai suspomenitele tare ale tineretului şi aplecarea sa spre religie (superstiția asta obscurantistă, care încurcă atât de mult mâinile acelora cu minți „luminate", din societatea deschisă), combinată cu lipsa de participare în programele de voluntariat bruxelleso-comuniste. Căci iată o altă afirmație din acelaşi articol: „Portretul elevului român – nu prea face voluntariat şi crede în viața de apoi". Combinat cu titlul, reiese clar: elevii sunt credincioşi, ceea ce le face rău la voluntariat şi-i îndrumă, pare-se, pe căi anacronice şi greşite. Trist este, pentru promotorii neo-umanismului, că „70% dintre elevi cred în viața de apoi". Este clar că trebuie adoptate soluții urgente. Se vor pregăti, probabil, tone de apă şi şampon, care pot spăla materia cenuşie.

Între timp, pentru a mai balansa lucrurile şi a scoate la iveală homofobii înrăiți şi violenți, în Duminica Floriilor din Postul Paştilor, în marile oraşe din țară au apărut afişe imense, puse de asociațiile LGBT din România, care înfățişează un bebeluş, cu fața oarecum blurată, care are agățată de mână o etichetă, pe care scrie „HOMOSEXUAL", iar alături: „homosexualitatea nu este o alegere; homosexualitatea nu este o boală". Este drept că nişte „troglodiți" au scăpat ochiului vigilent al forțelor de ordine şi au profanat afişul, acoperind cu vopsea neagră cuvântul „nu", iar din cuvântul „HOMOSEXUAL" au lăsat, (oroare!) numai „OM". Sperăm că vor fi depistați şi pedepsiți cum se cuvine, să le treacă pofta de a mai îngrădi societatea deschisă (viciului, neruşinării etc.).

În aceeaşi idee, ediția din 2011 a concursului Mister Gay Europe a fost organizată în România, între 13 şi 17 aprilie, la Braşov (ceea ce l-a mâniat pe protopopul Braşovului, Dănuț Benga).

Totuşi, perspectivele par sumbre, măcar în ceea ce priveşte populația țigănească: „Cu cât stocul educațional al familiei din care provine elevul este mai crescut, cu atât intoleranța elevilor față de romi este mai mare. Acest rezultat arată că intoleranța față de romi, atitudine răspândită în societatea românească, nu are şanse foarte mari de a fi redusă", explică autorii cercetării. Mă întreb, "filosofic": pesimismul o fi ceva de rău? Poate că în general, da. Dar, depinde de pesimist.

Cazul Ioan Es. Pop

Răzvan Codrescu

Am aflat cu amărăciune, de pe *Reporter Virtual* (mai precis, de la d-l Tiberiu Lovin), că poetul şi editorul media Ioan Es. Pop[1] (n. 1958) a recunoscut că a colaborat cu Securitatea, timp de 5 ani. Sursa spune că ar fi fost colaborator „emerit“, calificativ pe care mărturisesc că nu-l înțeleg (probabil că d-l Lovin a vrut să potențeze metaforic dezvăluirea, ca gazetarul mereu avid să creeze un plus de senzație). Ce l-a făcut oare pe poet să recunoască public faptul, cu o întîrziere de peste 20 de ani? L-au ajuns tardiv remuşcările? A fost supus vreunei forme de şantaj? A „mirosit“ sau a fost avertizat că i se pregăteşte ceva? Nu ştiu nici ce are de gînd să scrie *pro domo sua*, după cum a declarat[2], în numărul din *România literară* care va apărea în Joia Patimilor. Mă tem că orice va scrie pînă la urmă va fi mai degrabă stînjenitor – nu numai pentru sine însuşi, ci şi pentru breasla pe care o reprezintă (mai ales că este probabil, alături de Mircea Cărtărescu, cel mai premiat autor român contemporan[3]

Ioan Es. Pop a făcut, ca şi mine, stagiul militar (TR) în 1978-79 şi facultatea între 1979 şi 1983, apoi a fost profesor la Ieud, de unde „şi-a luat lumea în cap“ în 1989 (dovadă că şi din Ieud există, totuşi, „ieşire“), venind să lucreze ca muncitor necalificat la Casa Poporului din Bucureşti, unde l-a şi prins „Revoluția“. Contextul postcomunist l-a găsit unde trebuia, înlesnindu-i relativ repede reîntoarcerea de la lopată la condei. Mă întreb (probabil că vom afla cît de curînd) de cînd pînă cînd se vor fi derulat cei 5 ani de colaboraționism „emerit“. Să fi fost momit pe vremea stagiului militar? Eu îmi aduc totuşi aminte că alții au fost cei „momiți“ pe atunci... Să i se fi tras de pe vremea cînd a fost redactor-şef la o publicație studențească oficială? Ar fi mult mai plauzibil. Nu cred că mai tîrziu, la Ieud, Securitatea va fi avut „obiective“ majore, ci mai degrabă acolo va fi fost „agonia“ respectivei colaborări...

Oricum vor fi stat lucrurile, mi-e greu să mi-l imaginez pe poetul Ioan Es. Pop în ipostaza unui monstru colaboraționist, care să fi nenorocit pe

[1] Pe vremuri (1981-1983) redactor-şef al revistei studențeşti *Nord* (pe cînd era student filolog la Baia Mare), iar după 1989, pe rînd, mai întîi corector, redactor şi secretar de redacție la *Luceafărul* bucureştean, apoi jurnalist la *Cotidianul*, editor executiv la *PRO TV Magazin*, editor al *Ziarului de Duminică* (supliment cultural al *Ziarului Financiar*) şi, concomitent, senior-editor al revistei *Descoperă*. Membru al Uniunii Scriitorilor şi autor al volumelor de versuri *Ieudul fără ieşire* (1994 – debut editorial), *Porcec* (1996), *Pantelimon 113 bis* (1999) ş. a.

[2] „Este reală informația dumneavoastră, dar veți găsi detalii despre această colaborare în *România literară de joi*, unde public o confesiune. Pînă atunci n-am să comentez pe acest subiect, pentru că o informație brută poate fi distrugătoare“.

[3] Premiat în 1994, pentru debut, de Uniunea Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova, revista *Poesis* şi Festivalul Național de Poezie de la Sighetu Marmației, în 1996 de Primăria Municipiului Bucureşti pentru volumul *Porcec*, în 1999 din nou de Uniunea Scriitorilor pentru volumul *Pantelimon 113 bis*, în 2000 de Academia Română pentru antologia *Podul* etc. A intrat, între timp, şi în manualele şcolare, iar versurile i-au fost selectiv traduse în engleză şi în alte cîteva limbi.

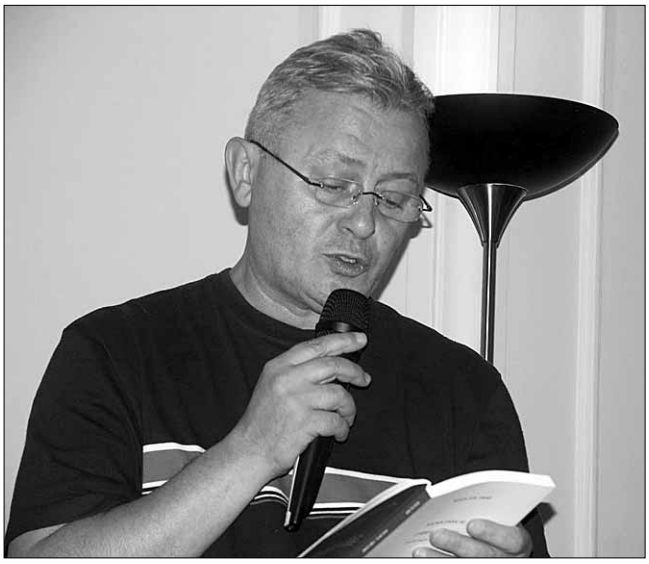

cineva sau să fi fost complice la cine ştie ce mare „lucrătură“ a Securităţii. Pe vremea cînd l-am cunoscut eu (la Corbu, în Dobrogea, unde făceam pe „cercetaşii“), „Ioan de la Maramu“ (aşa îi spuneam noi) avea 20 de ani şi era un băiat frumos de la ţară, cu o anume umbră de sfială care îi şedea bine, blînd, visător şi îndrăgostit de cuvinte, îndulcit la băutură mai mult de dragul visării şi în căutarea oarecum teribilistă a inspiraţiei poeticeşti. Nu scria ca mai tîrziu (cînd a avut instinctul să se aşeze pe muchia de cuţit dintre modernism şi postmodernism), ci avea un lirism mai direct şi mai suav, cu vraja sonurilor de altădată. Pentru mine, tradiţionalistul timpuriu şi incorigibil (prietenii ştiu bine că aşa m-au apucat), cutare sonet al lui de atunci (pe care nu l-am mai uitat niciodată)[4] mi l-a vădit mai mult ca poet decît toate volumele premiate de mai tîrziu. În alt registru, îmi amintesc că îl imita cu mult haz pe Ceauşescu (improviza spontan adevărate discursuri, mai ales după cîteva pahare, iar noi ne prăpădeam de rîs, provocîndu-l iarăşi şi iarăşi), dar, la o adică, ştia să fie serios şi ferm, şi nu-l pot uita cum într-o noapte, cînd se întîmplase să fie el „de planton“, a înfruntat – şi chiar a reuşit să intimideze! – o gaşcă de „trupeţi“ fioroşi, care veniseră să ne bată cu lanţurile pe noi, „teriştii“, pentru nu mai ştiu ce pricini reale sau închipuite. După cele 9 luni de armată, căile nu prea ni s-au mai intersectat (l-am vizitat totuşi o dată acasă, la Vărai, prin ‘81 sau ‘82, cu profesorul, scriitorul şi fostul deţinut politic Marcel Petrişor şi cu alţi cîţiva apropiaţi); după strămutarea lui la Bucureşti, i-am urmărit cu simpatie ascensiunea literară şi publicistică, dar nu cred că ne-am întîlnit mai mult decît de două-trei ori – şi atunci întîmplător (ultima oară prin 2007, cînd am călătorit împreună cu trenul pînă la Sibiu şi am avut prilejul să-i dăruiesc proaspăt apăruta traducere din Dante, pe care n-a întîrziat s-o recenzeze cu căldură în *Descoperă*, cum eu nu m-am învrednicit cu nici una dintre cărţile lui...).

Acesta este „Ioan de la Maramu“ *al meu* şi despre el pot să mărturisesc. Îl ştiu prea puţin pe Ioan Es. Pop din mediile literare bucureştene şi deloc pe Ioan Pop cel din arhivele CNSAS. Îmi pare rău, desigur, de slăbiciunea lui de ieri (care poate fi iertată, nu scuzată) şi de necazul lui de azi (poate meritat în absolut, dar cu totul nemeritat în relativul lumii în care trăim). Cît de odios („emerit“?) colaborator al Securittăţii va fi putut fi el şi cît contează micul lui oportunism de tinereţe în memoria istorică a românilor? Într-o ţară

[4] *Îmi aminteşti, cu umerii rotunzi,/ de toamne adormite în Ardeal,/ printre viori de vînt şi cucuruz,/ ritmate lung de tropote de cal.// Şi-i părul tău prelins dinspre păduri/ cu o foşnire rece ca de ploaie.../ Ce bun ar fi acum un somn în şuri,/ deasupra cu un cer clădit din paie!// Să bată dangăt depărtat şi moale/ un clopot vechi peste tăceri latine/ şi să te strîngi înfrigurată-n mine,/ ca dintre ceţuri sure şi carnale,/ pe cînd s-ar prăbuşi, suav şi pal,/ alături cîntul toamnei din Ardeal...*

în care toți marii rechini ai terorii şi ai corupției au fost şi sînt făcuți scăpați sistematic, iar mulți dintre ei ne conduc şi astăzi destinele şi trec drept parteneri onorabili ai politicianismului european şi euro-american, este cel puțin o indecență să te prevalezi de măruntul colaboraționism al unor oameni care n-au fost niciodată în orbita puterii şi care sînt de fapt victimele nefericite ale unui context istoric pe care nici nu l-au creat, nici nu şi l-au dorit, nici n-au avut vreo clipă puterea să-l influențeze decisiv. Cine pe cine judecă? Şi mai ales – în ce scop?

Cei de la CNSAS chiar se autosesizează, sau sînt „autosesizați" de alții, după un plan bine stabilit? Dacă se autosesizează, atunci sînt penibil de proşti sau de nesimțiți. Dacă sînt „autosesizați" de alții (indiferent cine ar fi aceia), atunci, dincolo de profunda lor necinste sufletească (mult mai vinovată decît a mărunților colaboraționişti – cei mai mulți practic inofensivi – de sub presiunea vechiului regim comunist), se creează tot mai mult impresia că, începînd cam de la cazurile Alexandru Paleologu şi Ştefan Aug. Doinaş (şi pînă la cazurile cele mai recente: Ion Besoiu şi Nicolae Breban), se instrumentează, cu abjectă abilitate şi consecvență, *abaterea atenției publice de la adevărații vinovați*, pe de o parte, şi *discreditarea intelectualității în general* ca posibilă instanță sau entitate referențială, pe de altă parte. Primul comentariu de pe *Hot News* (care a preluat de pe *Reporter Virtual* informația despre Ioan Es. Pop) este relevant: „E vreunul din elita intelectuală care, totuşi, n-a colaborat cu secu?", întreabă insinuant un anonim, copleşit (poate sincer) de atîtea „dezvăluiri". Nu cumva aceasta este tocmai concluzia ce se vrea impusă pînă la capăt opiniei publice?

Cu toate minusurile din sînul lor, clerul şi intelectualitatea umanistă rămîn totuşi cele două posibile repere şi fronturi de conştiință care pot contribui la o redresare şi reorientare a societății româneşti actuale, sub aspect mental şi sufletesc. Or, nu-i greu de observat că tocmai ele sînt principalii – dacă nu chiar unicii – „cai de bătaie" ai CNSAS, care nu s-a prea atins pînă acum de nici un fir de păr al vreunui nomenklaturist sau securist propriu-zis, de nici un responsabil adevărat pentru dezastrul moral, politic şi economic al României contemporane. Dezaprobînd orice formă de colaboraționism (trecut sau prezent), acuz CNSAS-ul de complicitate oficială la manipularea şi pervertirea în continuare a conştiinței publice româneşti. Da, avem nevoie de dreptate, dar ceea ce ne oferă CNSAS, de ani întregi, este numai un surogat parşiv al dreptății, care nu numai că nu poate îndrepta nimic, dar strîmbă şi bruma de dreptate care pare să ne mai fi rămas.

Abonați-vă la ROST!

Avantaje:

● Aveți o reducere de 20% față de prețul de copertă ● Primiți revista acasă
● Nu pierdeți nici un număr al acestei reviste de colecție ● Taxele poştale sunt suportate de redacție

Vă puteți abona:

● trimițând contravaloarea prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, Oficiul Poştal 23, Căsuța Poşatală 27, sector 6, Bucureşti;

● achitând contravaloarea abonamentului în contul **RO25BACX0000000107363250**, deschis la **Unicredit Țiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302**,** după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

Prețul în țară şi în Rep. Moldova:
– 24 lei – 6 luni
– 48 lei – un an

Prețul în străinătate:
- 50 euro/ an în Europa
- 70 USD/ an pentru celelalte continente

În acest număr semnează: ● **Mihail Albişteanu** – profesor de istorie, doctorand, publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *Crucile pustiei. Poeme neptice* (Ed. Christiana, Bucureşti, 2010) ● **Adrian Cherhaț** – preot şi profesor de religie, doctorand al Facultății de Teologie din Cluj şi publicist ● **Alina Ioana Dida** – medic, traducător, a tradus *Revoluția franceză*, de Albert Soboul ● **Paul Ghițiu** – scriitor, regizor şi publicist, ultima carte publicată: *Reabilitarea politicii* (Ed. Dacia, 2000) ● **Cicerone Ionițoiu** – fost deținut politic, scriitor şi publicist, ultima carte publicată: *Memorii. Vol I. Din țara sârmelor ghimpate* (Ed. Polirom, Iaşi, 2009) ● **Ecaterina Luțişina** – studentă, membră a conducerii ASCOR Chişinău, publicistă ● **Grigore Marchiş** – preot la Catedrala Ortodoxă din Turda, publicist ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Marcel Petrişor** – scriitor, fost deținut politic, ultima carte publicată: *Strigoii Ocişorului* (2005) ● **Ioan Popa** – profesor, publicist ● **Remus Radina** – fost deținut politic, autorul volumului despre teroarea comunistă *Testament din morgă* (Ed. Ion Dumitru, Munchen, 1981) ● **Ioan Răducea** – profesor, publicist, a publicat volumul *Lupul* (Ed. Junimea, Iaşi, 2010) ● **Mircea Tarcea** – fost deținut politic, peşedintele AFDP Hunedoara, publicist ● **Claudiu Târziu** – jurnalist

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST *pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621*

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia – **epuizat**
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – **epuizat**
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – **epuizat**
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – **epuizat**
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – **epuizat**
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea - **epuizat**
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu - **epuizat**
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Părăian
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat luiIoan Ianolide
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Mândiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan
Nr. 61 – martie 2008, dedicat lui Dan Botta
Nr. 62 – aprilie 2008, dedicat Maicii Mihaela Iordache
Nr. 63 – mai 2008, dedicat Mitropolitului Nicolae Colan
Nr. 64 – iunie 2008, dedicat Aspaziei Oţel Petrescu
Nr. 65 – iulie 2008, dedicat Părintelui Mina Dobzeu
Nr. 66 – august 2008, dedicat Mariei Brâncoveanu
Nr. 67 – septembrie 2008, dedicat Părintelui Chesarie Gheorghescu
Nr. 68 – octombrie 2008, dedicat Părintelui Marcu de la Sihăstria
Nr. 69 – noiembrie 2008, dedicat lui George Racoveanu
Nr. 70 – decembrie 2008, dedicat lui Constantin Oprişan
Nr. 71-72 – ianuarie-februarie 2009, dedicat lui Gheorghe Stănescu
Nr. 73 – martie 2009, dedicat lui Grigorie Leu
Nr. 74 – aprilie 2009, dedicat Părintelui Cleopa
Nr. 75-76 – mai-iunie 2009, dedicat lui George Popescu Glogoveanu
Nr. 77 – iulie 2009, dedicat lui Petru C. Baciu
Nr. 78 – august 2009, dedicat părintelui Dimitrie Bejan
Nr. 79 – septembrie 2009, dedicat monahului Atanasie
Nr. 80-81 – octombrie-noiembrie 2009, dedicat părintelui Roman Braga
Nr. 82 – decembrie 2009, dedicat lui J. V. Iamandi
Nr. 83-84 – ianuarie-februarie 2010, dedicat părintelui Vasile Vasilachi
Nr. 85 – martie 2010, dedicat lui Silviu Dragomir
Nr. 86 – aprilie 2010, dedicat lui Nicu Naum
Nr. 87 – mai 2010, dedicat Olgăi Greceanu
Nr. 88 – iunie 2010, dedicat Pricipesei Ileana
Nr. 89 – iulie 2010, dedicat lui Nicolae Mărgineanu
Nr. 90 – august 2010, dedicat lui Gheorghe I. Brătianu
Nr. 91-92 – septembrie-octombrie 2010, dedicat lui Al. Ciorănescu
Nr. 93 – noiembrie 2010, dedicat lui Dumitru Oniga
Nr. 94 – decembrie 2010, dedicat părintelui Constantin Sârbu
Nr. 95-96 – ianuarie-februarie 2011, dedicat lui Al. Busuioceanu
Nr. 97 – martie 2011, dedicat părintelui Florea Mureşanu
Nr. 98 – aprilie 2011, dedicat lui Virgil Gheorghiu